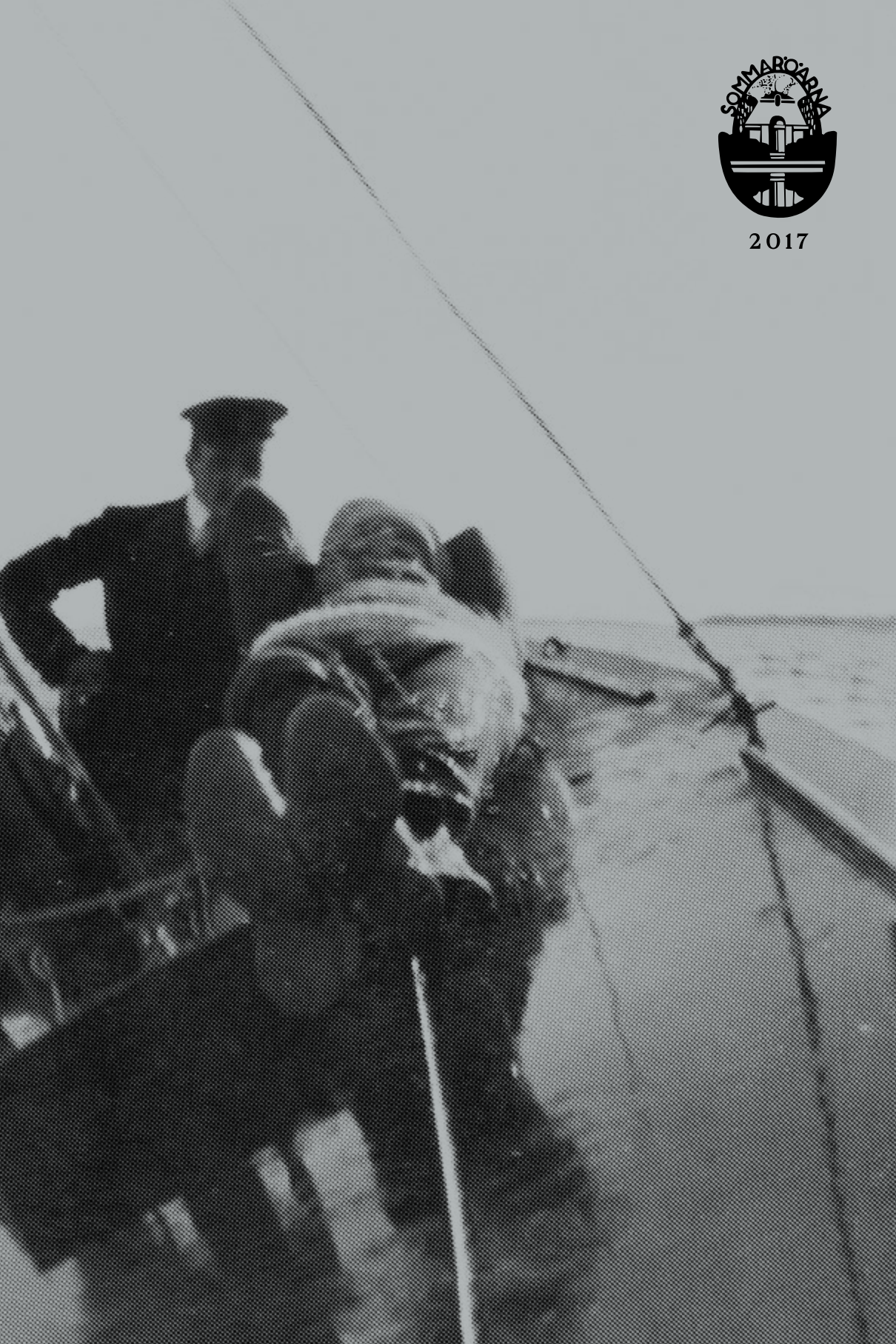
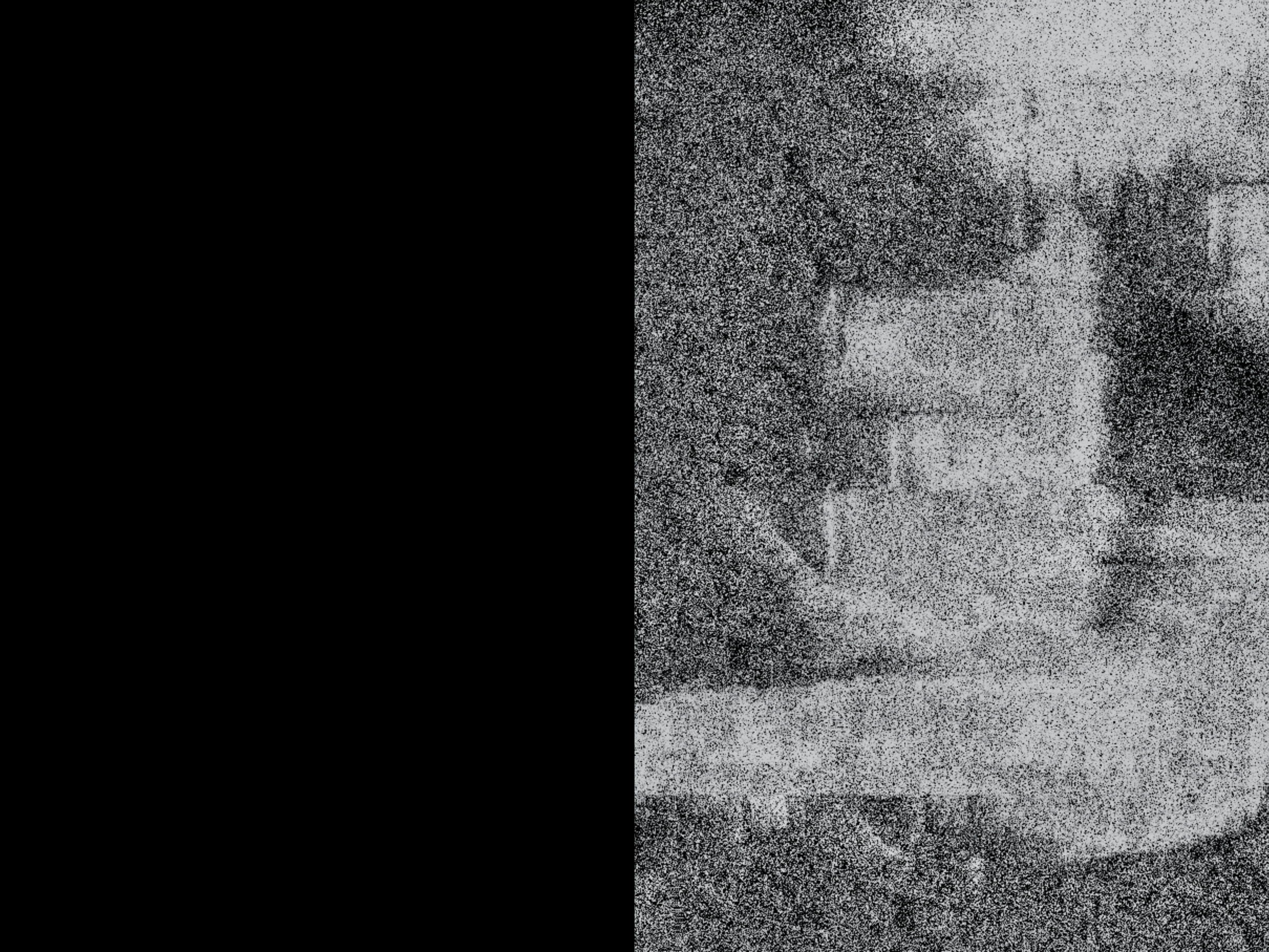

2017

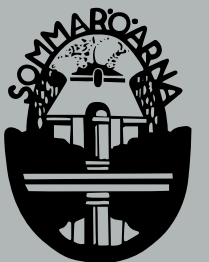

Sommarö-Seura ry
Sommarö-Sällskapet rf

Vuosikirja
Årsbok

2017

45. vuosikerta
45. årgången

som
mar
ö

45^{vuorokautta}
2017

SOMMARÖ-SEURA RY
SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF
VUOSIKIRJA / ÅRSBOK / 2017
45. VUOSIKERTA / 45. ÅRGÅNGEN

JULKAI SIJA / UTGIVARE
SOMMARÖ-SEURA RY
SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF
WWW.SOMMAROSEURA.FI
WWW.SOMMAROSÄLLSKAPET.FI

TOIMITTAJAT / REDAKTÖRER
INKA FINELL — INKA.FINELL@GMAIL.COM
CLARICE FINELL — CLARICEFINELL@GMAIL.COM

TAITTO / OMBRYTNING
AP

ILMESTYSKERRAT / UTGIVNINGSREKVEN
KERRAN VUODESSA / EN GÅNG OM ÅRET

PAINOSMÄÄRÄ / UPPLAGA
800 KPL/ST

ISSN-LO788-4265
ISSN 0788-4565 (PAINETTU)
ISSN 2242-3192 (VERKKOJULKAISU)

PAINOTALO / TRYCKERI
LIVONIA PRINT

PAPERI / PAPPER
MUNKEN PURE

HALLITUS
/ STYRELSE

VILLE RAJALA
(PJ/ORDF.)

FOLKE ROSENGÅRD
(VPJ/VICE ORDF.)

SIV MATOMAA
(SIHT./SEKR.)

ROBERT CASTREN
HENRIK DAMSTEN
JON ERIKSSON
CLARICE FINELL
INKA FINELL
KIM LINDBERG
NILS LINDBLOM
HANS KÖHLER (VUOSI)

KANSIKUVA / BÄRBILD
ARTIKKELISTA VINDSFYND MED
MINNEN FRÅN GÅNGNA SOMRAR

KUVAT / BILDER
PATRICK BLOM: S. 4-9, KIIRA-MYRSKY

Kokouskutsu Möteskallelse

Sommarö-Seuran ry:n
sääntömääräinen vuosikokous
pidetään 25.03.2018 klo 17.00
Vikingaborgissa, Suvisaarentie 8.

Esityslista ks.
www.sommaroseura.fi

Tervetuloa!

Sommaro-Sällskapets rf:s
stadgeenliga årsmöte hålls
25.03.2018 kl. 17.00
på Vikingaborg, Sommarövägen 8.

Föredragningslista se
www.sommarosallskapet.fi

Välkomna!

Sisällys

14

Puheenjohtajalta
Ordförandes spalt
Ville Rajala

16–21

Vuosikirjan kokoojilta
En hälsning från årsbokens redaktörer
Inka & Clarice Finell

AJANKOHTAISTA SUVISAARISTOSTA AKUTUELT PÅ SOMMARÖARNA

24

Lehtisaaren uudet kaverit
Lippe Santapukki

26

Ylen Radiosaassa juhluvuosi
Juhani Törnroos

32

Kuulumisia Pentalasta vuodelta 2017
Eeva Kyllönen

38

"Lite lat" – efter livslång journalistkarriär och 23 boktitlar
Eeva Simola-Erholtz

ELÄMÄÄ, TARINOITA JA IHMISIÄ LIV, BERÄTTELSE OCH MÄNNISKOR

48

Vindsfynd med minnen från gångna somrar
Finn Eriksson

82

Oy Sommaröarna AB
Christian Blom

140

Salakuljetusta Espoon saaristossa
Pirko Sillanpää

Innehåll

150

Jakten is Esbo under 100 år
Kurt Wikström

YHDISTYKSILTÄ FÖRENINGAR

186

Pental-Herrö Sällskapets verksamhet 2016–2017
Henrik Damström

187

Suvisariston vesiosuuskunta
– Sommarö Vattenandelslaget
Heikki Sirelius

190

Vauhdikasta menoa & mitaleita
Canoan kilpamelojien kausi 2017
Susanna Winqwist

SOMMARO-SEURA RY SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF

196–199

Toimintakertomus vuodelta 2016
Toimintasuunnitelma vuodelle 2017

200–203

Verksamhetsberättelse från år 2016
Verksamhetsplan 2017

204

Vuosikokouspöytäkirja
Årmötets protokoll

211

Sommarö-Seuran hallitus ja työryhmät 2017
Sommarö-sällskapets styrelse och arbetsgrupper 2017

222

Palveluhakemisto

223

Liity jäseneksi / Bli medlem

Puheenjohtajalta

S OMMARÖ-SEURA RY:N 45. toimintavuosi on juuri päättynyt. Seuran vuoden 2017 toiminnan pääpaino liittyi edelleen Stora Bodön ja Bergön osayleiskaavojen etenemiseen. Kaavojen käsittelyt ovat vihdoinkin edenneet toivottuun suuntaan, eli Stora Bodön kaava on jo hyväksytty lautakunnassa ja Bergön kaava toivottavasti samoin vuosikirjan ilmestyessä. Bergön tapaus on osoittautunut erittäin haastavaksi ja sen kautta on tullut esille kaupungin ja ELY-keskuksen halu tutkia yleiskaavan tarpeellisuutta alueellamme. Tämä kehitys on mielestäni huolestuttava ja uhkaa Suvisaariston erityispiirteitä. Yhdistyksen toiminnan painopiste siirtyy nyt saaristokaavan seuraamiseen ja kaavaan vaikuttamiseen.

KAUPUNKI ON OLLUT vuoden aikana aktiivinen alueellamme, Skatantie on saanut asfalttipäällysteen ja ilmeisesti Svartholmantielle suunnitellaan samanlaista ratkaisua. Ensi kesäksi Pentalaan valmistuu Espoon kaupungin museon saaristomuseo. Museo tulee esittämään espoolaisille saariston merkitystä kaupungin historiassa ja kehityksessä. Tällä saralla on myös toinen mielenkiintoinen projekti saamassa alkunsa; historiantutkija Aapo Roselius on aloittamassa Suvisaariston historiaa käsittelevää kirja-projektia ja on saanut mm. Espoon kaupungin museolta tukea hanketta varten. Museon luomisessa nähdään tärkeänä, että alueen ainutlaatuinen historia tutkitaan ja dokumentoidaan. Tulemme informoimaan projektin kehityksestä tarkemmin, kun rahoitus ja aikataulu selkenevät.

Kiitos toimitukselle sekä artikkeleiden kirjoittajille

VILLE RAJALA
PUHEENJOHTAJA

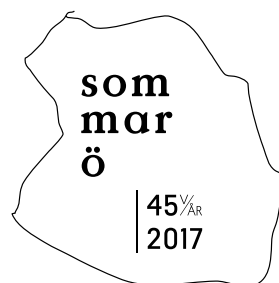
Ordförandes spalt

S OMMARÖ-SÄLLSKAPET RF:S 45. verksamhetsår har kommit till sitt slut. Verksamheten har fortfarande fokuserats på delgeneralplanerna för Bergö och Stora Bodö. Planerna har framskridit på ett positivt sätt. Bodö-planen är godkänd av nämnden och detta gäller förhoppningsvis även Bergö när denna bok har utkommit. Detta år kommer verksamhetens tyngdpunkt att vila på att följa med skärgårdsplanens utveckling och på att påverka den i önskad riktning.

STADEN HAR VARIT aktiv inom området. Skatavägen har nyligen blivit asfalterad och samma åtgärder planeras såvitt jag förstått för Svartholmsvägen. Esbo stadsmuseums skärgårdsmuseum inleder sin verksamhet nästa sommar på Pentala. Det nya museet är ett viktigt forum för att ge esboborna insikt i skärgårdens betydelse inom Esbos historia och utveckling. Ett annat intressant projekt har satts igång av historieforskare Aapo Roselius. Han har påbörjat ett bokprojekt om Sommaröarnas historia. Esbo stadsmuseum understöder projektet och man anser det viktigt att det forskas i Sommaröarnas unika historia och att den dokumenteras. Vi kommer att informera närmare om projektet när finansieringen och tidtabellen klarnar.

Tack till redaktionen
och alla skribenter

VILLE RAJALA
ORDFÖRANDE

Vuosikirjan kokoojilta

SOMMARÖ-SEURA perustettiin 45 vuotta sitten, itsenäinen Suomi täyttää sata vuotta. Suomi juhlii olemassa oloaan monin eri tavoin koko vuoden.

Yleisradion kesäsaari on ollut Suvisaaristossa 70 vuotta. Kotimme Stakevik ja naapurimme huvila Bergbo ovat myös saavuttaneet kunnioitettavat 100 vuottansa kuluneena vuotena.

Etelä Bergön osayleisekaava on ollut nähtävillä ja siitä tehdyt valitukset on lähetetty ja nyt vain odotellaan vahvistetaanko se miten ja milloin, ehkäpä jonain päivänä.

Vuosi on ollut kummallinen sään suhteen, kaksi viikonloppua oli talvi, meri oli jäässä ja päästiin luistelemaan. Sitä riemua, kun sai kiittää peilikirkkaalla jäällä! Lunta ei ollut, kesällä ei ollut viittä peräkkäistä päivää aurinkoista ja lämpömittari ei kivunnut montakaan kertaa yli +20 asteen. Juhannuksena oli yhtä lämmin, kuin viime vuoden joulukuussa eli +8, mutta kukkasat kasvoivat, samoin rikkaruohot.

Lauantaina 12.08.2017 puhalsi Kiira-myrsky alueemme ohi ja teki ikävää jälkeä metsässä. Bergössä tuhot olivat valtaiset, satoja ellei tuhansia puita kaatui ja osa tonteista kärsivät huomattavasti. Siis vuosisadan myrsky ja opimme tästä, että luonnonvoimat ovat valtavat ja sille emme voi mitään. Onneksi täällä ei ole muita suurempia luonnonkatastrofeja, kuten suuressa maailmassa, uudet puut kasvavat ja kunto pysyy hyvänä, kun siivoamme metsää.

Vaikka emme suunnitelleet on tässä kirjassa enemmän tai vähemmän historiaa. Joku toivoi, että kirjoitettaisiin Porkkalan alueen historiaa, mutta se pyyntö tuli niin myöhäisessä vaiheessa, ettemme kerenneet hankkia kirjoittajaa. Porkkalan ajasta on kirjoitettu mm. Espoon kaupunginmuseon kotiseutusarja 11, käsittelee aihetta kirjassa Käännekohta Porkkala ja Espoo 1944–1956, kirja on julkaistu vuonna 2006 ja siitä ajasta on myös ollut näyttely Pentalan saaristomuseossa samana vuonna sekä Glimsin talomuseossa. Toinen kirja on Erik Appelin kirjoittama Kampen för Porkala, Porkala förbundet 1944–67 joka on ilmestynyt jo vuonna 1967.

Tähän vuosikirjaan ei tule tilastoa näkösyvyysmittauksista, koska mittauksia oli vähänlaisesti, mutta toivotaan, että ensi kesänä mitataan aktiivisesti ja tämän vuoden ja ensi kesän tulokset laitetaan taas vuosikirjaan, silloin on näkösyvyyttä mitattu kymmenen vuotta rannoillamme.

Yksi hieno asia ollut on uusi kanava viestiä, kun Facebookiin on perustettu ”Vain Suvisaariston jutut – Hänt på Sommaröarna”, siellä kerrotaan kaikenlaista asiaa kylästämmä, mitä milloinkin tapahtuu, ja asukkaat seuraavat aktiivisesti viestejä.

Metrokin on vihdoon aloittanut toimintansa, tosin sen johdosta bussilinjamme vuorot ovat huonosti yhteensopivat alueen koulujen alkamisen kanssa ja yöliikennettä on karsittu, aikataulujen parantamiseksi on tehtävä töitä, muuten se aiheuttaa lisää autoilua. Sommaröntiellä on 40 km nopeusrajoitus ja vain harvat ajavat sitä nopeutta, jopa bussi tööttää, jos ajaa nopeuksien mukaisesti. Tiellä kulkee lapsia, kauriita ja jopa hirvi loikkaa välillä yli tien. Toivottavasti huomioitte näitä, toivon myös, että lapsilla ja muillakin ulkoilijoilla on heijastimet näin pimeän aikana ja jos kolhitte eläinten kanssa tai näette loukkaantuneen eläimen, niin ilmoittakaa siitä alueemme metsästysseuran jäsenille tai vaikkapa minulle, kuulun alueemme metsästysseuraan.

Lauri Tukiaiselle kiitokset toiminnasta seuran hallituksessa ja Hans Köhlerille lämpimästi tervetuloa hallituksen jäseneksi.

Haluamme kiittää kaikkia kirjoittajia ja toivomme edelleen aktiivista osallistumista ja aiheita, joita haluatte lukea vuosikirjasta. Annelle kiitokset taas taitosta. Hyvää tulevaa vuotta kaikille.

Bergössä

Marraskuussa 2017

INKA JA CLARICE FINELL

En hälsning från årsbokens redaktörer

SOMMARÖ-SÄLLSKAPET grundades för 45 år sedan och det självständiga Finland fyller 100 år. Finland firas på många olika sätt under hela året.

Rundradions sommarö har funnits på Sommaröarna i 70 år. Vårt hem Stakevik och våra grannars villa Bergbo har båda fyllt 100 år tillsammans med Finland under det gångna året.

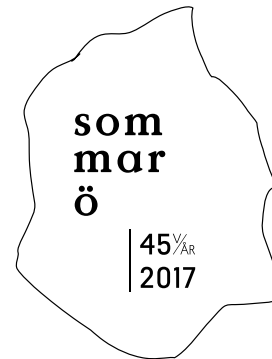
Södra Bergös delgeneralplan har varit till påseende och klagomålen är skickade. Nu får vi vänta på att den går igenom. När och hur det sker, återstår att se. Kanske blir det av någon vacker dag.

Året har varit ytterst konstigt när det kommer till vädret. Två veckoslut var det vinter och havet frös till spegelglans is. Vilken glädje det var att susa fram! Ingen snö kom, på sommaren var det inte ens fem soliga dagar i sträck och temperaturen steg några knappa gånger till +20. På midsommar var det lika varmt som föregående jul, +8, men blommorna och ogräset växte ändå.

Lördagen den 12.08.2017 virvlade Kiira stormen över våra öar och strödde förstörelse med sig. Enbart på Bergö var stormen ödesdiger och hundra, om inte tusen träd föll och för en del av fastigheterna var skadan omätligt stor. Århundradets storm, alltså! Naturens krafter är ofantliga och vi får vara glada att vi inte har andra naturkatastrofer. Nya träd växer och konditionen hålls på topp när vi städar efter stormen.

Även om vi inte hade planerat det, blev det mer eller mindre historia i denna utgåva. En önskan om text om Porkala slängdes också till oss, men tyvärr så sent att vi inte hann skaffa författare. Porkala har det skrivits om tidigare i bland annat Esbo stadsmuseums hembygds-serie 11. En utställning var aktuell i samband med boken som utkom 2006. Erik Appels Kampen för Porkala – Porkala förbundet 1944–67, utkom redan 1967.

I denna årsbok kommer ingen statistik om djuphets sikt, eftersom det varit skralt med mätningar, men låt oss hoppas att det nästa år mäts aktivt, då kan vi kombinera årets mätningar och inkommande år, det blir 10 års statistik av mätningar på våra kuster.

En ny, fin sak är en ny grupp på Facebook "Hämt på Sommaröarna" där det aktivt berättas om aktuella saker i vår by, vad som händer och invånarna följer aktivt med!

Metron har äntligen inlett sin verksamhet, visserligen med följderna att våra bussturer försämras, särskilt skolbarnens turer och natt-trafiken, vilket vi måste jobba aktivt med, annars orsakar det mera biltrafik. Sommarövägen har en hastighetsbegränsning på 40km/h och ytterst få kör den hastigheten, bussen tutar till och med om man kör enligt begränsningen. Längs vägen går barn, rådjur och även enstaka älgar hoppar över vägen. Hoppas att ni uppmärksammar detta. Vi hoppas också att ni genast meddelar till områdets jaktförening när ni skadar djur med bilen eller ser skadade djur på vägen. En reflex eller flera när man rör sig i mörkret är heller aldrig fel!

Tusen tack till Lauri Tukiainen för aktiviteten i föreningens styrelse och ett varmt välkommen till Hans Köhler som ny medlem i styrelsen.

Vi vill tacka alla som bidragit till boken genom att skriva och önskar ett fortsatt aktivt deltagande och ämnen som ni vill läsa om i årsboken. Tack till Anne för ombrytningen. I hopp om ett gott nytt kommande år!

Bergö

November 2017

INKA OCH CLARICE FINELL

Villa Stakevikin ensimmäinen perhe Finell: pappa Hardi, mamma Elsa ja Kai. Hardin veli Matti Finell on piirtänyt talon. Kuva vuodelta 1917.

Villa Stakeviks första familj Finell, pappa Hardi, mamma Elsa och sonen Kai. Hardis bror Matti Finell har ritat från huset. Bild från 1917.

Vanha tienviitta, kuva Kai Finell 1950-luvulla.
Äldre vägvisare, bild Kai Finell 1950-talet.

Ajankohtaista Suvisaaristosta

Aktuelt på Sommaröarna

Lehtisaaren uudet kaverit

PÄIVÄKIRJAMERKINNÄT JA KUVAT
LIPPE SANTAPUKKI

MIKÄÄN EI VOITA saariston kevättä! Lähden usein aikaisin aamulla liikkeelle. Tuolloin saattaa nähdä paljon sellaista, mitä myöhemmin päivällä ei enää näkisi. Aamut ovat hiljaisia, mutta luonto on parhaimmillan ihmisten vielä nukkuessa!

Toukokuun auringonnousun aikoihin näin ensi kertaa näädän saarella! Näätä istui pitkällä puisella sillalla, eikä huomannut minua sillan vastakkaisella puolella. Ensin luulin näättä kissaksi, se oli aivan kissan kokoinen ja näköinen.

Edellisenä talvena sain supiloukulla pyydystettyä erään mökkiläisen karanneen kissan, joka jäi koko talveksi saareen. Kissa näytti pärjäävän hyvin aina helmikuun paukkupakkasiin asti. Pakkasella se siirtyi mökkini alle ja lämmitteli ilmeisesti takan muuria vasten. Annoin sille ruokaa, kaikki kelpasi, jopa perunankuoret; mitä omistaja ei uskonut kattinsa ikinä alentuvan syömään. Sitten viritin supiloukun. Ihmeekseni sain karkulaisen heti narrattua loukkuun. Annos kermaa talvipakkasella ja vähän tonnikalaa oli liian namia, että kissa olisi muistanut varoa ansaa!?

Kiikutin hämmästyneelle mökkiläiselle kissan Sävasundiin. Katti ei ollut lainkaan kiitollinen meikäläiselle, vaan sähisi ja köyristeli selkäänsä. Omistajalle se sitten oli ollut automatkalla jo mielin kielin, hyrissyt ja naukunut kuullessaan nimensä. Eikä kissa kotosalla enää kelpuuttanut kuin herkkusapuskaa, perunankuorista puhumattakaan..

No, tämä keväinen kissahavainto ei sitten ollutkaan kotikatti, vaan paljon jyrkempi. Näädällä oli terävät kynnet, todella lihaksikkat bodarin vahvat etutassut sekä aivan mahtavan pörheä häntä. Näätä lähti jolkottelemaan siltaa pitkin kohti minua. Äkkiä se äkkäsi

I

I — Näätä istui puisella sillalla

II — Hylje matalalla luodolla

sorsapoikueen ja teki hirmuloikan kaislikkoon. Voi sorsaparkojani, ainakin yksi untuvikko päätyi näädän saaliiksi!

Olenkin ihmetellyt Fladanin köyhtyvää lintupopulaatiota. Ennen lukuisat kahlaajat kansoittivat matalan merenlahdenpoukaman. Punajalkaviklot, tyllit, rantasipit yms räpistelivät keväisin iloisesti äännellen kaislikon suojuissa. Vuosien kuluessa pienpedot, minkit, supikoirat, näädät – ja nyt kärpätkin – ovat runsastuneet. Harva pesintä enää onnistuu? Jos vielä poikaset saa haudottua, nekin päätyvät lopulta jonkun saaliiksi. Tosin sanotaan, että luonnossa kullakin on paikkansa; mutta tiedä sitten onkohan?!

II

MUISTIIN- PANOJA

Tänä kesänä olen tehnyt useita hylje-havaintoja!

Sumuisen utuisena kevätkesän aamuna istuin märkääkin märemmässä kelissä Busterin tuhdolla. Apaattisena silmäilin tyyntä merenpintaa ihmetellen uutta kivenmurikkaa keskellä merta? Kivi liikahti ja innostuksen aalto pyyhkäisi oitis lävitseni! OO, HYLJE!! Hylje ojenteli itseään verkkaisesti matalalla luodolla. Luoto oli korkealla vedellä jäänyt täysin veden alle, mutta se riitti hyljeelle hyväksi aamujumppapaikaksi. Komea parisataa kiloinen köntys ojenteli pyrstöään ja vuoroin päättään vesisateesta nauttien. Aikansa venytelttyään se lähti uimaan, samalla silmäillen minua.

Tapasin saman körilään usein kesän mittaan uimassa lähistöllä. Hylje oli ihmeen utelias, eikä näyttänyt säikkyvän Busteriani.

Saukkoja on näkynyt aina silloin tällöin. Pari mökkiläistäkin on jo niitä nähnyt kesällä. Talvella näin saukon jälkiä usein. Vikkelän saukonkin bongasin aika monesti, mutta ne ovat niin sukkelia liikkeissään, etten ehtinyt napata kuvia! Ilahduttavaa kyllä, saukko näyttää kotiutuneen saaristoon!

Ylen Radiosaassa juhlavuosi

TEKSTI: JUHANI TÖRNROOS
KUVAT: YLEISRADION KUVA-ARKISTO

YLEN RADIOSAARESSA, jota myös Suvisaa-
reksi kutsutaan, vietetään ensi kesänä juhla-
vuotta, kun keväällä 2018 tulee kuluneeksi
70-vuotta saaren hankinnasta Yleisradion omistukseen.
Pienenä historiallisena katsauksena voi palauttaa mie-
leen, että ratkaisevan vihjeen saaren hankinnasta antoi
naapurisaassa Malmkoplanilla kesäasukkaana vuosi-
kausia asunut toimittaja ja pakinoitsija *Reino W. Palmroth*.
”Palle” kun tiesi saaren omistajan *Jenny Nymanin* olevan
saarta myymässä, hänen miehensä, tehtailija ja kone-
liikkeen omistaja *A.A. Nymanin* kuoltua muutamaa vuotta
aikaisemmin.

Lopulta neuvotteluiden jälkeen Yleisradion
pääjohtaja *Hella Wuolijoki* ja yhtiön hallintoneuvosto
päättyivät ostamaan saaren varapääjohtaja *Onni Toivosen*
esityksestä Yleisradion henkilökunnan käyttöön loma ja
virkistyspaikaksi. Kauppakirja solmittiin 27.5.1948 ja saa-
ren hoito annettiin Yleisradion Henkilökunnan Kerhon
tehtäväksi. Heti ensimmäisenä kesänä saarella juhlittiin
uutta kesäparatiisia yli 40 kerholaisen voimin, jotka mm.
kunnostivat vuonna 1921 rakennetun 6 huoneiston, keitti-
ön, palvelijahuoneen, kahden hallin ja kellarit sisältävän
huvilan lomaviettäjiä majoitustiloiksi.

Aluksi saarelle matkustettiin joko höyry-
laivalla Hietalahdesta, matkan kestäessä noin tunnin
verran tai linja-autolla, jolloin matka kesti n. 45 minuut-
tia. Jo siihen aikaan mantereen puoleinen satama sijaitsi
Byvikenissä, josta oli järjestetty kuljetus Ulpukka-veneellä
Koppelon salmen yli.

Alusta lähtien radiolaiset kävivät saarella ah-
kerasti ja ensimmäiseksi rakennettiin tietysti uusi sauna

I

I — Maisema saunan terassilta on aina hieno.

II — Iloiset juhannusjuhlijat!

III — Byviken on edelleen myös Ulpukka-veneiden kotisatama.

II

III

rannan parhaimmalle paikalle vuonna 1950. Samoihin aikoihin aloitettiin myös lomamökkien rakentaminen eri puolelle saarta, joita vuoteen 1955 mennessä oli pystyssä jo viisi. Vuotta myöhemmin valmistui saaren korkeimmalle kohdalle kaksi rivitalorakennusta *Jukola* ja *Männistö*, nämä nimet kun voittivat rivitalon nimistä pidetyn nimikilpailun.

Alkuvuosina saassa kävi tietty vain radiolaisia, mutta yhtiön toiminnan voimakkaasti laajentuessa ja tv-toiminnan tulon myötä, saassa kävijät lisääntyivät ja nykyisin saari on ollut jo vuosikaudet kaikkien yleläisten käytössä ympäri Suomen. Myöhemmin sauna, lomamökit ja rivitalot ovat uusittu ja saassa on 10 rivitalo- ja huoneiston lisäksi 10 erillistä lomamökkiä. Saaren keskeisin paikka on vuodesta toiseen ollut sauna, joka lämpiää aamusta iltaan. Vuorot vain vaihtuvat kahden tunnin välein miesten ja naisten kesken tasapuolisesti

ALKUAJOISTA LÄHTIEN Suvisaari on edelleen säilynyt Ylen henkilökunnan iloksi loma- ja virkistyspaikkana entiseen malliin, vaikka monia uhkia saaren yllä on vuosien varrella leijunutkin. Yhtiö kun on monien muiden yritysten tapaan läpikäynyt useat yt-neuvottelut ja säästötoimet, joilta yhtiön vapaa-ajan toimintakaan ei ole välttynyt. Näitäkin asioita kun tarkastellaan aika-ajoin kriittisesti muiden toimintojen tapaan. Suvisaaren kävijämäärät ovat kuitenkin vuodesta toiseen säilyneet korkeina ja viime vuonna on erityisesti ilahduttanut lapsiperheiden lisääntynyt lomailu saassa. Lasten nauru ja meteli ovat tuoneetkin saaren lomaviihtöön kuuluvia elämän ääniä ja lisänneet eri sukupolvien kohtaamisia ja yhdessä tekemistä.

Myös kuluneella lomakaudella saassa lomailtiin ahkerasti ja viime keväänä saareen päästiinkin jo tavallista aikaisemmin leudon kevään ansiosta. Kausi alkoi taas perinteisellä äitienpäivälounaalla ja tietysti kevättalkoilla, jolloin paikat pistettiin kuntoon talven

I

I — Viime elokuun myrsky kaatoi myös Suvisaassa runsaasti puita, joita siivottiin pitkään. Saunakin oli vaarassa jäädä puun alle.

II — Iloiset juhannusjuhlijat!

III — Viime kesän juhannusta vietettiin hienossa säässä ja juhannusneitokin ystävineen nautti kokosta.

II

III

jäljiltä. Vaikka keväisin saari on auki vain viikonloppuisin, veneilijöitä lukuun ottamatta, olivat viikonloput hetimiten lähes täynnä innokkaita vierailijoita haistelemassa kevään ja kesän tuloa.

VARSINAINEN LOMAKAUSI alkoi sitten kesäkuussa, jolloin saari avautui lomanvietäjille myös arkipäiviksi. Kesän kohokohta oli tietysti juhannus, jolloin saari täyttyi viimeistä sijaa myöten. Juhlalounasta oli tarjolla alkuillasta ja ilta huipentui tietysti komeaan kokkoon saaren juhannuskalliolla. Kokon polttoa juhlistettiin tällä kertaa Ylen *Hula-Hula-Suomi* -tapahtumalla, suoran radio- ja tv-tapahtuman tahdissa. Juhannusviikonloppuna oli perinteiseen tapaan ohjelmistossa myös leikkejä ja muita tapahtumia perheen pienimmille ja lapsenmielisille, jota hyvä sää tällä kertaa suosi.

Saaren venekuljetukset hoituivat tänäkin kesänä Aava-linesin kippareiden voimin, jotka täsmällisesti Ulpukka-veneellä kuljettivat lomailijoita saaren ja Byvikenin välillä. Menneen kesäkauden ravintolanpitäjät olivat *Jan Sku*, *Ilkka Hellman* ja *Nico Nordström* apujoukkoinen. Perusruokien lisäksi ravintolassa oli tarjolla myös uutuuksia, kuten mm. jättihampurilaisia ja omassa pitsa-uunissa paistettuja pitsoja, jotka olivat erityisesti nuorison suosiossa. Vaikka niitä taisivat kyllä aikuisetkin syödä useamman kerran. Hittituotteita siis. Jäätelöä syötiin myös runsaasti, sateisesta kesästä huolimatta.

Viime kesänä Yle kampanjoi *Miljoona linnunpönttöä* – kampanjan ja niinpä myös Suvisaaren puihinkin ripustettiin kymmeniä omin voimin saarella nikkaroituja uusia linnunpönttöjä.

Elokuun kokokohta oli jo perinteeksi muodostunut *muinaistulien yö* -viikonloppu, jolloin saarella sytytettiin kymmeniä roihuja ympäriinsä. Niiden lisäksi oli monia tapahtumia yhdessä perheen ja ystävien kesken ja syötiin juhlaillallista ja tietty saunottiin.

Kauden päättymistä juhliittiin sitten syyskuun lopussa, jolloin talkoolaiset ahkeroivat laittamalla taas saaren talviteloille. Ohjelmassa veneiden nostoa ja kalusteiden suojausta yms. Tällä kertaa sää suosi ja päästiin polttamaan *muinaistulien yö* -viikonloppuna, sään vuoksi polttamatta jäänyt kokko! Ja sitten oli taas hyvästeltävä lomasaari ja jäätävä haikein mielin odottelemaan seuraavaa kevättä ja kesää.

I

II

III

- I — Suvisaari 60 vuotta!
- II — Pussijuoksu
- III — *Miljoona linnunpönttöä* -kampanjassa saaren puihin ripustettiin kymmeniä uusia linnunpönttöjä talkoohomina.

Kuulumisia Pentalasta vuodelta 2017

EEVA KYLLÖNEN
ESPOON KAUPUNGINMUSEO

SAARISTOMUSEOTA valmistellaan parhaillaan usealla taholla. Kesän ja syksyn aikana näkyvin työ on ollut museoalueen pihan kunnostus. Pihatyöt on toteuttanut Espoon kaupungin tilapalveluiden kilpailuttama urakoitsija VRJ OY. Myös museolla työskennellään Pentala-aiheen parissa: käynnissä ovat haastattelut, historiatutkimus, konservointi, esine- tutkimus ja näyttelysuunnittelu.

Pihatyöt etenivät hyvin aikataulussa sateisesta lokakuusta huolimatta ja suunnitellut työt on saatu valmiiksi. Vielä ennen talven tuloa ehdittiin asentaa pihakalusteita saaristomuseon asiakkaille. Uusi kulkusilta museoalueen ja ESF:n välille sekä lammasaitaus valmistuivat jo aikaisemmin. Lammasaitauksen tekijä oli Arto Kolehmäinen ja aita on tehty perinteisellä riukuaitatekniikalla. Museo etsiikin yhteistyötahoa, joka toisi lampaita huolehtimaan peltoalueesta.

PENTALAAN esille tulevia museoesineitä tutkitaan ja kuvataan Espoon kaupunginmuseon tietokantaan. Esineistä on oltava tarkat tiedot ja kuvat ennen saareen viemistä. Konservattorit puhdistavat esineet, jonka jälkeen ne pakataan lähtövalmiiksi. Työ on tarkkaa ja aikavievää ja vaatii huolellisen suunnittelun, sillä kyse on noin tuhannen esineen pakkaamisesta ja kuljettamisesta.

Museoalueen yksi rakennus, Gurlin talo, palautetaan viimeisen asukkaan, *Gurli Nyholmin*, aikaiseen asuun. Talon lähes koko sisustus on talletettu kaupunginmuseon kokoelmiin ja museon avauduttua kävijät voivat

I

II

III

I — ESF:n ja museoalueen rajalle on tehty uusi kävelysilta ja kaunis portti. Opasteet valmistuvat ensi keväänä.

II — Piha-alutta marraskuun alussa. Kuvat EKM / Tommi Heinonen.

III — Lammasaitaus Pentalan museoalueella. Kuva EKM.

tutustua talon eri huoneisiin sellaisena kuin ne olivat hänen eläessään. Museon avauduttua Gurlin talossa vierailaan yhdessä oppaan kanssa.

Yleisöreittejä varten kudotaan parhaillaan kulkusuojia, jotka on vapaasti mukailtu Gurlin kutomista matoista. Kutojana ovat Kirkkonummen Marttayhdistykseen kuuluva, kutojista koostuva ryhmä, *TrasMarthor*.

Tulevan talven aikana tutkitaan ja tarpeen mukaan konservoidaan myös Kalastajamökin tapetit sekä suunnitellaan niiden näytteillepano. Kalastajamökin tuvasta löydettiin korjausrakentamisen yhteydessä 10 erilaista tapettia ja kamareistakin melkein yhtä paljon. Tämä kertoo, että myös saaristossa haluttiin olla ajan hengessä mukana. Kalastajamökkiin on tarkoitus laittaa esille jokaisen huoneen kaikki tapettikerrostumat

Saaristomuseoalue käsittää kymmenkunta eri rakennusta, joista lähestulkoon kaikki rakennukset ovat avoinna yleisölle museon avauduttua. Edellä mainitusta Gurlin talosta tulee kotimuseo. Villa Rosengårdissa on museokauppa ja info sekä näyttelytilaa. Yläkerrassa on vuokrattava kokoustila pienille ryhmille. Lilla Villaniin voi kokoontua syömään omia eväitään tai vaikka pitämään sadetta. Näyttelysuunnittelu on myös käynnissä ja tällä hetkellä mietitään opaskylttien sekä rakennusten sisälle tulevien tekstien ja kuvien sisältöjä.

Seuraava talvi ja kevät tulevat olemaan kiiivaan työnteon aikaa, jotta museo saadaan avattua. Espoon saariston tutkimus jatkuu kuitenkin myös tulevina vuosina. Loput rakennukset ja tilat avataan yleisölle ja rakennusten näyttelysisältöjä täydennetään vaihteittain tulevina vuosina.

I

II

I — Lilla Villan. Kuva EKM.

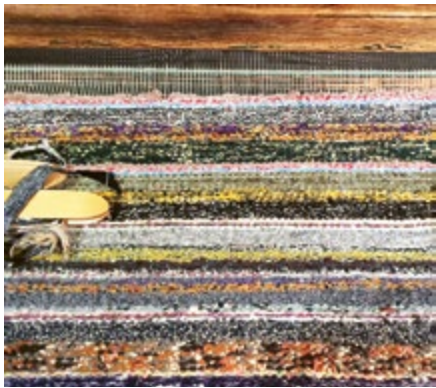
II — Konservattori ja valokuvaaja *Katri Lahti* valokuvaamassa huonekaluja Espoon kaupunginmuseon kokoelmatiloissa keväällä 2017. Kuva EKM.

I

I

II

I — Kalastajamökin komeron tapetteja. Kuva EKM.

II — Kymmenen kutojaa valmistaa parhaillaan tanakoita kulkusuojia, joita tarvitaan jopa 45 metriä. Kuva Ann Jonasson.

”Lite lat” – efter livslång journalist- karriär och 23 boktitlar

TEXT OCH FOTO
EEVA SIMOLA-ERHOLTZ

”Det är skönt att vara lite lat”, Erik Appel säger i sitt lugna vardagsrum. Genom fönstret ser man regnskurar spola höga granar, som bockar medvinds. Det blåser hårt, men inte lika hårt som i augusti då tre granar föll på gården. Kvar finns snygga kvisthögor redo att föras bort.

” LITE LAT” kan man väl småningom börja vara i 93 års åldern. Efter en livslång karriär som journalist och faktabokförfattare.

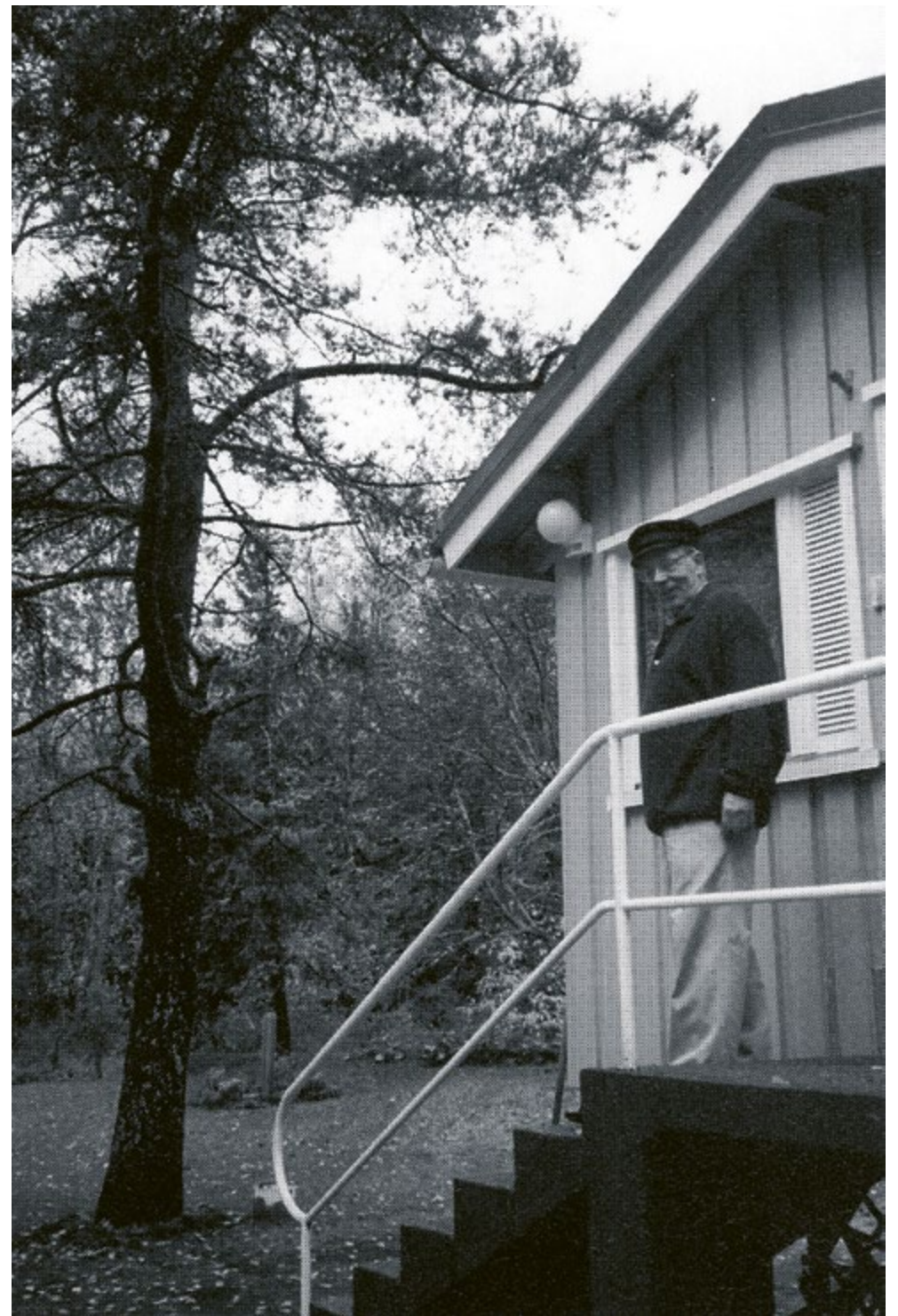
Med närmare titt är han inte lat. Han skrapar i trädgården, går på besök, man kan se honom på stavpromedad med frun *Ragni*, han kör bil, läser mycket.

Och de löser korsord tillsammans. Favoriten är veckotidningen Allers rikssvenska korsord. ”Vi känner nu Sverige riktigt bra, till och med små platser där”, skojar Ragni då hon stiger upp för att hämta kaffekannan som Erik hade satt på och klappar Erik på axeln i förbigående.

De försöker undvika uppslagsverk fastän de här korsorden är svåra. Det svåraste är sådant som varit i Sveriges Television som de inte följer.

Erik läser mycket, nu t ex *Samlade tankar från Roten* (hjärnan) av svensken Tage Danielsson. Ja, och Staffan Bruuns *Bergsrådet som inte ville betala skatt* (2017). ”Som skall nu översättas till tyska”, bifogar han.

Appels saknar fortfarande denna stora tall, som måste sågas bort.

Erik läser historia och politiska memoarer. ”Historia är närvarande hela tiden. 1930-talet är som nu, historian upprepar sig.”

— Hoppas vi skippar 1940-talet i upprepningar, kan jag ej undvika att lägga till.

— Det får vi hoppas, säger Erik.

”MOSATRAMPARE” BLEV KRIGBOKSFÖRFATTARE

Erik hade nyss blivit student i Kristinestad år 1942, då han blev inkallad till kriget. Han var ”mosatrampare” som de i 1R61 och andra i infantilleribataljoner kallades. *Alpo Kullervo Marttinen* var deras kommandör. Det fanns två finlandssvenska regimenten. *Albin Sjölund* från Moisö tjänade också i 1R61.

I mars 1945 kom Erik hem från fronten. Han säger, att han inte blev traumatiserad av kriget, men även han kunde inte undvika att bli sårad. En skärva opererades bort från axeln, som sedermera blev känslig för väderleksförändringar.

Många av Erik Appels böcker gäller fortsättningskriget. Han har tagit upp sådana aspekter som inte skrivits om eller som skrivits delvis fel. Han har grävt massor ur arkiv.

Jag ber honom ge ett exempel. Han väljer Viborgs fall, boken heter *När allt gick fel* (2011). Då började ryssarna anfälla staden och ”allt gick fel”. Varför, har han försökt reda ut.

”Mannerheim och de högre officerarna tänkte, att ryssarna skulle först ha gjort upp med tyskarna innan de slog ut Finland. Men ryssarna gjorde tvärtom.”

De intog Viborg på 10 dagar och stannade där två, firande segern. ”Tänk om de inte hade stannat där i två dagar och firat och supit, vad skulle ha hänt då i finsk historia”, frågar Erik.

JOURNALIST SOM FÖLJDE PRESIDENTER UNDER STATSBESÖK

Som politisk journalist på HBL i årtal har Erik sett andra också som var ivriga med alkohol. Erik följde Kekkonen på otaliga resor i österled. Presidenten hade ryktet att han drack mycket, men nej, säger Erik: Kekkonen hade alltid läkaren med och slutade i tid. Det var andra politiker som drack mycket. Och värdarna var kända som goda vodkadrickare. Men de åt alltid rågbröd och annat vid sidan om.

Erik har en massa historier från de där resorna. En som jag minns från en tidigare träff gäller en rundresa i Sovjet efter Kekkonens Moskvabesök där medierna följde med. I Uzbekistan firades det i en villa nära Tasjkent. Där dansade Erik på ett bord.

På samma bord med honom dansade en annan sommarögestalt, *Carl-Fredrik Sandelin*, tillägger Erik nu. Sandelin var en längre tid chef för FNB, Finlands Notisbyrå.

Ett annat minne av Kekkonen gäller – fisk, förstås. Strax före midsommarn på HBL fick Erik bud, att det finns ett paket för honom. Där fanns frusen fisk, som kallades osman, ett slags laxfisk. Bra att Erik hann ta fisken hem och undvika att god fisk gick förlorad i mediahuset.

LOKALHISTORIA ETT AV INTRESSEN

Ett av mina livliga minnen av Erik är från flera år tillbaka. Vår skärijolle hade renoverats. Erik ville prova den, hoppade i den som en ung älg, och började ro med korta, skarpa drag, utan att lyfta årbladen högt upp i luften. Så ror man om man är född vid sjön och van att ro.

Som en halvåring flyttade han med föräldrarna som var folkskolelärare från Solf, söder om Vasa, till Skaftung och senare till Kristinestad.

Han har försökt ta reda på vad Skaftung betyder. ”Tung, tunga är väl ett smalt näs.” Men skaft har förblivit en gåta för honom.

Eriks intresse för platser och historia kommer fram upprepade gånger under intervjun. År 1998 skrev

han *Det förlovade Amurlandet* om ett finlandssvenskt idealsamhälle, och han har haft lokalhistoria i uppdrag om gamla bondgårdar i Österbotten. I två somrar åkte Ragni och Erik från Sommaröarna till hemkommunen Sivedby varje veckoslut. ”Vi klarade tre intervjuer per veckoslut”, säger Erik. Resultatet därav blev år 1994 boken *Kom Blankus, kom Skarpus*. En kopia finns i Harvard College bibliotek i USA, likaväl som *Mitt i byn* (1996).

Typiskt för Erik var, han lyssnade noga, skrev ner bara få nyckelord, årtal, siffror. ”Annars hade det blivit för mycket material, det var nog bäst med minnet.”

DEN UNGE SOCIOLOGEN HANDPLOCKADES AV HBL

Det fanns nog en forskare i Erik som studerade i Åbo. Tankar om en akademisk karriär gav han dock upp tidigt. För att tjäna studiepengar delade han ut tidningen Åbo Underrättelser. Senare åkte han runt på cykel och krävde in betalning för annonser. Sedan blev ”inhoppare” på redaktionen.

”När folk frågade mig hur man blir journalist, svarade jag att man skall börja från ’botten’, dela ut tidningar”, skojar Erik.

Hans studier i sociologi hade klart en verkan på hans sätt att skriva, vilket märktes även i HBL. Tidningen handplockade honom till helsingforsredaktionen, där han började den 1:a januari 1955. Under trettio år hann han jobba inte bara som politisk reporter, utan också som allmän reporter, göra naturer, bilda en kommunalredaktion och koncentrera sig på huvustadens kommunalpolitik så grundligt, att några fullmäktige brukade fråga honom: ”Nå Appel, vad skall vi besluta i dag?”

Erik och jag delar opinionen om redaktionssekreterarjobbet. Det är inte trevligt om man inte alls får skriva själv, utan år efter år beställer artiklar av andra för att sen redigera och korrigera det som andra skrivit.

Det roligaste inom journalistik för Erik var att skaffa kontakter, säger han. Genom dessa fick man höra en viss sak av en kontakt, lite mera av en annan... Så fick man helhetsbild av saker och ting.

Hans sista resa före pensioneringen var med president Mauno Koivisto till USA; New York, Houston, Los Angeles, Washington...

Den mest prominenta figur som Erik intervjuade var nog Prins Bertil av Sverige. Stadsförbundet ville ha intervjun, så Erik for till Sverige för den. Han har bara positivt att säga om uppdraget.

Eriks sista två böcker kom ut åre, 2007 och 2011, Viborgs fall och och *Sista striden – Ilomants, augusti 1944*. Ilomants kommun ville sedan ha boken på finska och fick den 2013. Då reste Erik, Ragni och översättaren Paula Autio till Ilomants. Författaren berömmar översättningens kvalitet.

— Men hur har Erik orkat skriva så mycket? Han har alltid skrivit gärna och aldrig haft svårt att börja med en ny text.

”Han hade nog bra markservice”, lägger Ragni till, och fortsätter: ”Jag har alltid sagt, Erik skriver inte för att leva, utan han lever för att skriva.”

Nå, böcker som Hartwalls historik eller en bok om Helsingfors som översatts till åtminstone 5 språk kallar Erik för jobb han tog på sig ”för pengar”. Henrik Tikkanen gjorde teckningarna till helsingforsboken och det var fascinerande att se honom teckna.

Tidigare skrev Erik Appel mycket, medan han nu läser mycket.

BIDROG MYCKET TILL DEHÄR ÅRSBÖCKERNA

På Sommaröarna blev han "handplockad" också. Det var *Pirkko-Liisa Mikkonen*, då Sommarö Sällskapets Årsboks ansvariga redaktör, som bad Erik skriva för årsboken.

När jag blev ansvarig redaktör år 1997 efter *Christian Blom*, ärvde jag glädjen och äran att i sju års tid ha Erik som en bärande kraft och aktiv medlem i redaktionsgruppen. "Du kommer väl ihåg, jag hämtade alltid in mina juttun i god tid", säger Erik till mig som alltid gjort allt i sista stund.

En artikel av Erik som jag särskilt minns är om fiskarfamiljsonen Erik Boberg, som fortfarande bor bland oss. Rubriken hette "Den sista av sitt slag". Han rapporterade också från Canoas Sommarö Runt i juli och SVI:s paddlingstävlingar.

Erik själv minns gärna intervjun han gjorde med ingenjör Sven Eriksson, 90, på Moisö. Appell var mycket imponerad av hur skarp och hur god Erikssons kondition ännu var i den höga åldern.

Erik intervjuade gärna äldre sommaröbor, för att få veta hur det varit här förut, vilket även här intresserade honom stort.

Under samma år som bidrog han också till *Andpostens* fyra nummer per år. I serien *Hemma* hos skrev han intervjuer av krigsveteraner. Och skrev böcker.

LEVANDE EXEMPEL AV PORKALAHISTORIA HEMMA

Ragni Appell har också bott här länge, i över 70 år. Ursprungligen från Hirsala på Porkala udd, hon och familjen blev bortflyttade då Porkala arrenderades till Sovjet. Först kom familjen Lindroos till Svinö, senare fick fadern frontmannaparcell i Sävasund. Senare köpte hon och hennes förste man ett frontmannahus vid Sommarövägen. Där fick Ragni tre barn.

Senare kom Erik i bilden, som de säger. Ragni och Erik bodde först en kort tid i Mattby, och flyttade till Sommaröarna 1979. Han har tre barn, nio barnbarn och fem barnbarnsbarn. Några bor på Åland, en dotter med familj i Houston, Texas.

Erik har skrivit även en bok med rubrik *Kampen för Porkala* redan 1967. I den beskriver han de svårigheter som de tvångsflyttade hade, när de ville flytta till sina ägor i Porkala efter de elva år som parentesens dröjde.

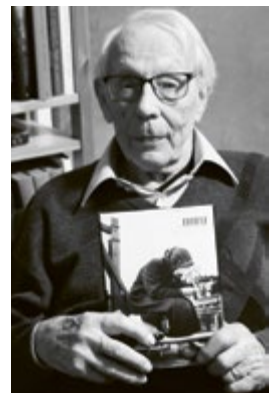
Staten hade inlöst ägorna, men folk ville tillbaka. De som ville flytta tillbaka fick kämpa emot myndigheter, för att få tillbaka sina ägor. De fick betala för sin önskan – det gällde faktiskt att returnera de av staten betalade ersättningspengarna plus en förhöjning som ränta; det gick tid innan tillbakaköp fick ske.

— Paasikivi var för inlösningen, och det avgörande var att K.A. Fagerholm blev statsminister, säger Erik.

ATT ERIK NU ÄR "lat" och läser vad andra skrivit stämmer ej hundra procent. Han har skrivit åt barnbarn både om hemtrakten och krigstiden. En ny bok kommer det inte att bli. "Jag har styva fingrar och är inte så skärpt mer, vill inte skriva sådär", säger han. Bakom honom står en stor bokhylla full med intressanta böcker, och hela 15 av dem är skrivna av honom, plus åtta andra han medverkat i, vid sidan om heltidsarbetet på HBL eller under de aktiva år, ja, årtionden, som pensionär.

Erik säger han trivs bra på Sommaröarna: stämningen påminner om det livliga samhället i hemtrakten i Österbotten men det vore fortfarande bra med flere hantverkare man kunde ringa till när man behöver hjälp.

Och så som många andra med stor tomt på Sommaröarna, har Ragni och Erik hoppats de fick bygglov för ett eller två hus till, för yngre generationer.

Elämää, tarinoita ja ihmisiä

Liv, berättelse och människor

Vindsfynd med minnen från gångna somrar

TEXT OCH FÄRGFOTOGRAFIER
FINN ERIKSSON

SVARTVITA FOTOGRAFIER UR
MARIANNE LÜCHOUS ALBUM

Majvik är en parcell på Bergös sydostkust vid Gubbängsviken. Där har en sommarvilla stått i över hundra år, i familjen Dittmars ägo ungefär från början till senare hälften av 1900-talet. Vid en vindsröjning då parcellen bytte ägare igen 2016 hittades en samling fotografier och ritningar som legat dolda där i decennier.

Då materialet kan anses beröra en vidare intressesfär än enbart de anhöriga önskar upphittaren *Björn B Lindström* att det ska deponeras i Esbo stadsmuseums arkiv. Detta kommer att ske genom Sommarö-Sällskapets och Esbo Segelförenings försorg efter att det presenterats för föreningarnas medlemmar i denna artikel och i ESF:s Årsinfo 2017.

Fotoalbumen innehåller nästan ingen information om personer, platser eller tidsangivelser. Det krävdes mycket mera fakta för att hitta sammanhanget och en röd tråd. Så småningom utkristalliserades en berättelse, en kärlekshistoria, om två unga personer som hittade varandra tack vare familjernas gemensamma intressen.

Grunden till artikeln är uppbyggd av ett urval bilder ur fotosamlingen och som ett komplement till dem står texten med faktamaterial som hittats ur andra källor. Den texten är torr och tråkig, men som motvikt finns i bildtexterna kommentarer, reflektioner och en del spekulationer. Underrubrikerna finns för att ge struktur åt berättelsen.

På bilden vinkar besättningen på Dittmars segelbåt Zero farväl i jollen, före avfärden från Majvik till kappseglingar i Borgå. Närmast står Marianne och bakom henne John med seglarmössan höjd, roddaren är oidentifierad.

MAJVIK OCH FAMILJEN DITTMAR

MAJVIK var familjen Dittmars sommarvilla. Den var enligt tidens sed på många sätt självförsörjande, med ko, häst och höns, villavakt och omfattande odlingar, t.o.m. växthus. Trafiken till och från skedde sjöledes, på tomten fanns en ångbåtsbrygga och ett båtskjul för segel-, motor- och roddbåtar.

Familjen bestod av *John Alexis*, född 1865, vicehäradshövding, och *Fanny Maria Eugenie*, född af Hellén 1874, sedan 1898 gift med John. Hon kallades Maggie. Dottern *Marianne* föddes 1899 och sonen *Hans* 1902. John var sedan år 1900 grundande partner i advokatbyrå Dittmar & Indrenius.

Marianne är den ena huvudpersonen i berättelsen. Fotografialbumen följer henne från Majvik till Nannela på Stora Tallholmen och därifrån till Stor-Aisarn, då som nygift tillsammans med den andra huvudpersonen, *Nils Lüchou*. Det var sannolikt Marianne som placerade albumen — och glömde dem — på Majviks vind.

Bilderna från Majvik visar sommarvistelsens vardag och festligare tillfällen, lek, fritid och socialt umgänge.

BILDER PÅ SIDORNA 52-55

Bilder från en sommaridyll, mestadels i solsken, på denna och på följande sida. Marianne och Hans på respektfullt avstånd från hönsen och tryggt tillsammans med Maggie och John. Barnen lärde sig tidigt att klara sig på sjön, på hästar och i andra krävande sammanhang.

I

III

II

55

IV

I — Familjen samlad kring ett bord i stadsbostaden.
Från vänster John, Hans, Maggie och Marianne.

II — Najader på Majviks badbrygga.

III — Unga gäster vid kaffebordet. Marianne sitter längst till höger. Pojken i mörk kostym kan vara Hans. Bland de övriga finns personer som också förekommer på fotografier från Stora Tallholmen.

IV — Marianne, nu en ung dam, med hund i stadsmiljö. Troligen under oroliga tider.

STORA TALLHOLMEN OCH FAMILJEN LÜCHOU

PÅ STORA TALLHOLMEN lät professor *Gabriel Geitlin* bygga den första egentliga sommarvillan i trakten, Villa Tallholmen, år 1865. Efter hans död delades holmen mellan hans tre söner. Sonen *Johan Gabriel*, kallad Nanne, lät 1867 bygga sin sommarvilla Nannela på holmens östra udde vid Maren. Mera om Stora Tallholmens historia hittar man i Sommarö-sällskapetets Årsbok 1978. År 1883 köpte *Otto Fritiof Gylling* Nannela. *Carl* och *Hildur Lüchou* köpte tomten av familjen Gylling 1911.

Carl Birger Lüchou, född 1867, var först trafikinspektör vid Järvägsstyrelsen, senare VD för Finlands Resebyrå. Sedan 1895 var han gift med *Hildur Irene*, född *Juselius* 1869. Hon var släkt på långt håll med *Alfons Juselius* på Moiso. Sonen *Nils Göran*, född 1896, gifte sig 1921 med *Marianne* född *Dittmar*.

Också här dokumenterar bilderna sommarlivet. Men här fanns det inte större nyttodjur än höns sedan den sista kon lämnat ön i slutet av 1800-talet. Familjen Lüchou fiskade och skötte sina odlingar. Tallholmsbornas gemensamma aktiviteter vid f.d. ångbåtsbryggan och kring odlingsmarken mitt på holmen hör fortfarande i dag till traditionerna.

ALLA BILDER:

Då *Johan Geitlin* lät bygga Nannela sägs det att han inspirerats av slottsarkitekturen i Rhendalen som han beundrat på sina resor i Tyskland. Det krönta tornet och de höga fönstren vittnar därom. Pelarverandan fanns inte under början av Lüchous tid, av stämpeln på fotografiets baksida att döma tillkom den så sent som i början av 1930-talet.

Fiske, trädgårdsodling och hönsskötsel var vardagssysslor vid sommarvillan. Personerna på fotografierna är Hildur och Carl och så förstås hunden. Att tillreda fångsten och skörden på varierande sätt blev ett gemensamt intresse för grannarna på Stora Tallholmen.

Socialt umgänge var en viktig komponent i sommarlivet. Att sitta ute var naturligt och utrymmet inomhus var begränsat. Verandan och bryggan var försedda med bänkar och kunde vid behov erbjuda en yta att vila ut på. På verandabilden sitter Hildur på trappan, Nils lutar mot pelaren och i bakgrunden sitter ett äldre par som kanske kunde vara Hildurs föräldrar?

ESBO SEGELFÖRENING, ESF,
ETT FÖRENANDE INTRESSE

ESF GRUNDADES hösten 1906 av en skara ungdomar. I det konstituerande mötets protokoll antecknades 7 närvarande men 9 medlemmar. Äldst var *Bertel Geitlin*, granne till Lüchous på Stora Tallholmen, han blev ESF:s första kommodor. *Aili Hanell*, näst äldst och föreningens sekreterare gifte sig 1911 med Bertel. Därmed blev också hon Lüchous sommargranne. Av de övriga medlemmarna bodde de flesta på Tallholmens grannholmar.

Det var då inte konstigt att Nils Lüchou skrevs in som medlem 1911. Samma år blev också Hans och John Dittmar medlemmar, John valdes genast in i prisdomarkollegiet. Detta bestod av äldre och mera prominenta personer än de grundande ungdomarna. Följande år, 1912, skrevs Carl Lüchou in i ESF och valdes också han in i prisdomarkollegiet. 1913 skrevs Maggie Dittmar in, det året blev ESF:s segelpaviljong "Paven" invigd och Maggie ryckte in som den som såg till att markservicen fungerade både lekamligt och andligt, från köks- och serveringsbestyr till underhållningsprogram. John hörde till de medlemmar som kallades till livstids medlemskap, till tack för donationer som möjliggjort Pavenbygget. 1914 skrevs Marianne Dittmar in. 1915 fick Hans ESF:s första silverjetong för kappseglingensbedrifter. Följande år fick John, och år 1917 fick Marianne sin silverjetong. Samma år samlade John den erforderliga poängsumman för ESF:s första guldjetong, Hans fick sin 1919.

Hildur Lüchou skrevs in som medlem 1916. Nils hade redan 1915 valts in i mättnings- och besiktningsnämnden, 1916 till klubbmästare och 1918 till ordförande för mättningsnämnden. Både Nils och Marianne hörde till en kommitté som gjorde förslag till uniform för klubbens damer och juniorer samt till klubbhusregler. Förslagen godkändes 1917.

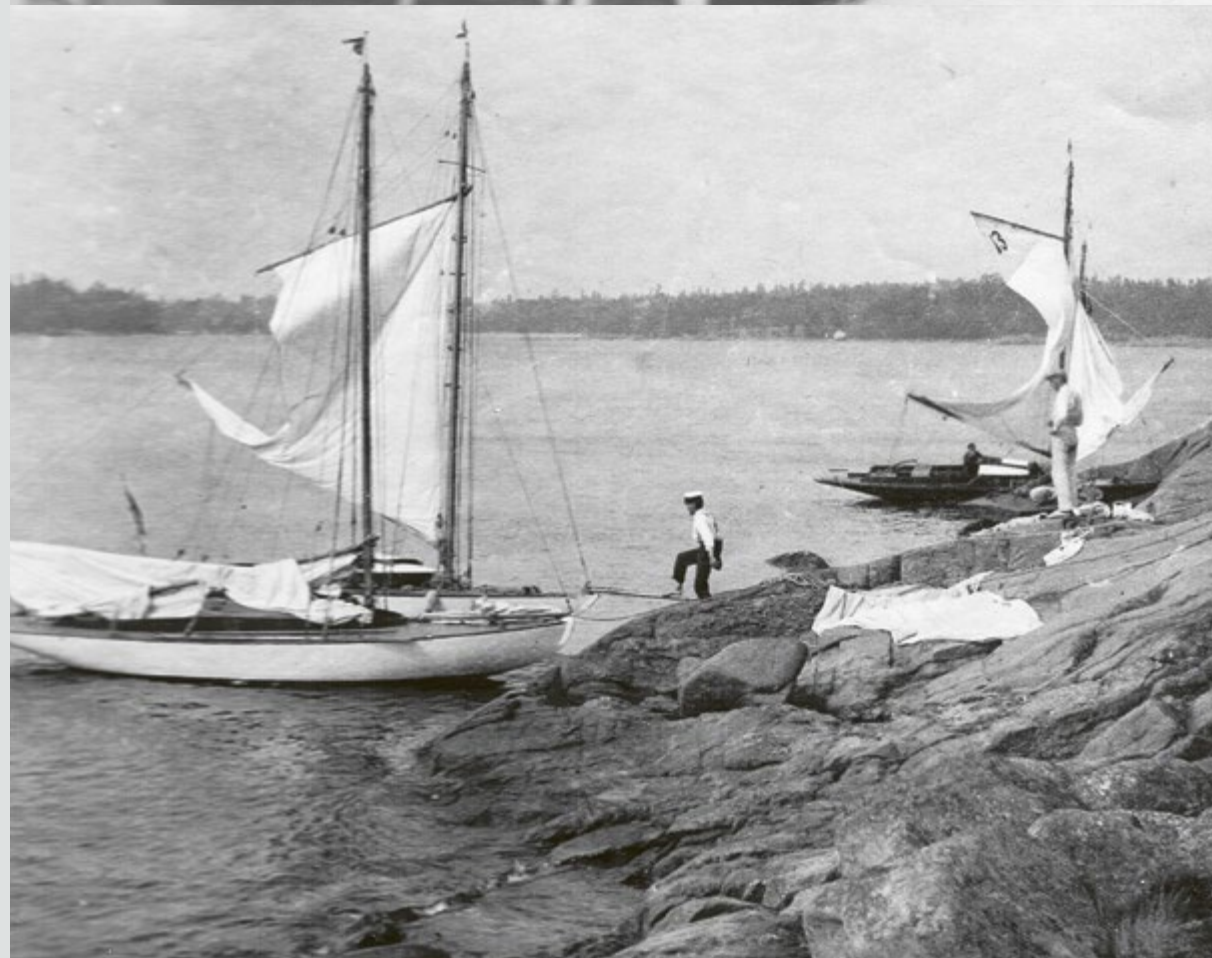
Då Bertel Geitlin avgick som kommodor för ESF valdes John Dittmar 1918 till hans efterträdare. År 1922 valdes Hans Dittmar till sekreterare i ESF:s styrelse medan John var kommodor.

Nils och Marianne gifte sig 1921.

**ÖVRE BILDEN OCH
NÄSTA UPPSLAG:**

Nils seglar med Bob på Tallholmsfjärden. På följande sida ligger centerbordsbåten Bob vid sin boj i Maren. Den antecknades 1913 i ESF:s båtregister med Nils som ägare. I jollen på bilden sitter hunden, Hildur och Nils. I bakgrunden ses passagerarbåten Sommarö 1 på väg ut från sitt nattkvarter. Också Webers stora båtskjul syns och Marbron och strandskjulet vid Moisös strand kan anas.

ESF ordnade årligen en eskadersegling till Brändö i Kyrkslätt. En av de vita båtarna förtöjda vid Brändö kan vara Lüchous 30 m² särklassare Scherzo. Den lackerade båten i bakgrunden kan vara Dittmars Zero, särklass 38 m². John seglade först Daisy, 30 m², och sedan den med Bertel Geitlin samägda 22:an Bluff IV. 1916 köpte han Zero som redan hade haft framgångar på kappseglingssbanorna.

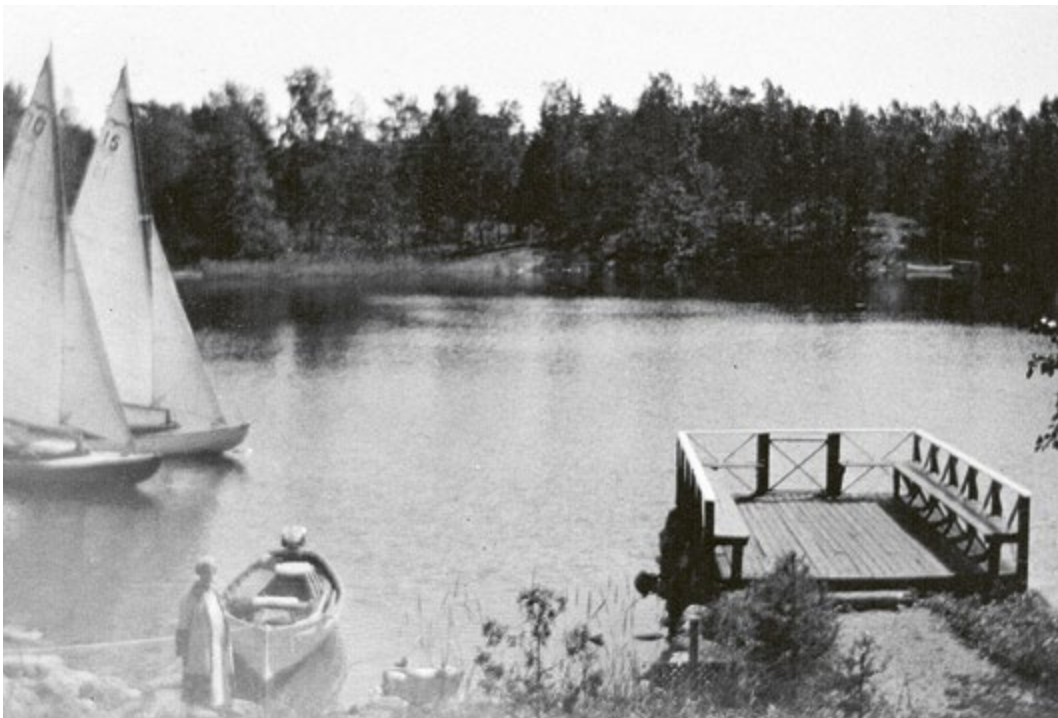

1915 registrerades 22:an Hasard med Nils som ägare. Att segla en sådan raser är krävande. På den lilla bilden kränger Hasard med nybakad rorsman i Marens nyckfulla vindbyar. På den stora bilden seglar Hasard på havet, troligen med Nils som fullfjädrad rorsman och Marianne som njuter på däck i fulla drag.

En rulle ritningar hittades också på Majviks vind. På blåkopior av Pavens ursprungliga ritningar hade med rödpenna och handskriven bläcktext införts anvisningar för en tillbyggnad som sedan utfördes 1926. I ett av ESF:s styrelsemötesprotokoll från 1924 nämns att tillbyggnaden skulle planeras av arkitekt Sigurd Frosterus, en ansedd medlem och senare föreningens kommodor. Detta sensationella fynd har presenterats i ESF:s Årsinfo våren 2017.

Utanför Nannelas brygga i Maren seglar två vingbåtar. En svag stämpel på fotografiets baksida anger årtalet 1933. Närmast är Ving 70 som var ESF:s första vingbåt. Den byggdes som utlottningsbåt, vanns av föreningen och inköptes av Lars-Åke Weber 1933. (Artikelförfattaren seglade samma båt i slutet av 1950-talet).

Familjen Lüchou hade flera klassbåtar i ESF:s register. Men för utflykter i skärgården kändes tydligen en enkel båt med sprisegel alldeles tillräcklig. På bilden Carl vid rodet, en hink för fångst på durken och Hildur som passagerare. Båda prydligt klädda och hattförsedda.

STOR-AISARN,
MARIANNE OCH NILS

STOR-AISARN ägdes sedan 1907 av tonsättaren och musikkritikern *Axel von Kothen*. En tid senare hade holmen övergått i familjen Lüchous ägo. Hur och när det skedde återstår att utreda.

Som nygifta etablerade sig Marianne och Nils som sommarboende på Stor-Aisarn.

Bild från Stor-Aisarn då familjen Lüchou tog den i besittning. I viken fanns en ståtlig brygga. En större villa på udden ovanför bryggan hade nyligen brunnit ned, kvar fanns ståtliga ruiner av den solida granitgrunden, trappor och en kakelbeklädd kamin med skorsten. Paviljongen fanns, den hade den tidigare ägaren låtit uppföra för att kunna musicera ostört.

Marianne inne i paviljongen. Här fanns plats bara för det allra nödvändigaste. För köksbestyr hade man uppfört ett litet dassliknande skjul strax utanför paviljongen. Paviljongen står väl omhändertagen kvar ännu den dag detta skrivs.

Nils och Marianne på bryggan med dagens abborrfångst. Musicerandet var inte slut med holmens ägarbyte. Nils skrev tillsammans med Åke Weber librettot till operetten Amatörseglare i två akter, som uppfördes på ESF:s segelpavijong. Svärmor Maggie var ju den som organiserade andlig spis på Paven.

Här kockar den ena kokboksförfattaren i köksskjulet på Stor-Aisarn.

Vår dagliga soppa

Soppan är på upphällningen, soppan har råkat i van-rykte — se där det första sorgliga faktum en fribytare på gastronomins domäner har att konstatera. Vi har förts bort från alla gamla regler och alla goda recept, som gäller för denna »mänsklighetens tröst». Kokboksförfattarna, eller låt oss i rättvisans namn säga kokboksförfattarinnorna, har synbarligen med kropp och själ försvurit sig åt ordspråket »ändan kröner verket» att döma av det rum krokarna och himlamaten beretts vid disponeringen av deras verk och det lättvindiga och fantasilösa sätt på vilket soppkapitlet avfärdats.

Uppfostrar man då inte längre sina barn till att äta soppa? Har Sopp-Kaspers avskräckande öde i Drummel-petter alldeles förlorat sin kulinariskt pedagogiska verk-ningskraft? Är vi slavar under ett mod, som bara beflitar sig om den slanka linjen och vars offer i sin attraperade

En sida ur boken "Laga mat som Lou-Lou". Marianne och Nils (Lüchou-Lüchou) skrev den tillsammans 1934. Den utgavs åtminstone i tre upplagor under åren, en kvick och sympatisk bok. Vinjetterna i början av varje korta kapitel gjordes av Ham.

HUR GICK DET SEDAN?

J OHN DITTMAR dog plötsligt 1925. Maggie och Hans fortsatte att tillbringa somrarna — och andra tider på året — på Majvik. Hans fortsatte som ESF:s sekreterare ända tills han 1934 valdes till föreningens sjunde kommodor. Han avgick från kommodorsposten 1957 och 1962 utnämndes han till hederskommodor. Hans var en av ESF:s genom tiderna mest framgångsrika seglare. Han dog 1967 och hans mor Maggie dog 1972.

Hildur Luchou dog 1926. Carl gifte om sig 1928 med *Adèle Anna Baltscheffsky*, hon var syster till *Adolf Baltscheffsky* som var hedersmedlem i ESF. Carl dog 1942. Stor-Aisarn övergick i början av 1930-talet i AB Sommaröarnas ägo. Vid bolagets upplösning 1945 blev *Else Juselius*, änka efter *Alfons Juselius*, ägare till ön. Vid arvskiftet efter henne tillföll den 1951 sonen *Hemming Juselius*. Han sålde parceller som sedan bröts ut vid öns norra och södra stränder. Den sydöstra udden med paviljongen som Marianne och Nils bott i såldes 1961 åt *Peter Sandelin* och den sydvästra udden åt hans syster *Karin*. Det som ännu återstod av holmen samägdes av Hemmings arvingar och tillhör nu hans systers barn och barnbarn.

Marianne och Nils tillbringade från 1930-talet somrarna på Stora Tallholmen. Nils var förlagstjänsteman och teaterkritiker.

Båda var väl insatta i teatervärlden men också engagerade i matlagningskonsten. Tillsammans och var för sig skrev de teaterrelaterade böcker. Marianne skrev för Nya Pressen kulinariska reseberättelser från Frankrike, Tyskland och Italien. Och 1967 skrev hon boken ”30 kryddor i grytan”. Marianne var aktiv medlem i Svenska Teaterföreningen i Finland. Hon var styrelseledamot 1953–62 och viceordförande 1962–79. År 1963 skrev hon Svenska Teaterföreningens 50-års historik. 1974 utnämndes hon till hedersmedlem och 1983 till hedersordförande.

Segling och livet i skärgården var mycket viktiga i Mariannes liv. I ungdomen hörde hon till de verkligt framstående kappseglarflickorna i ESF men hon hamnade i skuggan av brodern Hans. Kanske delade hon maken Nils inställning, att segla är nödvändigt men inte nödvändigtvis kappsegling. Ännu under den senare tiden av sitt långa liv kunde hon ensam bege sig ut till havs med

en enkel gammaldags sprisegelförsedd båt, också då vädret inte var det rätta för riskfri nöjessegling.

Marianne dog 1997.

Nannela ärvdes efter Marianne av *Leo* och *Arja Grönfelt*. Efter Leos död köpte *Ayssa Appelqvist* Nannela. Familjen Appelqvist ägde redan tidigare den västra udden på Stora Tallholmen, granntomter till Nannela. Ayssas ägor övergick sedan samägda till hennes tre döttrar, alla sommarbosatta på Stora Tallholmen i dag. Efter ett skifte mellan dem är *Marianne Appelqvist* nu ägare av Nannela.

I

I — Efter Nils död 1949 hyrde Marianne ut huvudbyggnaden på Nannela, bl.a. till Torsten Steinby med familj. Själv bodde hon i den lilla gula "jungfruburen" norr om huset.

II — Skogen tar så småningom över ruinen efter den större villan.

III — På Stor-Aisarn kan man i vikstranden se ett stenkummel, det enda som återstår av den ståtliga bryggan.

II

III

Aktiebolaget Sommaröarna 1910–1944

och den efterkrigstida planeringen av Sommaröarna

CHRISTIAN BLOM

”De skingrade ägorna återförenas” ”Sommaröarna samlas på en hand”

ALFONS JUSELIOUS hustru *Elsbeth Juselius* köpte Moisö hemman med alla dess ägor 1905. Familjen flyttade snart ut till Moisögård och under de närmaste åren visade det sig att också ägarna av Lillsvinö hemman och Strorsvinö hemman var färdiga att sälja sina ägor åt familjen Juselius. Familjen Söderström sålde den 22 december 1909 Strorsvinö hemman åt *Elsbeth Juselius* för 87 500 mark. Hemmanet var ganska svårt skuldsatt och intecknat så säljaren erhöll i kontant bara en del av köpesumman. Juselius tog på sig ansvaret för skulderna. Men Söderströms fick avsöndra en mindre tomt för eget bruk för resten av livet. I köpebrevet sägs inte om det handlade om arrende eller försäljning på den punkten. *Elsbeth Juselius* köpte Lillsvinö hemman den 17 januari 1910 för 112 000 mark av restauratören *Sergei Nikolajeff*. Denne hade köpt hemmanet 1892 av bonden *Frans Gabriel Lönnberg* för 16 000 mark. Också Lillsvinö hemman belastades av inteckningar och skulder. Alla dessa tre hemman såldes i juni 1910 till de nybildade Aktiebolaget Sommaröarna, bakom vilket i allra främsta rum låg familjen Alfons och *Elsbeth Juselius*: Hustrun *Elsbeth* såsom ägare till hemmanen och Alfons såsom den som tillsammans med en del andra personer hade visionerat fram tanken på att göra Sommaröarna till ett Aktiebolag, till en modern ”villaort”. Alfons Juselius skriver om sina planer i två odaterade brev under 1910-talet och säger i breven att ”de skingrade ägorna nu återförenats” och att ”Sommaröarna nu samlas på en hand”.

Broarna mellan Moisö och Lilla Tallholmen samt ångbåtsbrygga ut mot Moisöfjärden under 1910-talet. Dyliska bryggor och broar lät A.B. Sommaröarna och Trafikaktiebolaget Sommaröarna bygga över hela Sommaröarna. På det viset förenades öarna och promenader uppstod för turisterna och för den fasta befolkningen.

De här tankegångarna var inte unika eller helt nya i Sommarösammanhangen. Sommaröområdet hade ju varit samlat "på en hand" sedan 1641 då området förenades med Esbogård. 1825 sålde Esbogård Sommaröhemmanen till landbönderna, d.v.s. till dem, som ägt och besuttit gårdarna sedan tidigare. Och dessa bönder hade omedelbart gått samman med sina hemman i ett "Fiskeribolag" via ett bolagskontrakt, som presenterats tidigare i Sommarö-Sällskapets årsböcker. Efter storskiftet i medlet av 1800-talet hade parceller, med början år 1865, börjat säljas ut till stadsbor och nu ville Alfons Juselius alltså rädda det som räddas kunde, samla ihop allt som ännu återstod inom ett aktiebolag – för att senare stycka området i parceller som såldes av aktiebolaget mera systematiskt och planmässigt till nya köpare. Och det lyckades han med. Här följer historien om A.B. Sommaröarna.

A. B. SOMMARÖARNA STARTAR

Den 19 januari 1910 undertecknas A.B. Sommaröarnas bolagsavtal av vicehäradshövding Alfons Juselius från Moisö, han erhöll 100 aktier i det kommande bolaget, banktjänstemannen *Uno W. Nyman*, Helsingfors, en aktie, arkitekt *Karl Lindahl*, Helsingfors, 2 aktier. I bolagsordningens första paragraf sägs att bolaget har till ändamål att bedriva jordbruk och dess binärningar. Bolagsordningen fastställdes av Ekonomidepartementet redan den 28 januari 1910. Men bolagets konstituerande bolagsstämma hölls först den 6 juni 1910 och därefter sammanträdde den nyvalde styrelsen till sitt första möte där Alfons Juselius valdes till ordförande. Andra medlemmar i styrelsen var advokat *Ludvig Hjelt*, banktjänsteman *Uno Nyman*, arkitekt *Karl Lindahl* och kamrer *Erik Elmgren*. Uppgifterna om A.B. Sommaröarna, som jag presenterar här är hämtade ur bolagets mötesprotokoll i original. Protokollen var skrivna för hand i en inbunden bok, som för några år sedan donerades till Esbo stads museum. Alfons Juselius svärson *Sven Eriksson* lät mig gå igenom familjens arkivmaterial i början av 1980-talet och jag gjorde redan då de anteckningar, som jag nu presenterar i den här artikeln.

En av de första broarna över Maren på 1910-talet. Det fanns redan före 1910 en ännu enklare gångbro över Marsundet, som familjen Juselius lät bygga.

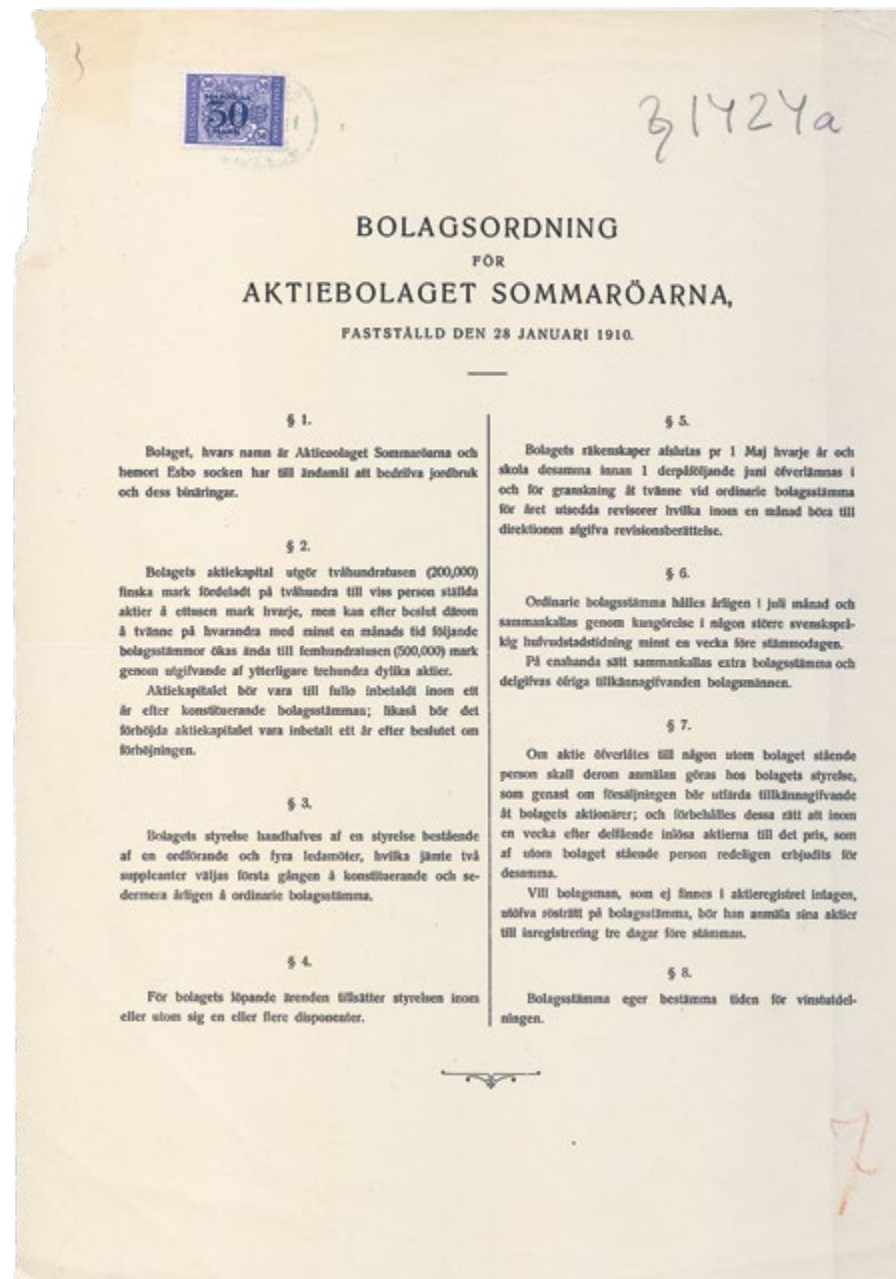
Mötet den 6.6.1910 utsåg Elmgren till disponent mot ett arvode på 1200 mark per år samt provision på försålda parceller. Det här visar att bolaget grundats lika mycket för parcellförsäljning som för att bedriva jordbruk. På detta första styrelsemöte beslöts också att agronom Carl Bärlund skulle utses till föreståndare för jordbruket på Svinö. Bärlund hade redan tidigare kommit till Svinö och redan startat sin verksamhet där.

Den 16 juni 1910 sammaträdde styrelsen åter, denna gång i lokalen på Södra Magasingatan 6, som skulle komma att verka som bolagets kontor de närmaste decennierna. Förutom det kontor som Alfons Juselius hade hemma hos sig på Moisö gård. Mötet föreslog nu att Stor- och Lillsvinö hemman skulle inköpas åt bolaget av familjen Juselius för 215 000 mark. Också Moisö hemman, där Juselius bodde, skulle inköpas, dock under förutsättningen att en större parcell på Moisö, innefattande flera byggnader, skulle lämnas åt säljaren Juselius. Priset för Moisö var 90 000 mark. Hemmanens mantalstal var 0,3750 mantal per hemman. Björkholmarna, som ingick i affären, tidigare utbrutna ur Lill-Svinö, var till sitt omfång 4,88 tunnland. Köpare, d.v.s. A.B. Sommaröarna övertog lånen, som var intecknade i lägenheterna enligt följande:

- I Moisö intecknade lån på 15 000 mark från Kejsarliga Alexanders Universitets fonder
- I Lill-Svinö intecknade lån på 70 000 mark av S. Nikolajeff
- I Stor-Svinö intecknade lån på 30 000 mark från Krigsmannahuskassan

Styrelsen föreslog också att Moisö, Ramsö och Bergö skulle arrenderas åt Alfons Juselius för jordbruket. Styrelsen fattade också beslut om att sammankalla en extraordinarie bolagsstämma och föreslå för den att styrelsen fick rätt att försälja parceller på Sommaröarna till ett pris av minst 3 000 mark per hektar. Åt samma person kunde man dock sälja högst 10 hektar jord.

A. Sjöberg anställdes som förare på bolagets motorbåt. Vidare beslöts att disponenten skulle vidta åtgärder för att istandsätta de viktigaste vägarna på Svinö, hyra ut de lediga utrymmena vid Svinö gård samt undersöka möjligheterna att uppta farled genom Bodö sund.

A.B. Sommaröarnas bolagsordning 1910.

Vid den extra ordinarie bolagsstämman, som hölls den 28 juni 1910, fattade bolaget nu beslut om att förverkliga inköpen av de tre Sommaröhemmanen. Intressant är också att konstatera att bolagets aktiestock nu fördelade sig annorlunda än i januari; Elsbeth Juselius ägde nu 170 aktier, Alfons Juselius 6 aktier, Hjelt 1 aktie, Timgren 1 aktie, Nyman 2 aktier och K. Lindahl 2 aktier, affärsmannen Yngve Pacius 1 aktie och Erik Elmgren 12 aktier. Ur ett handelsregisterutdrag av den 27.9.1910 framgår det också att *Allan Juselius* och *Birger Molin* verkade som suppleantsmedlemmar i styrelsen.

**PASSAGERARTRAFIK
INLEDDES OMEDELBART
MED EGNA FARTYG**

Aktiebolaget Sandviken levererade den första av bolagets passagerarmotorbåtar redan den 15 juli 1910. Båten uppnådde dock inte avtalad hastighet så den lämnades tillbaka för att trimmas upp. Den 6 augusti samma år uppnådde båten en hastighet på 9,7 knop, vilket man nöjde sig med i det skedet. Båten sattes i trafik samma dag, men man avtalade med Sandviken om att båten, då den nästa vår skulle återinsättas i trafik borde uppnå avtalad hastighet på 12 knop.

Man ämnade nu också skaffa en pråm och en bogserbåt för lasttrafik, men de här planerna realiserades antagligen aldrig. I oktober 1910 beslöt bolaget att röja upp Bodösund. Samtidigt beslutade man också att sälja de byggnader vid Svinö gård som inte behövdes för gårdens verksamhet. Man fattade nu också beslut om att utreda möjligheterna att starta ett pensionat vid Svinö gård, i dess gamla karaktärsbyggnad uppe på kullen på Svinö. Bolaget fattade också beslut om att låta stenarbetare K.A. Heimberg och hans hustru utan avgift bo kvar i byggnaderna på bolagets mark.

I februari 1911 beslöt man utlåta Svinö gårds karaktärsbyggnad åt fru Johansson för bedrivande av pensionat. Medel beviljades också för att istandsätta byggnaden. Personer, som bodde på pensionatet beviljades 25% rabatt på motorbåten Sommarös biljettpris, vid köp av minst 100 biljetter.

Sommaröbolaget skred på den här tiden till nya och omfattande åtgärder i snabb takt – den 23.2.1911 fattade man beslut om att dra telefonledning från Mårtensby till Svinö gård. I april 1911 beslutade man att låta trycka den broschyr om Sommaröarna, som fortfarande kan påträffas, och som Sommarö-Sällskapet tryckte upp en ny upplaga av i årsboken för år 2012. Upplagan år 1911 var 1000 exemplar.

Våren 1911 övertog familjen Juselius också skötseln av jordbruket på Svinö. Sommaren 1911 gjordes ett ackordavtal med vägbyggaren Fram om byggandet av en 4 meter bred väg från Svinösund till Mårtensby längs den från förut befintliga gamla kyrkovägen mot en ersättning på 3 000 mark.

Den 26.6.1911 kolliderade motorbåten Sommarö med ångslupen Skulda varefter Sommarö låg på slip i två veckor. Och endast två dagar efter att fartyget åter fått i trafik gick det på grund. Nu byttes besättningen ut och som förare antogs *Gustaf Granlund*, som maskinist eldaren *Laakso* och som båtspojke en som hette *Lundström*.

I september 1911 överflyttades länen, som in-tecknats i hemmanen, på Lantmannabanken. De försålda parcellerna kunde samtidigt befrias från läneinteckningarna genom en inbetalning på 500 mark per tunnland. Man kom också överens om att parcellägarna skulle få rätt att anlägga bryggor intill deras tomter. I regel såldes tomterna av bolaget utan egen strand och tillandning.

Den 16.2.1912 fattade man i styrelsen beslut om att ”tillsvidare underhålla en provisorisk trafik med färja och billigaste möjliga anordningar” över Svinösund. Färjan över Svinösund var antagligen i bruk redan 1912. Redan nu började man också planera att bygga en bro över Svinösund. Ritningarna för bron färdigställdes 1914 men bron byggdes inte då antagligen för att första världskriget bröt ut samma år.

1912 köpte *Bertel Geitlin* en aktie i bolaget av Elmgren. I mars 1912 köpte man också upp hundra fat med bränsle för båtens behov inkommande sommar. Priset var 12 penni per liter.

Sommarö pensionatet omkring 1912. Huvudbyggnaden för det gamla Sommaröhemmanet hade omritats och sanerats under ledning av arkitekt Karl Lindahl och på uppdrag av Aktiebolaget Sommaröarna. Pensionatet brann i slutet av första världskriget men det hann innan dess många år fungera som ett omtyckt turistpensionat.

A.B. Sommaröarnas ångbåtsbrygga och färjefäste i Svinösund 1932

FÖRSTA TELEFONLINJERNA BYGGS REDAN 1912

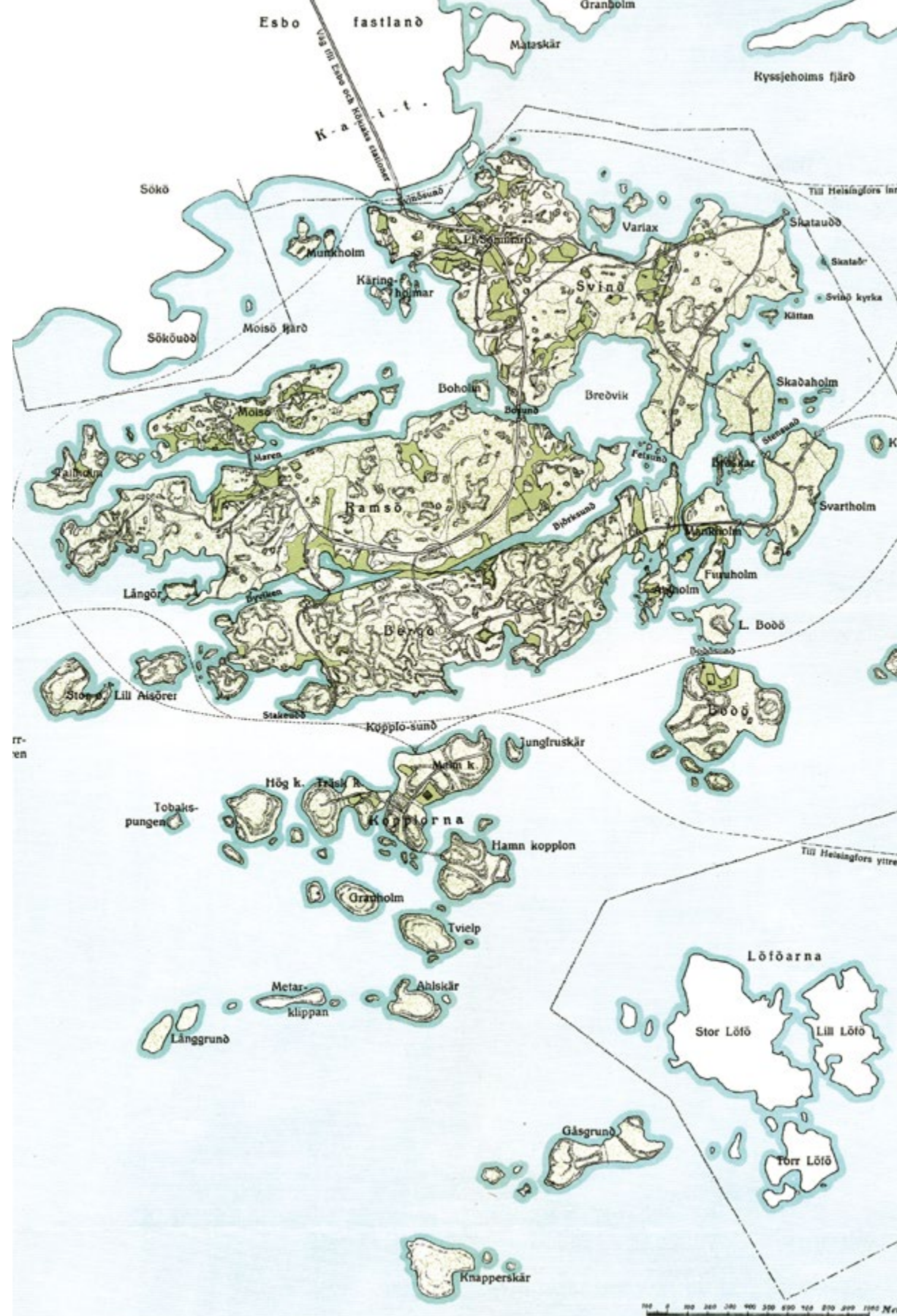
Telefonkabeln installerades under hösten 1911 och våren 1912, man drog nu 10 linjer från Mårtensby till Sommaröarna. Montören *August Rolig* skötte arbetet med kabeldragningen mot en ersättning på 35 mark per trådkilometer och 1,75 mark per telefonstolpe. Arbetet var slutfört redan den 1 juni 1912.

Sommaröbåtens turlista sommaren 1912 var följande:

- ↪ avgång från Moisö 6.45
- ↪ avgång från Helsingfors 8.00 och 15.00
- ↪ i kombination med Vestra Skärgårdens tur från staden 17.15

Viktor Lundberg anställdes som förare på båten Sommarö i september 1912. I oktober 1912 behandlades frågan om kommerserådinna *Tötterman* skulle få köpa det område som hon sedan tidigare hade arrenderat på Bergö vid Kopplosund. Styrelsen gick inte med på att sälja eftersom den slutgiltiga planen för Bergös användning inte ännu gjorts. Den här anteckningen, liksom många andra liknande, visar att *Juselius* strävade efter ett systematiskt och planerat användande av marken, i enlighet med den helhetsplan för Sommaröarna, som saktat hade mognat hos honom under årens lopp. Man kan skymta konturerna hos denna "byggnadsplan" som *Juselius* och bolaget gjorde på den tiden i många av de kartor som bolaget lät göra i början av 1910-talet. Promenader skulle byggas ut för allmänt bruk längs stränderna och broar byggas i alla viktigare sund mellan holmarna. Ur styrelseprotokollen kan man dock avläsa att det var svårt för *Juselius* att förverkliga denna helhetsplan.

Aktiebolaget Sommaröarnas "stadsplan" för Sommaröarna, uppgjord 1911 av A.B. Sommaröarna. Lagg märke till väg- och broplanerna på alla holmar, också på Pentala, Herrö och Kopplorna.

I november 1912 gav man kamreren Elmgren i uppgift att ”vidta åtgärder för erhållande av postanstalt till Sommaröarna”. 1912 slog man också fast de konkreta markpriserna som skulle följas vid parcellförsäljningen:

- ✓ Pentala 50 p/m²
- ✓ Svinö 40 p
- ✓ Bredviksstranden 34 p
- ✓ Skada och Svartholm 36 p
- ✓ Kopplorna 36 p
- ✓ Herrö 34 p
- ✓ hela mindre holmar 40–50 p

I januari 1913 bildade Sommaröbolaget ett dotterbolag – Sommaröarnas Trafikaktiebolag. Sommaröbolaget behöll aktiemajoriteten i sitt nya dotterbolag. Det nya bolaget skulle bli ägare till den nya båt, som beställts från Sandvikens Skeppsdocka för 39 000 mark. Trafikaktiebolagets konstituerande bolagsstämma hölls 7.4.1913.

Någon egen postanstalt kom inte genast, men sommaren 1913 hämtades posten till Sommaröarna med båten Sommarö I klockan 7.30. Vintertid avhämtades posten till Sommaröarna från Stähles butik i Sökö, dit den hämtades av lantbrevbäraren från Esbo Station. Sommaröbolaget anhöll nu av poststyrelsen att brev-bäraren skulle bära Sommaröarnas post under vintertiden ända ut till Svinö och Moisö.

I augusti 1913 fattades beslut om att dra telefonkabel till Kopplorna. Bolaget finansierade kabeldragningen men kopplorna fick själva betala dragningen av kablarna på Kopplorna.

Pensionatet på Svinö hade kommit väl igång och i något skede hade man bytt ut innehavaren. Våren 1914 nämns att fröken S. Melin fick arrendetiden för pensionatet förlängt med 5 år. Så länge kom pensionatet dock inte att verka, ty byggnaden brann ned under slutet av första världskriget. Olika årtal för branden nämns i olika källor.

STOR SVÄNGBRO ÖVER SVINÖSUND PLANERADES 1914

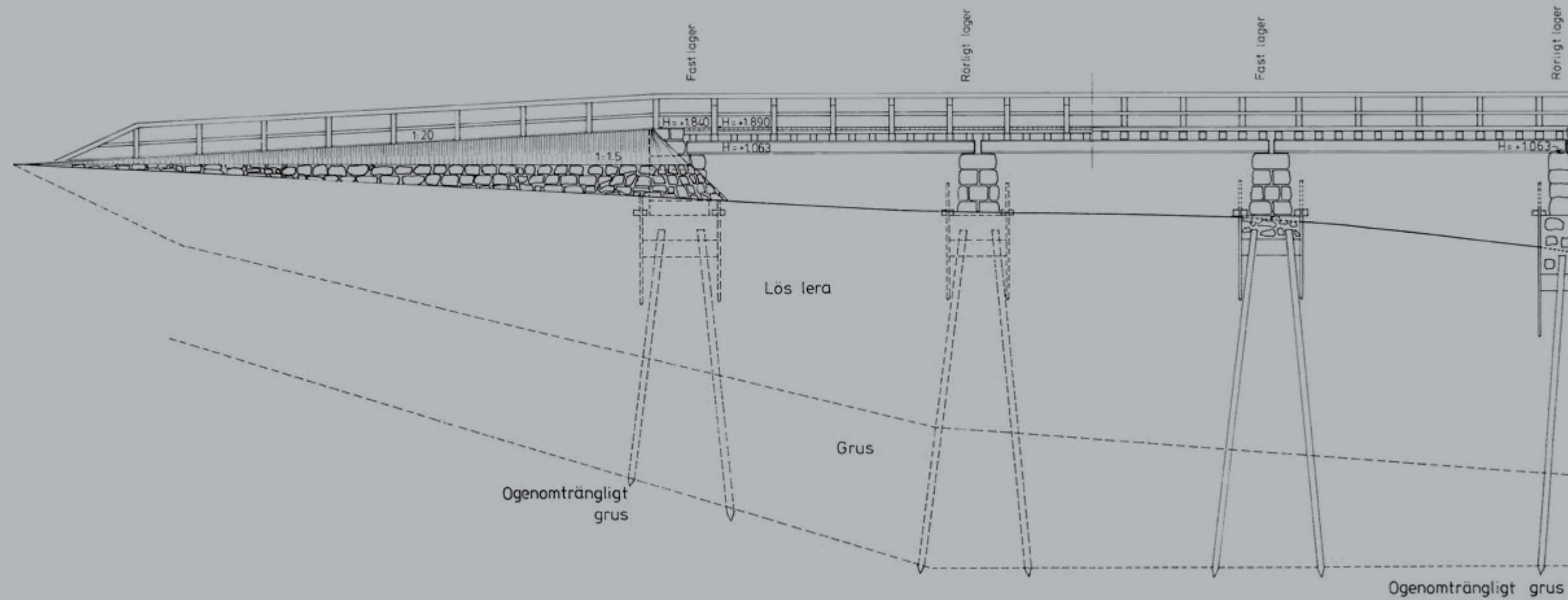
Den 14.5.1914 anhöll bolaget av guvernören om rätt att bygga en svängbro över Svinösund. Ritningarna var färdiga. Men i augusti 1914 bröt världskriget ut och man kan i alla dokument från den tiden spåra en stark oro i förhållandena på Sommaröarna. Kriget skulle småningom leda till starka begränsningar i all båttrafik i Helsingfors- och Esbovattnen. Sommaröbåtarnas inre farled hade blockerats med militära pontoner och broar då kriget bröt ut. Sommaröarnas Trafikaktiebolag skrev därför samma höst till kommandanten för Sveaborgs fästning och bad att farleden skulle öppnas igen. Det är oklart hur det gick med ärendet. Kundantalet vid pensionatet gick starkt ned nu också och innehavaren försökte förgäves få arrendesumman nedsatt. Bolaget fattade sommaren 1915 också beslut om att under ”rådande förhållanden inte dela ut vinst”.

Kriget förde med sig att parcellförsäljningen minskade starkt. Sommaren 1915 försökte bolaget i stället allt mer systematiskt arrendera ut tomter på en arrendetid av 25 år till ett årspris motsvarande 5% av tomtens försäljningsvärde. Hela tiden kan man nu skönja en strävan att också bromsa upp tomtförsäljningarna och i stället alltså arrendera eller hålla marken som allmänning. I praktiken kom arrenderingarna med tiden att leda till försäljning av parcellerna till arrendeinnehavarna.

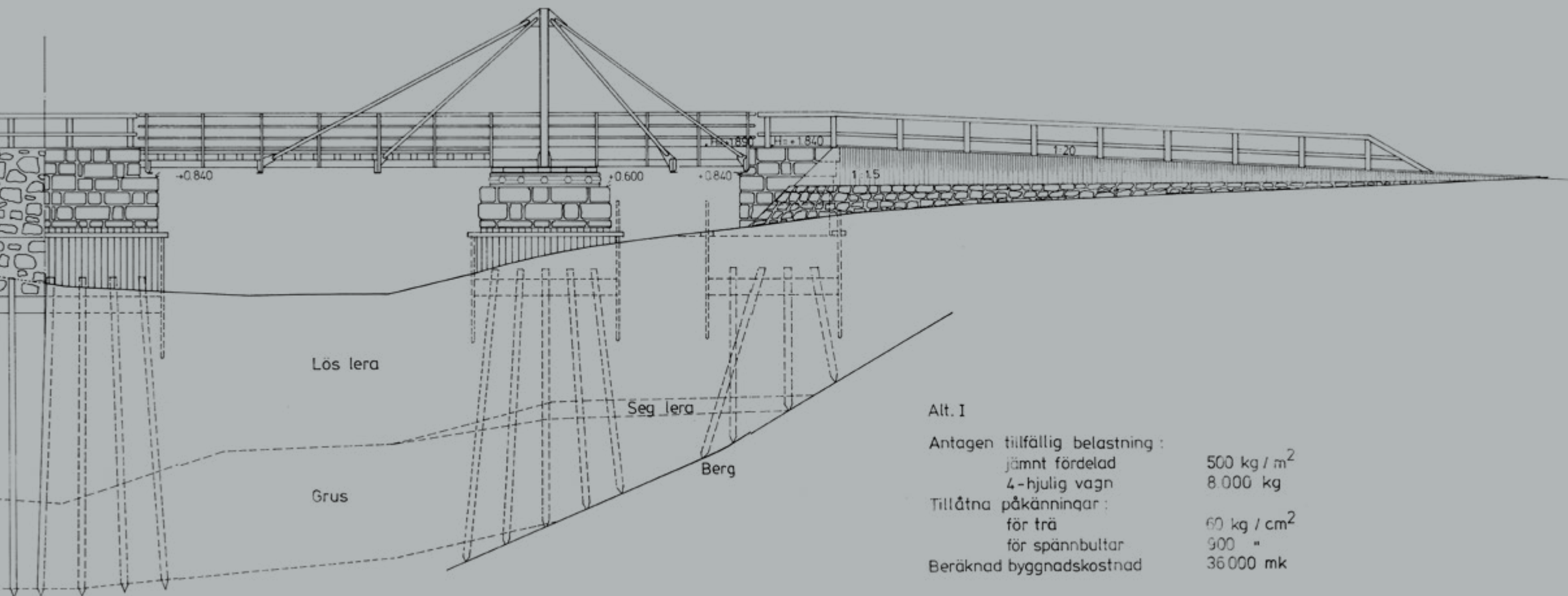
Vintern 1916 ombyggdes bryggorna i Maren, på Malmkopplan och pensionatets simhusbrygga. Samtidigt konstaterades det att tjuvfisket tilltagit varför man började utmärka vattengränserna med flytmärken och tvingade fiskarna att förse sina bragder med bolagets igenkänningsmärken.

Våren 1916 fattade bolaget beslut om att låta kartlägga Sommaröarna. Arbetet beställdes av Lantmäterikontoret och kartan som uppgjordes 1917 publiceras i samband med den här artikeln. I verkligheten hade Alfons Juselius redan tidigare låtit rita en del kartor som han använde som grund för tomtförsäljningen och för planeringsarbetet.

I juni 1916 fastslogs nya tomtpriser – Pentala hade fortfarande det högsta markpriset på 75 p/m². Nu fattade man också beslut om att Ramsö-Bergö och större

Ritningen för en svängbro över Svinösund. Aktiebolaget Sommaröarna lät uppgöra ritningen 1914, men bron byggdes aldrig p.g.a. världskriget, som bröt ut på hösten samma år.

Ritningen för en svängbro över Svinösund. Aktiebolaget Sommaröarna lät uppgöra ritningen 1914, men bron byggdes aldrig p.g.a. världskriget, som bröt ut på hösten samma år.

delen av Pentala skulle lämnas utan parcellförsäljning och reserveras för arrendetomter. Än idag märker man konsekvenserna av det här beslutet. Det framgår inte helt tydligt ur protokollen varför man reserverade så stora landområden för bara tillfällig utarrendering. Men det var tydligt att de här planerna ingick i Juselius mera omfattande helhetsplaner för framtiden. Bl.a. lät han uppgöra en miniatyrmodell för hur sundet mellan Ramsö och Bergö kunde muddras upp och hur en större marina kunde byggas långt inne i det här sundet, innanför mynningen mot Byviken.

Hösten 1916 byggde bolaget en slip för Sommaröbåtarna på Moisös strand i Maren. Vintern 1917 byggde pensionatet badhytter för uthyrning invid simhusbryggan. Pensionatet fungerade alltså ännu sommaren 1917. Mycket tyder på att det brann under 1918.

Den 26.4.1917 fattade man beslut på trafikaktiebolagets bolagstämma att inköpa en mindre motorbåt för 5000 mark för att hjälpa till i trafiken tills man kunde bygga en ny passagerarbåt. Denna mindre motorbåt användes för bland annat för mjölkkörningar och andra hjälpkörningar. Markpriserna höjdes nu kraftigt. Priserna var i snitt 1 mark/m² men på Pentala steg de till 1,20 mark. Våren 1917 grundade man ett byggnadsaktiebolag med namnet Sommarögården. A.B. Sommaröarna tecknade 10 aktier i företaget, men inga uppgifter finns kvar om hur det gick med detta Sommarögårdens byggnadsbolag.

I juli 1917 förrättade trafikaktiebolaget en aktieemission där A.B. Sommaröarna nu tecknade flera nya aktier. Disponent Elmgren meddelade samtidigt att han lämnar disponentskapet i Sommaröbolaget. Då Elmgren avgick togs en annan protokollsbok i bruk – men den boken har aldrig återfunnits. Antagligen brann den i samband med att Moisögårdens huvudbyggnad senare brann ned. Alfons Juselius skrev dock in ett antal protokoll senare från hösten 1929 i den gamla protokollsboken, som Elmgren hade påbörjat redan 1910.

Sommaren 1917 hade trafikaktiebolaget tre båtar i trafik mellan Sommaröarna och Helsingfors: Sommarö I, Sommarö II och Sommarö III. Den sistnämnde, som inköpts för 5000 mark, kallades också för "17". Nu avgick hela tre båtar varje morgon från Maren mot staden: Klockan 6.00, klockan 6.30 och klockan 7.00. Dessutom fanns det dagsturer och så återvände alla fartyg till Maren på kvällen senast klockan 20.35. Sommarö III -båtens

historia är litet oklar. Dels talas det om en mindre båt, som anskaffades och dels om en gammal bogserångbåt, s/s Sommaröarna, som skaffades 1923–1924 eller kanske tidigare. Sommarö I tycks ha avskaffats 1922. Alfons Juselius sade ofta att han hellre använde sig av "motorbåtar" än ångfartyg för att motorbåtarna är lättare, snabbare och billigare i drift och enklare att manövrera. s/s Sommaröarna såldes 1936. Sommarö II lades upp sommaren 1941 p.g.a. bränslebrist under kriget.

STORA FÖRÄNDRINGAR EFTER KRIGSSLUTET OCH INBÖRDESKRIGET 1918

SOMMAREN 1917 HADE TRAFIK- AKTIEBOLAGET TRE BÅTAR I TRAFIK MELLAN SOMMAR- ÖARNA OCH HELSINGFORS: SOMMARÖ I, SOMMARÖ II OCH SOMMARÖ III.

I det här skedet upphör alla anteckningar i bolagets protokollsbok. Inbördeskriget bryter ut och förhållandena är svåra också på Sommaröarna. Parcellförsäljningen mer eller mindre upphör för en längre tid. Pensionatet brinner ned. Vi vet inte om det hölls pauser i ångbåts- och motorbåtstrafiken till Helsingfors. Men Sommaröbolagens verksamhet fortsätter nog och i brist på styrelseprotokoll får vi räkna ut med andra medel hur verksamheten nu utvecklades. Tomtförsäljningarna bokförs och det går att finna dokument, som belyser händelserna. Alkoholförbudslagen är i kraft under hela 1920 talet och in på 1930-talet, något som på många sätt kommer att präglade skärgårdsbornas liv. Under 1920- och 1930-talen fortsätter bolagen med båttrafiken till Helsingfors, man förbättrar vägnätet på öarna, bygger promenader längs stränderna på allmänningarna, man bygger smäckra broar av trä i många sund: Från Moisö till Lilla Tallholmen, mellan Svinö och Skatan, mellan Skatan och Svartholmen (Hundrametersbron), mellan Ramsö och Svinö (Felsundsbron), mellan Ramös och Svinö (de första broarna av trä över Bosundet). De stora bryggorna för fartygens linjetrafik byggs hela tiden ut längs holmarnas stränder. Anläggningarna kring färjfastena på Svinö och fastlandet förbättras. Färjtrafiken över Svinösund ersätts först 1937 av en betongbro. Telefonlinjerna dras nu till de flesta byggnader på området och bolaget är med om att dra el till Sommaröarna. Sommaröbolaget är också med om att senare initiera den första busslinjen till Svinösund och senare ut till holmarna.

På Sommaröbolagets initiativ muddras också vattnen i Svinösund och Bodösund. Muddringarna i Svinösund hade påbörjats långt innan bolaget bildades för att redan då möjliggöra ångbåtstrafik i den inre farleden.

Pensionatets verksamhet hade upphört men gäster kunde i viss mån ännu inkvarteras i Svinö gårds andra byggnader. Jordbruksverksamheten utvecklas på holmarna och bolaget specialiserar sig på att förädla en häststam, liksom också kor.

SOMMARÖARNA BLIR KONSUMTIONSCENTRUM

Matvarutillgången var svår under och genast efter inbördeskriget och första världskriget. Den 21.5.1919 vänder sig Aktiebolaget Sommaröarna till Statens smörkontrollanstalt och anhåller om att Sommaröarna skall förklaras utgöra ett konsumtionscentrum. På det viset kunde man trygga mjölktilförseln till Sommaröarna ”varifrån hittills utbrutits 130 parceller och som bebos under sommar-månaderna av 500 personer, varav omkring 100 barn”. Så här skriver Alfons Juselius i sin ansökan. Esbo lifsmedelsnämnd gav sitt stöd till Juselius ansökan den 22.5.1919. Nämnden säger i sitt utlåtande att den inte motsätter sig ”Sommaröarnas villasamhälles erkännande för ett konsumtionscentrum”. På den tiden behandlade myndigheterna dylika ansökningar snabbt. Redan den 13 juni 1919 fattade Statens smörkontrollanstalt beslut om att förklara Sommaröarna såsom ett konsumtionscentrum. Beslutet hade diarienumret 5126 och var utställt i Hangö,

Alfons Juselius kunde på nära håll följa med hur snabbt utvecklingen gick fram i andra motsvarande villastäder: I Grankulla, på Brändö, där arkitekt Karl Lindahl bor och är med i Brändö Villastads ledning, i Haga, i Munksnäs, på Drumsö. Sommaröbolaget planerar till och med att dra en spårvägslinje till Svinösund, helt i samma stil som gjorts på Brändö och Drumsö. Planerna för Sommaröarna är också storstilade, men området är beläget rätt

långt borta och kriserna i samhället försvårar utvecklingen på Sommaröarna. Och samtidigt vet vi att Juselius själv hela tiden bromsade upp tomtförsäljningarna på Ramsö och Bergö och också på Svinö. Brändö och Drumsö och Grankulla och andra villastäder utvecklades samtidigt snabbt till områden för åretomboende och dessa villastäder drev också utvecklingen mot självstyrande områden. Man strävade efter att bli egna kommuner och köpingar. Längst kom man i denna utveckling på Brändö och i Grankulla. Grankulla blev en köping och senare en stad och har fram till idag lyckats förbli självständig. Utvecklingen på Sommaröarna kom att domineras helt av A.B. Sommaröarnas och Trafikaktiebolaget Sommaröarnas verksamhet och planer fram till 1944 då bolaget lades ned efter Alfons Juselius död.

På Sommaröarna bromsades utvecklingen i viss mån, jämfört med utvecklingen i de andra villastäderna, för att bolaget själv valde en annan policy: Man satsade mer på naturen, det naturnära och hälsosamma livet på landet men nära staden, hellre sommarfirande än åretomboende. Man producerade själv ”tuberkelfri” mat på Sommaröarna: Säd, kött, ägg, mjölk. Tack vare den täta båtförbindelsen med Helsingfors kunde sommargästerna bo ute på Sommaröarna hela sommaren och ändå åka in till stan och till ”kontoret” och arbetet varje morgon. De andra villabosättningarna i Helsingforsregionen inkorporerades snabbare med täthusbebyggelsen och uppgick i moderskommunerna – utom Grankulla alltså. Och Brändö tvångsinkorporerades med Helsingfors. Då hade Brändö redan blivit en köping.

Sommaröarna förblev delvis i ”sin linda”, stora områden lämnade osålda och obebyggda. Varför? Det vet vi inte med säkerhet. Man ville ha in fler hyresgäster och arrendatorer. Var det av socialt hänsyn? Ville man få till stånd en socialt mer rättvis fördelning av sociala grupper på Sommaröarna? Eller berodde det på att Juselius och bolaget väntade på rätt tidpunkt för att ännu mer effektivt bygga ut dessa tomma områden? I praktiken gick det på bägge visen. Och genom att den största delen av områdets ”ursprungsbefolkning”, fiskarna, de mindre bemedlade arrendatorerna, kunde bo kvar så kom Sommaröarna i det långa loppet på det här sättet också att bli ganska självförsörjande beträffande tillgången på fisk, mjölk och på arbetskraft för villabyggandet och villavaktsuppgifter.

EGEN TELEFONFÖRENING PLANERADES

Såsom redan nämnts drogs de första telefonlinjerna till Sommaröarna våren 1912. Telefonen hade introducerats i Helsingfors 1882 och redan 1887 hade man dragit en linje till Finns i Esbo. I Esbo växte småningom hela 14 telefonföretag upp. Var och en av dem hade egen "central". En av dem hette "Södra Esbo" eller "Esbo skären" och den var belägen i Ivisnäs strax intill den nya moderna vägbron som dragits där på 2010-talet. Sökö, Stensvik, Finnå, Kaitans och Sommaröarna var alla anslutna till denna central, som hade ett 100 nummers centralbord och som var belägen i ett helt vanligt egnahemshus. 1919 hade A. B. Sommaröarna erhållit tillstånd av ministeriet för kommunikationsväsende att inrätta egen central på Sommaröarna. Man tänkte grunda ett dotterbolag till A. B. Sommaröarna. Ännu 1929 hade man inte lyckats förverkliga denna plan. I november beslöt bolaget att ansluta sig till Helsingfors central via den ledning, som dragits längs kusten över Lövö och Granö. Efter 1929 nämns inget mer i bolagsprotokollen om telefonföreningsprojektet – orsaken var antagligen att Helsingfors Telefonförening 1927 beslutat att småningom köpa in grannkommunerna manuella telefonnät och automatisera dem till Helsingfors nätgrupp. 1938 blev Frisans automatiska gruppcentral klar och Sommaröarnas linjer anslöts hit. Det automatiserade telefonnätet krävde dock el och el drogs till Sommaröarna först sommaren 1940. Innan telefonnätet automatiserades hade Alfons Juselius numret Moisö, Esbo 19. Sommaröarnas lantbruk hade numret Svinö, Esbo 33. A. B. Sommaröarnas huvudkontor på Fabiansgatan 11 hade numret 33089. Efter automatiseringen fick Moisö numret 04-7719 och Sommaröarnas lantbruk numret 04-7700.

Telefonkablar till utöarna drogs med tiden: Till Kopplorna dock redan 1914.

Elektriciteten drogs till Sommaröarna först f.o.m. 1940. Esbo Elektriska vann anbudstävlingen då. En el-transformator tomt köptes på Ramsö intill telefoncentralen vid vägskälet till Bosundsvägen. Omfattande delar av Sommaröarna förblev dock utan el i detta skede. Ellinjerna drogs vidare först småningom efter krigsslutet på 1940-talet, i takt med att Esbo Elektriska lyckades skaffa sig arbetskraft, stolpar och ledningar.

Pentala fick sin elanslutning 1956. Nyholms och Petterssons fiskelägenheter på Pentala fick statligt elektrifieringsstöd. Pentalas och de andra utöarnas elektrifiering avslutades först i medlet av 1970-talet.

VÄGAR, BROAR, TRAFIK 1929-1942

A. B. Sommaröarna fortsatte att utveckla infrastrukturen på Sommaröarna tillsammans med dotterbolaget Trafikaktiebolaget Sommaröarna under bolagens hela existens, fram till att Alfons Juselius dog sommaren 1942. Bolagen hade alltså tagit på sig dessa uppgifter, som kommunen och staten idag sköter. Allt gjordes privat. Den viktigaste finansieringskällan var försäljningsintäkterna, som erhöles via tomtförsäljningen. Denna försäljning pågick hela tiden utom under depressionsåren 1931-1932 då inte en enda tomt såldes. Statistiken i sammandrag för den tidiga tomtförsäljningen på Sommaröarna såg ut så här:

Före 1905	31 parceller
1906 - 1910	29 parceller
1911 - 1915	38 parceller
1916 - 1920	78 parceller
1921 - 1930	29 parceller

Som jämförelse kan här nämnas att de motsvarande villabolagen på Brändö, Haga och Grankulla sålde sina flesta parceller redan åren 1905-1910. Brändö Villastad A. B. t.ex. sålde hela 492 parceller under den perioden och Grankulla 350.

I slutet av Sommaröbolagets existens erhöles man också medel via försäljning av de egna fartygen och i vissa fall kunde bolagen erhålla smärre understöd av samhället. Men för att möjliggöra väg- och brobyggena planerade man hela tiden färjavgifter, vägtullar och broavgifter. Också fartygstrafiken hämtade in biljettintäkter, men de minskade kraftigt då en busslinje öppnades från fastlandssidan vid Svinösund till Helsingfors, i medlet av 1930-talet. Sommaröbolaget tog också i bruk egna frimärken redan under 1910-talet för användning på de egna fartygen. De fungerade både som biljetter och som regelrätta frimärken vid postförsändelser. Frimärkena kallas

för båtfrimärken och de tycks ha varit i bruk under drygt 20 år. Fortfarande kan man stöta på dessa frimärken i frimärkeshandlarna i Helsingfors. Märkena hade följande värden: 10 penni (orangevärgat), 25 penni (grönt), 50 penni (rött), en mark (svart). På frimärkena står bokstäverna s.t.a. vilket är en förkortning av Sommaröarnas Trafikaktiebolag. Märkena stämplades eller så hittar man i dem ett stjärnformat hål. Om man ville sända ett paket till en adress i Helsingfors köpte man både båtfrimärken och statliga frimärken och limmade dem båda på försändelsen. I takt med att väg- och bronätet utvecklades kunde man också höja på tomtpriserna kraftigt, vilket återspeglades i ökade parcellförsäljningsintäkter. Ur bolagsprotokollen från 1930-talet kan man också tydligt utläsa att man medvetet strävade efter att göra allt detta privat för man ville undvika det förmynderskap, som följde i kölvattnet på att samhället tog över utvecklingsprocessen. Allt verkade fungera som privat ekonomisk verksamhet, men under andra världskriget och efter att Alfons Juselius hade dött tog den egna tron och krafterna slut i bolaget. Den allra sista protokollsanteckningen som gjordes efter Sommaröbolagets allra sista möte i december 1942 gjordes av Hemming Juselius och han tecknar ned följande mening i protokollet:

FÖRESLOGS ATT
STYRELSEN FÖR
A.B. SOMMARÖARNA
SKULLE ANHÅLLA
OM VÄGENS
FÖRKLARANDE
FÖR BYGDEVÄG.

AB SOMMARÖARNAS PARCELLFÖRSÄLJNING UNDER BOLAGETS HELA LIVSTID

Antal sålda parceller per år. Sammandraget gjort av artikel-författaren utgående från bolagets gamla arkivmaterial. Under åren 1918–1939 var räkenskapsperioden 1 maj till sista april. Under de övriga åren följdes kalenderåret

ÅR / SÅLDA PARCELLER

1910	22	1919	6	1928	4	1937	11
1911	6	1920	6	1929	3	1938	17
1912	9	1921	4	1930	1	1939	2
1913	9	1922	4	1931	1	1940	6
1914	8	1923	1	1932	0	1941	8
1915	5	1924	0	1933	2	1942	8
1916	24	1925	0	1934	3	1943	9
1917	42	1926	3	1935	4	1944	2
1918	5	1927	2	1936	7	1945	24

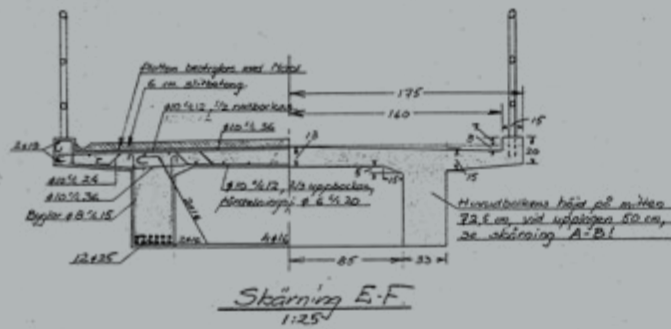
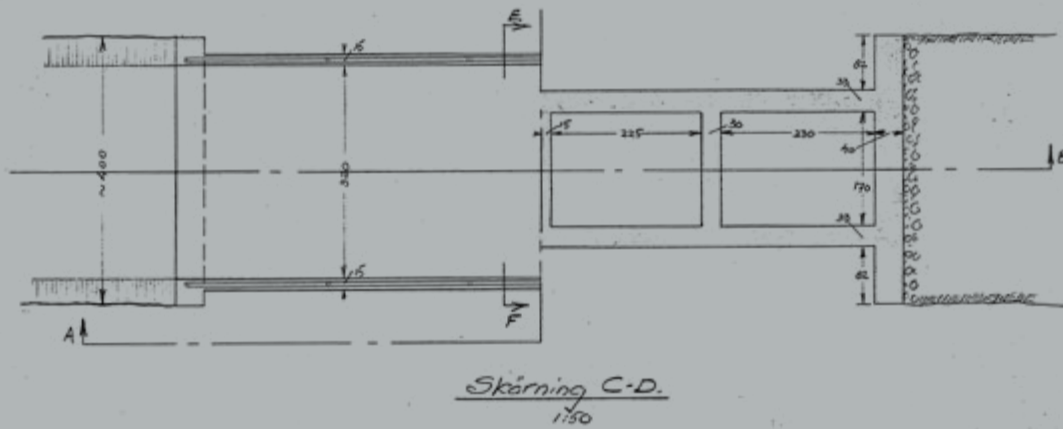
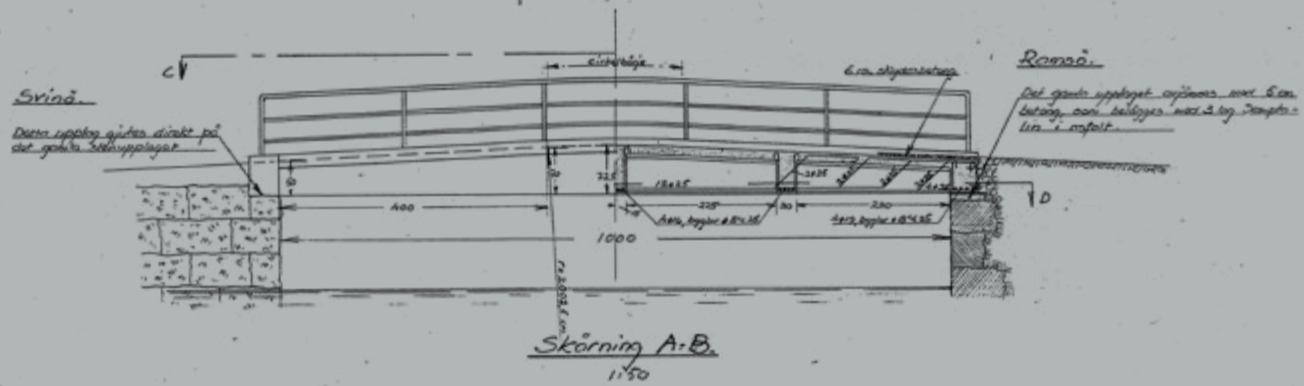
”Föreslogs att styrelsen för A.B. Sommaröarna skulle anhålla om vägens förklarande för bygdeväg.”

Bolaget levde dock kvar ännu 2 år. Den 17 december 1944 beslöt styrelsen att upplösa bolaget med omedelbar verkan. Då hade bolagets samtliga aktier övergått i Else Juselius ägo och fru Juselius meddelade att hon inte mera hade som avsikt att vidare överlåta någon av aktierna. Trots att bolaget efter det här inte mera existerade så fortsatte Else Juselius och den Juseliuska/Edelmanska/Erikssonska släkten dock att driva en verksamhet på Sommaröarna, som i det stora hela motsvarade vad bolaget gjort tidigare: Man utarrenderade och sålde tomter, jordbruket sköttes via arrendatorer, fiskevattnen arrenderades till de forna innehavarna av fisketorpen och Juselius fortsatte att bestämma över fiskevattnens användning. Gradvis tog tomtägarna och Esbo köping över allt mer av skötseln av områdets infrastruktur men byggnadsplaneringen av Sommaröarna började först omkring år 1960. Till det återkommer jag senare i artikeln.

BOSUND OCH SVINÖSUND FÅR BETONGBROAR

Tillbaka till bygget av infrastrukturen under Sommaröbolagens tid. De bägge Sommaröbolagen utförde hela tiden omfattande reparations- och nybyggnadsarbeten i vägnätet på Sommaröarna och på sträckan mellan Svinösund och Mårtensby. Nya ångbåtsbryggor byggdes ännu och de gamla reparerades. 1929 ombyggdes bryggorna på Pentala, Svartholm och Skataudd. Bryggorna var relativt dyra att bygga: de kostade i snitt 30–70 000 mark per styck. Över Bosundet byggdes redan på 1910-talet en enkel träbro och den förnyades senare helt. Den första Marbron byggdes redan under åren mellan 1905 och 1910. Den förnyades och förbättrades flera gånger under årens lopp. 1937–1938 byggdes betongbroarna över Bosund och Svinösund. Färjan som gick över Svinösund blev gammal och togs ur bruk och år 1930 köpte man en ny färja för 30 000 mark. Den inledde sin verksamhet julen 1930.

Våren 1931 byggdes vägen över Vattuängen. För det hade bolaget varit tvunget att betala jordlösen åt

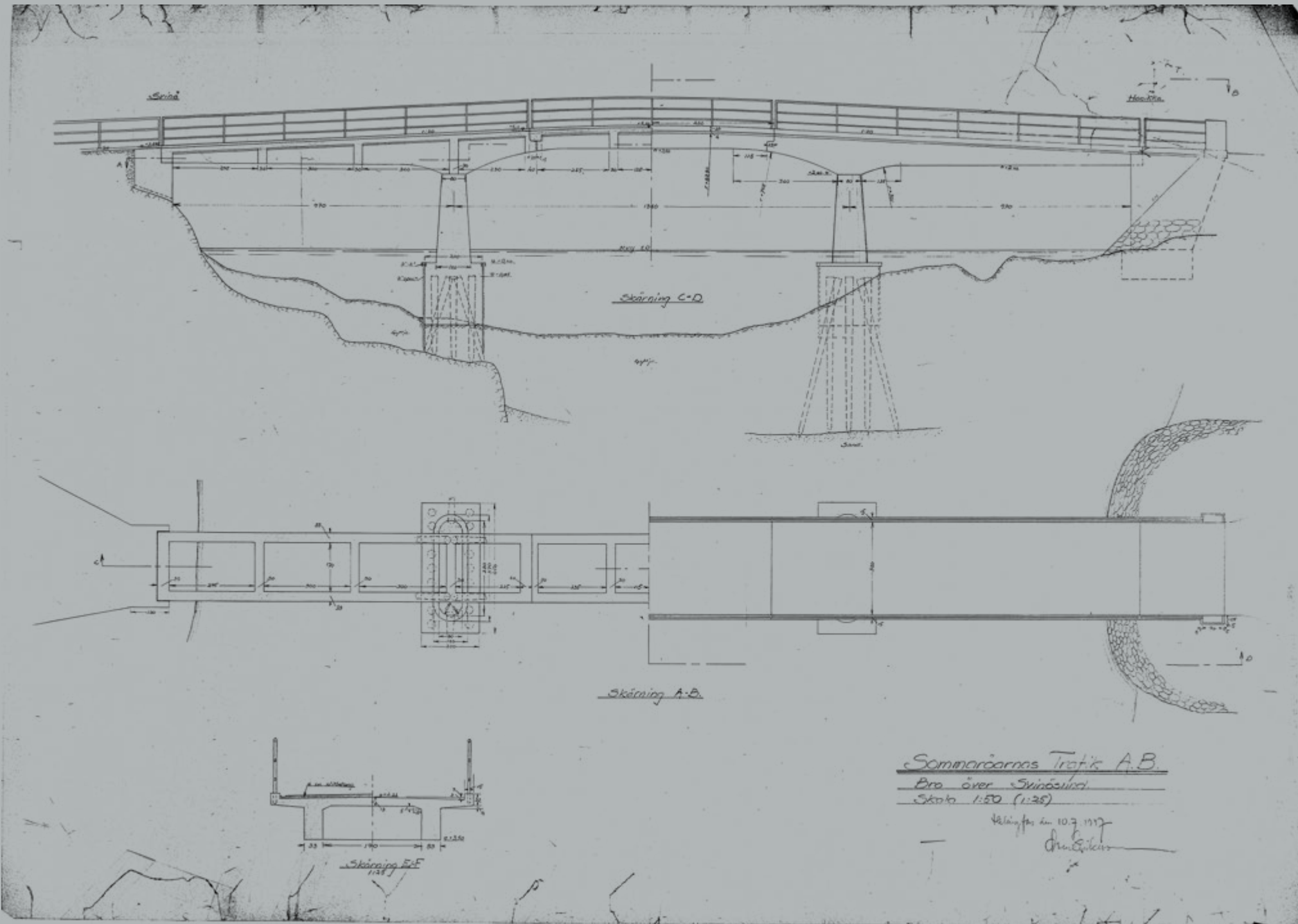

3,5	0,15	0,55	
225	1,2	24	50, 30, 10
			10, 5
100	2,5	10	10, 5
			10, 5
			10, 5
			10, 5
			10, 5
			10, 5
			10, 5
			10, 5
			10, 5

Sommaröarnas Trafik A.B.
Bro över Bosund.
 Skalar 1:50 & 1:25

Källingfors den 8.6.1937
 Eriksson

Trafikaktiebolaget Sommaröarnas ritningar för den första bron i betong över Bosund, sommaren 1937, planerare var Sven Eriksson.

Trafikaktiebolaget Sommaröarnas ritningar för den första bron i betong över Bosund, sommaren 1937, planerare var Sven Eriksson.

Sökö Nedergård uppgående till 2 500 mark. Sommaren 1932 var vägen mellan Svinösund och Mårtensby utträtad och iståndsatt. Man hade lagt ned totalt 265 000 mark i detta vägbygge. Det var mycket pengar om man beaktar att tomtförsäljningen under 1920-talet bara hade inbringat mellan 15 000 och 72 000 mark per år. 1933 förhandlade man med Kommunikationsministeriet om iståndsättande av vägen mellan Helsingfors och Hannus. Antagligen erhöll bolaget här en kompensation för den delen av vägen som bolaget själv byggt. Men begärde 200 000 mark men några reda pengar erhöles inte utan summan kvitterades mot ett bidrag, som var aktuellt för Sommaröbolaget i samband med Köklaxvägen. Hur som helst var Sommaröbolagen viktiga aktörer i den tidens Esbo.

Efterhand som vägarna fåtts i skick upp mot Mårtensby och Jorvasvägen inleddes busstrafik från och till Svinösund. Som busstrafiksiddkare verkade från första början firma Wickström. A.B. Sommaröarna hade berättigat bussägaren *Erik Wickström* koncession för busstrafik på Sommaröarna år 1936 för fem år. Busstrafiken hade dock startat redan sommaren 1933 eller 1934 och bussbolaget ålades att själv hålla vägen i farbart skick under de första åren. Sommaröbolagen tog aldrig över busstrafiken trots att man nog i ett skede beslöt att Trafikaktiebolaget skulle bilda ett bussbolag och skaffa trafikeringsrätt. Själva busstrafikeringen tänkte man dock köpa på entreprenad. Sommaröbolagen hamnade tidvis i konflikt med Wickströms bussbolag och klagade inför myndigheterna, man ville tidvis ändå ta över busstrafiken själv eftersom Wickström inte hade förmått hålla busstrafiken i gång på flera månader under 1941. Men så gick det tydligen inte. Wickström fortsatte och först senare bildades Tyllilä-bolaget, av personer som bosatte sig på Sommaröarna. Och den firman minns vi nog alla ännu idag som ”vårt eget bolag”, med bekanta ägare och mycket trevliga chaufförer.

I Sommaröbolagets årsberättelse 1935–1936 klagar Alfons Juselius över att ”Bil- och busstrafiken har ökat i oroväckande grad. Busstrafiken håller på att äta sig fast vid Svinösund till stort besvär för ångbåtstrafiken”.

För att kunna begränsa utnyttjandet av vattnen kring Sommaröarna fredade bolaget via officiella kungörelser bl.a. vattnen i Maren och Björksund (Ramsösund) samt de yttre kobbarna och skären.

Den 22.10.1936 var styrelsen mogen att fatta beslut om att bygga broar av betong över Svinösund och Bosund. In i det sista var man i styrelsen rädda för vad broarna skulle föra med sig och hur det kommunala förmynderskapet skulle växa. Fartygstrafiken på den inre linjen lönade sig i det här skedet inte heller längre ekonomisk. Busstrafikanten betalade i det här skedet en vägunderhållsavgift på 10 000 mark per år till Sommaröbolaget. Sommaröbolaget var också i konflikt med Sököborna som ville dra en rakare väg från Sökö till Jorvasvägen och yrkade på att få vägen gjord till allmän bygdeväg.

Man sålde nu s/s Sommaröarna och använde pengarna till bygget av broarna. Dessutom fick man bil- och bussägarna att förbinda sig vid att betala vissa väg- och broavgifter till bolaget.

Det slutliga beslutet att bygga broarna fattades vid en extra bolagsstämma vintern 1937. Den 14 april 1937 godkände Nylands landshövding broprojektet och den 11 maj samma år godkände styrelsen broplanerna och offerten för bygget som ingenjörbyrå Eriksson gjort. Platsen där bron över Svinösund skulle dras slogs fast första strax innan bygget kom igång. s/s Sommaröarna såldes 1936 men Sommarö 11 fortsatte att trafikera Kopplösundsleden. Bosundsbron byggdes våren 1937, Marbron reparades och i augusti 1937 öppnades Svinösunds bro för trafik. Sommaren 1938 körde bussarna redan ned till Maren. Vägarna på Sommaröarna förblev dock länge i dåligt skick och bussarna hade ännu på 1950-talet svårt att komma fram där alltid. Det största problemet för bussarna var Vattuängen som ofta låg under vatten och där passagerarna ibland fick hjälpa till med att skuffa bussen ur vattnet.

Sommaröbolaget höjde nu kraftigt på tomtpriserna – minimipriset var nu 7–9 mark/m² vid strand och 15–20 mark/m² vid bilväg. Under perioden augusti 1938–juli 1939 såldes hela 17 parceller och bolaget erhöles över en miljon mark i intäkter av detta. Våren 1939 byggdes vägarna till Felsund, Ramsö-Bergö och Uddevalla. Längs Sävasundsvägen kom man ännu i det skedet över till Bergö bara längs en nybyggd gångbro. Om inte världskriget brutit ut skulle bolaget ha byggt en stor ordentlig bro vid Sävasund. Bussbolaget vägrade ofta att betala broavgifter och man krävde nu att vägen skulle göras till allmän bygdeväg. Då vinterkriget bröt ut upphörde allt vägbygge. Busstrafiken fortsatte i mån av möjlighet under kriget men fartygs-

DEN 22.10.1936
VAR STYRELSEN
MOGEN ATT FATTA
BESLUT OM ATT
BYGGA BROAR AV
BETONG ÖVER SVINÖ-
SUND OCH BOSUND.

BILDTEXT FÖR FÖLJANDE SIDOUPPSLAG

Förteckning över samtliga parceller och deras jordregisternummer och areal på Sommaröarna i början av 1920-talet efter att de tre gamla hemmanen hade förenats till ett nytt hemman: Sommaröarnas frälsehemman.

Maisörestaka dill Svind nr 1. Stor Svind nr 2.

	Trop.	121128		Trop: 475914		Trop: 401602	
1/12 177	Hälsöudd	07460	17 78	Varlar	05325	Bergkulla	07675
1/12 178	Solvik	26600	10 79	Stenkulla	12290	Sjöbo	22300
1/12 179	Maisö, ston		17 40	Gröndund	08103	Sjöbo	08875
1/12 180	Summarbo I	04760	12 41	Ämneund	08947	Stor Svind, ston	
1/12 181	Stakevik	05715	12 42	Ämneudd	15460	Stakebo	04162
1/12 182	Bergbo I	04400	12 43	Karolinelund	20220	Laga	14194
1/12 183	Bergbo II	04220	11 44	Bränland	09092	Myrbachs	07760
1/12 184	Manstrand	14000	12 45	Sjörkachs	15400	Stenund	14665
1/12 185	Protorp	01650	10 46	Ämneudd I	01952	Stenstrand	05292
1/12 186	Norrbrantun	16700	14 47	dill-Ämneudd	02460	Stenstrand, ston	
1/12 187	Stakeudd II	12050	11 48	Solbo	07317	Stenstrand	05292
1/12 188	Stakeudd III	12220	11 49	Solbo I	05200	Stenstrand	05292
1/12 189	Lill Maisö, ston	10200	11 50	Stalsholmen	19010	Stenstrand	05292
1/12 190	Maisö II	08625	12 51	Stalsholmen I	19910	Stenstrand	05292
1/12 191	Stakevik I	12400	11 52	Sätra	03000	Stenstrand	05292
1/12 192	Marbo	05900	11 53	Stenvik	18675	Stenstrand	05292
			10 54	Ämninge	01090	Stenstrand	05292
			11 55	Ämninge I	21500	Stenstrand	05292
			12 56	Stenvik	15000	Stenstrand	05292
			10 57	Stenudd	04943	Stenstrand	05292
			11 58	Stenudd I	10560	Stenstrand	05292
			12 59	Sallarna I	01437	Stenstrand	05292
			11 60	Stik I	08520	Stenstrand	05292
			12 61	Stik I	08910	Stenstrand	05292
			12 62	Sten Koppeldam	05225	Stenstrand	05292
			12 63	Sten Kudd	08954	Stenstrand	05292
			11 64	Sten Kudd I	12100	Stenstrand	05292
			12 65	Sten Kudd	18200	Stenstrand	05292
			12 66	Sten Kudd	12310	Stenstrand	05292
			12 67	Sten Kudd	04820	Stenstrand	05292
			12 68	Lill Svind, ston		Stenstrand	05292
			12 69	Grön Lund I	102500	Stenstrand	05292
			12 70	Grön Lund II	10510	Stenstrand	05292
			11 71	Sten Kudd II	02750	Stenstrand	05292
			12 72	Sten Kudd III	05950	Stenstrand	05292
			12 73	Lill Svind, ston		Stenstrand	05292
			12 74	Sten Kudd	10900	Stenstrand	05292
			12 75	Solängen	13550	Stenstrand	05292
			12 76	Sten Kudd I	17100	Stenstrand	05292
			12 77	Sten Kudd I	02290	Stenstrand	05292
				Trop: 823434			

1/12 193	Löfkulla	15000	12 78			
1/12 194	Rosavilla	11600	11 79			
1/12 195	Sten Kudd	10000	11 80			
1/12 196	Sten Kudd I	12400	11 81			
1/12 197	Sten Kudd	09858	11 82			
1/12 198	Olqvist	07125	11 83			
1/12 199	Uddebo I	07623	11 84			
1/12 200	Sten Kudd	08110	11 85			
1/12 201	Syd Kudd I	02787	11 86			
1/12 202	Sten Kudd	10150	11 87			
1/12 203	Sten	05790	11 88			
1/12 204	Notudd	08900	11 89			
1/12 205	Bergudd	11050	11 90			
1/12 206	Lill Svind, ston		11 91			
1/12 207	Sten Kudd I	10548	11 92			
1/12 208	Svick	23360	11 93			
1/12 209	Sten Kudd	01700	11 94			
	Summa: 973465					

1/12 210	Sten Kudd	10900	11 95			
1/12 211	Solängen	13550	11 96			
1/12 212	Sten Kudd I	17100	11 97			
1/12 213	Sten Kudd I	02290	11 98			
	Trop: 823434					

trafiken upphörde våren 1941 då inget bränsle mer stod att få. Trafiken till sjöss fortsatte dock i viss mån av båtarna Saima och Susanna, som passerade Sommaröarna men ägdes av andra bolag. Under kriget rådde det stor trängsel på båtarna och i bussarna, invånarantalet på Sommaröarna gick starkt upp under kriget. Man bodde också i ickevinterbonade hus. Vintern 1942 övertogs vägskötseln av en väggkommitté, som dock stöddes av A.B. Sommaröarna. Trafikaktiebolaget likviderades snart. 25.6.1942 avlider Alfons Juselius. Den 5 juli hålls en extra bolagsstämma. Inga beslut fattades om framtiden. I december 1942 sammankommer styrelserna för de bägge bolagen i praktiken en sista gång. Inga beslut görs men i praktiken upphör bolagets verksamhet nu. Bolagets aktier övergår under de närmaste åren gradvis till Else Juselius.

Den 17 december 1944 sammanträdde A.B. Sommaröarna dock till ett sista möte på bolagets kontor, antagligen i Helsingfors. Närvarande var bolagets vd och styrelseordförande Hemming Juselius, viceordförande Harald Backman samt styrelsemedlemmarna Stina Finne, kamrer P.H. Ståhlberg och agronom Jarl Edelman. Sten Finne verkade som mötets sekreterare. Mötet konstaterade att samtliga aktier i bolaget nu övergått i fru Juselius ägo och hon meddelade som sin avsikt att inte vidare överlåta någon aktie. Bolaget beslöts upplösas med omedelbar verkan. Vederbörlig anmälan skulle genast göras till Handelsregistret och "Häradsrätten i Esbo ombads göra årsstämmning å bolagets borgenärer".

VARFÖR BILDADES

A.B. SOMMARÖARNA?

Att Sommaröarna förvandlades till ett Aktiebolag 1910, med strävan att bli en modern villa- och turistort, var inget unikt på den tiden. Liknande bolag uppstod på åtskilliga platser i Helsingforsregionen med början år 1905. Det handlade om en genomgripande brytning i den tidens samhällsutveckling. Den gamla "bondemakten" föll ihop samtidigt som Helsingfors stad inte hade kapacitet att effektivt börja planera stadens randområden. Städerna hade ännu inte planeringsmonopol heller. Parceller och tomter hade man kunnat bryta ut ur stomlägenheterna

sedan 1865 och många stora markområden hade sålts till rika Helsingforsbor under perioden efter 1865. Sommaröarna hade i själva verket redan under 1860-talet förvandlats till en sommarvilleort för rika stadsbor. Men fram till 1910 var det bönderna, som ännu ägde de stora hemmanen och deras marker. Sommaröbolaget förändrade allt. Nu tog bolaget itu med det som kommunen långt senare skulle fortsätta med: bygga infrastruktur, planera områdets användning, sköta kommunikationer med passagearbåt, landsvägsfärja och buss, dra telefonlinjer och el-linjer. Allt skedde helt privat. Behövliga rättigheter och licenser erhöles man av den tidens statliga myndigheter – inte av landskommunen Esbo.

Alfons Juselius hade en dröm: "I vår tid då den bildade ungdomen i Finland af politiska och sociala skäl mer och mer överger ämbetsmannabanan för de praktiska yrkena, komma allt fler att egna sig åt jordbrukets värf, det mångsidigaste och intressantaste som överhuvud finns. Men hvilka förutsättningar har ett stadsbarn att vinna framgång på denna bana om han ej från sin ungdom har varit med om att plöja och så och hur skall han lära sig att känna och behandla våra husdjur om han ej stiftar bekantskap med dem i unga år. Att följa med ett jordbruk har äfven för en icke blifvande jordbrukare en stor föstrande betydelse." Så här skriver Juselius i sina planer för Sommaröarna. I Tolstojansk anda, kunde man tillägga nu. Juselius hade själv givit upp sin ämbetsmannakarriär.

Arkitekt Karl Lindahl, som deltog mycket centralt i bygget av A.B. Sommaröarna deltog lika flitigt i Brändö Villastads verksamhet, där han också själv bodde. Flera andra kända arkitekter köpte parceller på Sommaröarna också och det fanns ett nära samarbete mellan den tidens nya villastäder. De här orterna hade tagit intryck av motsvarande utveckling i Mellaneuropa och speciellt England – det handlade dels om att återvända till en ren och hälsosam natur och dels om att bygga moderna villor och utopistiska samhällen. I Helsingfors såg man på dessa nya uppstickande villaorter som "parasitsamhällen" och man kallade dem för "spekulationssamhällen på den forna bondejorden" (Se t.ex. *Sven-Erik Åström* i *Stadssamhällets omdaning*, s. 111-113, Helsingfors stads historia 1v:2). Hur som helst – Sommaröarna blev aldrig en "villastad" utan snarare en "sommarvilleort" med tyngdpunkten lagd på ett jordnära liv och hälsosamma förhållanden.

BILDTEXT FÖR FÖLJANDE SIDOUPPSLAG

Svinöbyområdet i början av 1910-talet. Kartan uppgjord av Aktiebolaget Sommaröarna, Esbo stadsmuseum.

Östo fastland

Moisö-Bergö-Ramsöområdet i början av 1910-talet. Kartan uppgjord av Aktiebolaget Sommaröarna, Esbo stadsmuseum.

BILDTEXT FÖR FÖLJANDE SIDOUPPSLAG

Svinöby med alla sålda och namngivna parceller medtagna. 1910-talet, kartan uppgjord på beställning av Aktiebolaget Sommaröarna, Esbo stadsmuseum.

Karta öfver Svinö

Förklaring

[Red square]	Byggnad
[Yellow square]	Åker
[Light yellow square]	Äng
[Green square]	Frökärl
[Dark green square]	Kvarn, Damm
[Brown square]	Mossa
[Grey square]	Sten
[Blue square]	Strand
[White square]	Vatten
[Red line]	Väg

Skala
1:25000

Esbo fastland

Ryssjeholms-fjärd

Svinö-sund

Värlaxvik

Svinö

Mörsö-fjärd

Bredvik

Ryssjeholms-fjärd

Ramsö

Skadaholm

Svartholm

Sommaröbolagen hade alltså upphört att existera vid krigsslutet 1944. Men i verkligheten var situationen inte så enkel. Alfons Juselius arvingar tillsammans med de övriga närmaste släktingarna, fortsatte att idka en stor del av den verksamhet, som bolaget tidigare hade sysslat med. Släkten ägde ju fortfarande stora markområden på huvudholmarna och på de yttre större öarna och så var släkten också största vattenområdesägare. En del av de ursprungliga fiskarna fortsatte att betala arrende för vattnen och torpen och redan på bolagets tid hade ju åtskilligt med andra parceller arenderats ut till nya stugägare. Jordbruket och ängarna var utarrenderade men ägdes av släkten Juselius. Nya parceller såldes hela tiden efter kriget, fast tyngdpunkten under de första tio åren efter kriget låg i att hjälpa till med koloniseringen av dem som evakuerats i samband med krigsslutet. Juselius var tvungen att skapa ett visst antal frontmannaparceller, som såldes billigt. Också de flesta andra på Sommaröarna fast boende var tvungna att "inhysa" hyresgäster under de första åren efter kriget. Befolkningsmängden gick därför upp kraftigt på Sommaröarna under slutet av 1940-talet och under 1950-talet. Också de traditionella arbetarpartierna fick en anseelig mängd med valröster på Sommaröarna under de närmaste decennierna efter kriget.

Det var nu också uppenbart att planeringen i Esbo inte mera kunde ske utgående från privatägda villasamhällen. Strukturerna som uppstått under Sommaröbolagens tid fanns dock kvar, men en stor förskjutning i samhällsplaneringstänkandet skedde nu. I slutet av 1950-talet inledde Esbo köping förberedelserna för en omfattande markplanering – också på Sommaröarna. Byggförbud utfärdades småningom. Trots det gick det ändå att bygga rätt mycket på Sommaröarna ännu under 1960-talet. Byggförbudet blev totalt först i samband med att Esbo inledde arbetet med delgeneralplanen för området, först i början av 1970-talet då miljötänkandet samtidigt föddes. Under 1960-talet var nyckelordet inte ännu "miljö" utan "rekreation" och "fritid". Men alla dessa begrepp krävde i alla fall att man stoppade byggandet på Sommaröarna tills en enhetlig plan och en enhetlig vision för framtiden

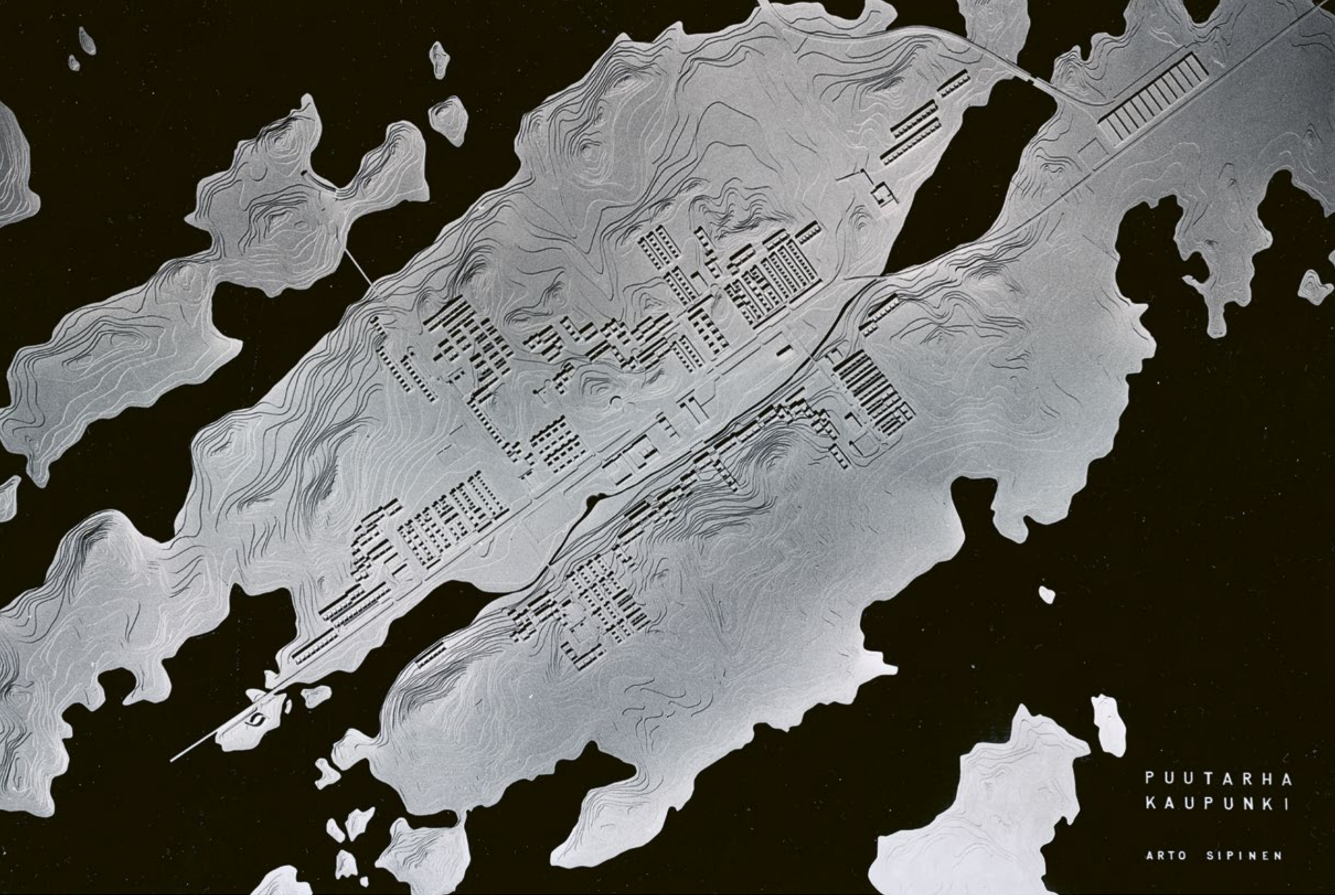
kunde färdigställas. Och om man kunde säga att Alfons Juselius "samlade hela Sommaröarna i en hand" så skulle 1960-talets nya enorma planer handla om att samla rubb och stubb av Sommaröarna i samma händer: dels i stadens och dels i de stora byggbolagens händer.

ARTO SIPINENS SOMMARÖPLAN 1961

Alfons Juselius och A.B. Sommaröarnas planering under början av 1900-talet var ingenting jämfört med de gigantiska planer, som 1960-talet förde med sig. Ingenting verkade vara omöjligt under den snabba ekonomiska tillväxtens tid på 1960-talet. En ny typ av "villastad" föddes i slutet av 1950-talet i Hagalund. Gäddvik planerades efter ungefär samma principer och sommaren 1961 lämnade en ung arkitektstuderande in sitt examensarbete till professorn vid Tekniska Högskolan. Den blivande arkitekten hette *Arto Sipinen*, han kom senare att bli tongivande beträffande planeringen av kulturhus på olika håll i Finland. På 1980-talet planerade han Esbos kulturhus i Hagalund. Hans diplomarbete för arkitektexamen handlade om att effektivt bygga ut de inre delarna av Ramsö, Bergö och Moisö på Sommaröarna. Vi publicerar här en bild av hans plan. Arto Sipinen avled strax före julen 2017, men jag hann intervju honom ett flertal gånger tidigare. I intervjuerna poängterade han alltid att han inte visste någonting om Sommaröarna på förhand och hans strävan hade varit att planera radhus och olika slags kopplade hus i de inre delarna av öarna. Husen skulle inte synas ut mot havet, sade han alltid. Sipinen hade dock arbetat med Alvar Aalto och med de andra kända arkitekterna som i tiden hade skapat Hagalund så hans Sommaröplan var tydligt influerad av de här arkitekterna. Sipinens diplomarbete vann priset för årets bästa diplomarbete vid Tekniska Högskolans arkitekturavdelning år 1961.

Arkitekt Sipinen hade själv inga tankar på att förverkliga sin plan för Sommaröarna, men hans plan hade blivit uppmärksammas i pressen och två av den tidens ganska kända byggherrar hakade på planen. Verkställande direktören *Leo Sarpaniemi* och byggnadsrådet

**BILDTEXT
FÖR FÖLJANDE
SIDOUPPSLAG**
Vapaa-ajan kaupunki. Skisserna publicerades i Elantotidningen nr 15-16/1966 och de byggde på planen från 1962 att fördämma Esboviken till en sötvattensbassäng. Bakom planen låg också Alvar Aaltos samtida planer på att bygga en "tvillingsstad" över Esboviken med lika stor bebyggelse på Kyrkslättssidan som på Esbosidan. Stora delar av Sommaröarna skulle ha ingått i dessa planer.

PUUTARHA
KAUPUNKI

ARTO SIPINEN

Leo Heinänen kontaktade ganska snart Alfons Juselius arvingar och började förhandla om ett köp av de inre markområdena på Sommaröarna. Släkten Juselius undertecknade ett föravtal om att sälja markområdena till dessa byggherrar. Byggnadsplanerna för Sommaröarnas inre markområden fortskred nu snabbt och en begäran om byggnadsrätt för radhus och små våningshus på ett område som uppgick till 188 hektar lämnades till köpingsstyrelsen i början av 1960-talet. Mina uppgifter har jag erhållit genom en telefonintervju med Leo Sarpaniemi den 11.6.1982. Köpingsstyrelsen förkastade ansökningen om byggnadslov. Och nu var det Esbo köping som började förhandla med familjen Juselius om att lösa in de här markområdena. Esbo köping var ute efter rekreationsområden, sades det, och köpingen köpte nu i ganska snabb takt upp omfattande områden på Sommaröarna och ungefär samtidigt köptes största delen av det inre av Hanikka upp av Esbo också – för rekreation. Esbos markuppköp på Sommaröarna började 1959, och 1975 hade staden köpt upp största delen av den areal, som staden nu besitter. Det pris, som Esbo betalade för de här markområdena var mycket lägre än det som familjen Juselius och de två byggherrarna hade kommit överens om. Det var ändå inte fråga om en egentlig tvångsinlösning av markerna, men köpingen (senare staden) hade i samband med förhandlingarna nog sagt rakt ut att en tvångsinlösning också kunde bli möjlig. Familjen Kairamo, som på den tiden ägde största delen av Hanikka sålde ungefär samtidigt Hanikkas omfattande inre områden till Esbo, till ett mycket förmånligt pris.

ESBOS MARKUPPKÖP
PÅ SOMMARÖARNA
BÖRJADE 1959, OCH
1975 HADE STADEN
KÖPT UPP STÖRSTA
DELEN AV DEN
AREAL, SOM STADEN
NU BESITTER.

Vid mina senare intervjuer med representanter för familjen Kairamo har det framkommit att Kairamos jurist hade uppmanat familjen att sälja billigt till Esbo – innan Esbo tvångsinlöste markerna. De här händelserna utspelade sig mellan åren 1962 och 1965.

Esbos markköp på Sommaröarna utvecklade sig på följande vis:

Svinö åker och simstrand köptes av familjen Edelman 1959, Stora Herrö åren 1963–64 av familjen Eriksson, Lill-Bodö 1964 av familjen Palmén, Ramsö köptes 1965 av familjen Eriksson, Östra Bergö, Svinö, Ramsö-Bergö 1966 av familjerna Juselius, Edelmann och Eriksson, Pentala åren 1974–75 av familjerna Edelmann och Eriksson, Torra Lövä erhöill Esbo 1982 utan ersättning genom ett arrangemang med Rakennuskunta Haka. I praktiken handlade det om att Haka fick bygga Mattby och gav Torra Lövä därför som "gåva" till Esbo. Esbo fortsatte åren därpå att köpa upp mark av Alfons Juselius ättlingar. Det största enskilda köpet gjordes 27.4.1966 då stora delar av Bergö, Ramsö och Svinö köptes. Priset var då 1,60 mk/m² – hela köpesumman var 2,72 miljoner dåtida mark. Bara 400 000 mk betalades kontant, resten som rater under 10 år. Dessutom övertog staden ett lån på 300 000 mk, som en av säljarna hade i en pensionsfond. De tomter som var utarrenderade eller sålda men inte ännu utbrutna ingick inte i köpet. Priset var mycket lågt, lägre än vad Esbo betalade 20 år senare då man köpte upp mark för rekreation. Ändå motsatte sig socialdemokraterna köpet i fullmäktige. De krävde synbarligen ett ännu lägre pris. Man kan gott säga att det nästan handlade om tvångsinlösning. Situationen påminde också om den som rådde 1910 då Alfons Juselius köpte upp Svinöhemmanen. Också det köpet gjordes på avbetalning och genom att man tog över gamla skulder. Det var litet av "nödsituationer", som rådde i bägge fallen. Byggbolagen skulle veterligen litet tidigare ha betalat mer än det dubbla priset till de Juselius-ättlingarna.

Dessa av Esbo inköpta områden togs snart i bruk för rekreation, men Esbo köping hade fått "blod på tand" och började snart göra upp likande byggnadsplaner för Sommaröarna som Arto Sipinen hade skissat på i sitt diplomarbete.

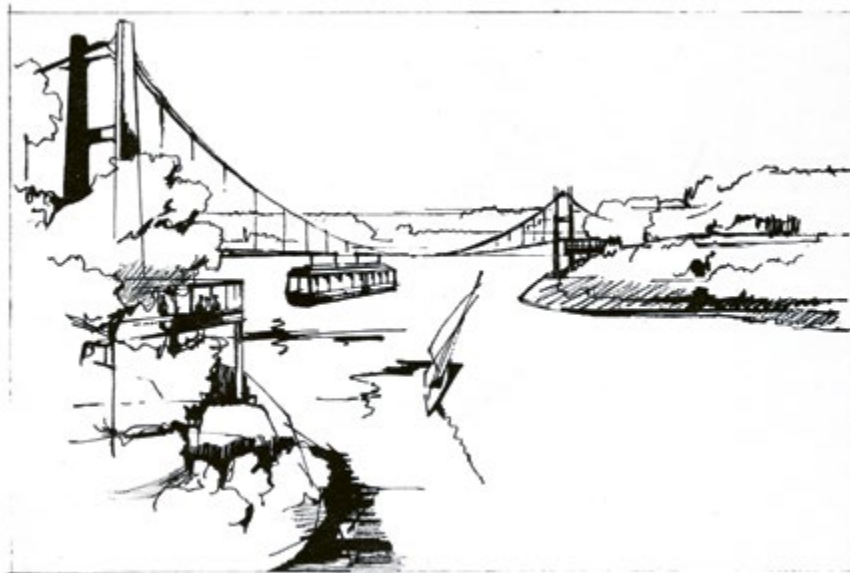
KÄRNKRAFTVERK OCH TVILLINGSTAD ÖVER ESBOVIKEN PLANERADES

För att förstå de storstilade planer, som Esbo snart presenterade gällande området kring Esboviken och Sommaröarna bör man hålla i minnet att 1960-talet var en period med mycket stark ekonomisk tillväxt i vårt land. Det var också en period då det moderna slog igenom på alla områden och då ny teknik togs i bruk omedelbart. Man kunde bra kalla planerna från den här tiden för futuristiska framtidsvisioner. De viktigaste av de här planerna skall presenteras i det följande.

Utgångspunkten beträffande Sommaröarna var alltså Arto Sipinens plan, byggnadsbolagens egna planer och visioner och nu också det att Esbo köpt upp ansemliga delar av Sommaröarnas markområden. Med ena handen började man bygga upp rekreativ verksamhet för köpingsborna på Sommaröarna och i Hanikka men samtidigt visionerade politikerna och stadsplaneverket fram enorma utbyggnadsplaner.

I medlet och slutet av 1960-talet planerade man att bygga ett kärnkraftverk i Esbovikstrakten, en storhamn bland annat för import av bilar intill Staffans. Kärnkraftverket skulle placeras på Sököudd, senare talades det också om att bygga det på Karlö. Också Herrö nämndes som en bra placeringsplats för kraftverket och också Hirsala. 1962 blev en plan färdig i vilken man tänkte fördämma hela Esboviken och göra den till en sötvattenbassäng för Helsingforsregionen. Och de stora arkitekterna byggde vidare på alla dessa planer. *Alvar Aalto* gjorde en stor plan för att effektivt bygga ut Esbovikens alla kustområden. Man tänkte kalla området för Finlands Budapest. Vägar, broar och hus skulle också byggas längs själva fördämningen av Esboviken. Det fanns inga gränser för alla dessa visioner. Förhandlingar fördes mellan Esbo och Kyrkslätt och landets största byggnadsföretag. Planen gick under benämningen Lounaisrannikkosuunnitelma (Sydvästkustplanen) och man presenterade planerna aktivt för pressen och medierna (Länsiväylä-tidningen skrev om de här planerna också långt senare, den 13 april 1994). En del av Sommaröarna ingick i den så kallade Lounaisrannikko-planen, resten tänkte man göra till rekreativ område.

Delskiss från Vapaa-ajan kaupunkiplanen 1966: Pentala-Herrö-Esboviksområdet. Arkitekt Heikki Tarkka hade ritat skisserna.

VAPAA-AJAN KAUPUNKI

(Numerot viittaavat karttaan.)

1. Puhelinlaitos (n. 10 000 asukasta). Sisempänä alueella ei ole paikallispuhelinta. Taksiluotoimen ajo on sallittu koltiin 13 ja 14.
2. Linnantalo. Hyvät yhteydet Helsinkiin.
3. Ilmanveto ja lämmitys. Tiedonantolaitos tuleville, sähkötoimisto meneville (vrt. kohta 13). Ilmanveto merkitsevillä osilla alueella sisäisestä liikenteestä. Ilmanveto ei häiritse liikennettä maan ja veden pinnalla, silta- ja rakennukset halpoja, voidaan helposti sopeuttaa maastoon.
4. Hiihtolaitos. Hiihtolaitos saariin. Lisäksi vuokrattavia moottori-veneitä.
5. Auppuunsa (pysäykset).
6. Moottorilaitos.
7. Ratsastus- ja hotellit (hotelli hevosten käyttäjille), ravirata (kilpailu- ja viikonloppuun), hevospoolo- kenttä.
8. Maailma pelitöistä kiinnostuneille.
9. Puhke jonne laiturit jätää hoitotekniikka.
10. Puhke jonne kotilaitos voi jättää hoitotekniikka.
11. Uimareitoja.
12. Uimareitoja alustamille (nuditteille).
13. Alueen pääkirkko. Toimistot, posti, kirjasto, myymälöitä, ravintola, cabaret, avioliittotoimisto (vakinäisille asiakkaalle alennus), toimisto joka huolehtii postikorttien kirjoittamisesta.
14. I luokan hotelli ja yöklubi.
15. II ja III luokan hotelleja ja yöklubeja, majoitusmajaja ja yöklubeja.
16. Toimittamilla, pallokenttiä, pienoisgolfraitoja, shakkilautoja, kahvilaita, kioskeja.
17. Näkövuori.
18. Onkijapaikka josta ei koskaan saa kaloja. Kiikareita vuokrataan.
19. Pieni samoilaitteita.
20. Iso samoilaitteita.
21. Hiihtomäki.
22. Tanssi- ja konserttilaitteita.
23. Ulkoilmateatterit.
24. Kanoottit. Punneja ja punareita, keilarata ja olutravintola, mutakylpylä.
25. Yhteislaulupaikka.
26. Yhteislaulupaikka.
27. Kanoottit (vrt. kohdat 31 ja 32).
28. Pöytäkirja.
29. Uppaan pöytäkirja (vrt. Hyde Park Corner).
30. Yhteislaulumerkki seppelien lasku, paljastuksia, juhlapuheita ja mielenosoituksia varten.
31. Tanssilaitteita.
32. Kanoottit.
33. Kanoottit. Moottori-veneitys aamun koitteessa.
34. Pöytäkirja-ajohalli.

35. Kansainvälinen ja tiivolisala.
36. Vapaalaisten ravintola. Koristekalasa ja vedenneitoja.
37. Kiviseinälaitteita.
38. Vapaa-ajanlaitteita.
39. Laitteita josta aina saa kaloja.
40. Puutarhamaisterit puutarhastoista kiinnostuneille (louhikoloista ja kuivaa).
41. Halonakkeilupaikkoja.
42. Puisto jossa saa kaivaa poteroita ja rakentaa koreja.
43. Työpaikkoja tee-se-itse-miehille.
44. Parjehduslaitteita. Veneitä vuokrataan taitonäytettä vastaan. Parjehdusopetusta ja kippareita halukkaalle.
45. Aallokko- ja matonpesupaikka.
46. Laitteita.
47. Maalailu- ja maalauslaitteita.
48. Kanoottit.
49. Laitteita.
50. Matonpesupaikka. Suurriista kuvatauluina, punaisia myy-syjä vuokrataan.
51. Kanoottit.
52. Epävakaiten aineiden saari. Porittikivillä, katukivimä-löitä, rohdosmyymälä ja rautakauppa.
53. Hämälä.
54. Kanootti.
55. Maa- ja metsäpujo pyromaanille.
56. Vippi-Villen laiturit.
57. Hotelli, jossa autonpesupaikka, itsepalveluhoito ja

Vapaa-ajan kaupunki. Skisserna publicerades i Elantotidningen nr 15-16/1966 och de byggde på planen från 1962 att fördämma Esboviken till en sötvattensbassäng. Bakom planen låg också Alvar Aaltos samtida planer på att bygga en "tvillingstad" över Esboviken med lika stor bebyggelse på Kyrkslättsidan som på Esbosidan. Stora delar av Sommaröarna skulle ha ingått i dessa planer.

Eidund, tarinot ja taita / Liv, berättelse och människor

STOMGENERALPLANEN FÖR ESBO 1968

Esbo köping publicerade den 9.11.1968 sitt förslag till generalplan, eller markdispositionsplan, som man kallade den. Senare kom den här planen att leva kvar under benämningen Stomgeneralplanen. De omfattande politiska konflikterna i Esbos köpingsfullmäktige gjorde dock att planen aldrig formellt godkändes. Planen tecknades till fullmäktigemötets protokoll med texten att "fullmäktige beaktade sig med planen". Ungefär samtidigt godkände också Helsingfors regionplansförbund en mycket liknande stomplan för Esbo. Esbo gjorde en separat stomplan för Sommaröarna 1968 utgående från den ovan nämnda Stomgeneralplanen och i den utgick man i stora drag från Arto Sipinens plan, men tanken var att tillåta ännu effektivare utbyggnad på området än vad Sipinen hade planerat. Esbo planerade att dra en metrolinje till Sommaröarna, med ändstation i Ramsösundet i närheten av Sävasundsvägen. Ännu 1971 fortsatte Esbos stadsplaneverk att presentera planer för effektivt utbyggande av Sommaröarna. Då presenterades en omfattande plan för ett fritidscenter på Bergö och i sundet mellan Bergö och Ramsö.

Men planerna gick för det mesta inte att realisera. Oljekriserna på 1970-talet stoppade nästan omedelbart alla dessa storstilade planer. Den enda delen av Bergöplanen som långt senare kom att förverkligas var Byvikshamnen, och den som ett privat projekt, i samma anda som A.B. Sommaröarna i tiden hade verkat.

Alvar Aaltos planer för Tvillingsstaden över Esboviken förkastades och Asuntosäätiö tog ensamt över Stensviksområdet där man under *Heikki S. von Hertzens* ledning byggde det nya Stensviks- och Esboviksområdet. Dagens nya planer på att bygga ut områdena kring den nya Västmetrons linje påminner ganska mycket om 1960-talets "futuristiska" planer. Få se hur mycket av dem man lyckas förverkliga – speciellt tänker jag här på den omfattande planen för Finnåområdet. De här nya planerna sträcker sig redan fram till Svinösund och i nästa skede kommer man väl att återuppliva generalplanen från 1968 för Sommaröarnas del.

Under 1970-talet fortsatte man att skapa visioner och planer för Esboviks- och Sommaröområdet,

Esbo köpings markdispositionsplan för Sommaröarna hösten 1968. Den här delplanen ingick i "Stomgeneralplanen" för Esbo i december 1968. Köpingsfullmäktige godkände inte planen men den användes dock senare som utgångspunkt för vidare planering under namnet "stomplanen". Lägg märke till att en metrobana kommer in norrifrån med ändstation i Ramsösundet intill Sävasundsvägen. Stomplanen innehöll i slutskedet 2 olika planer för Sommaröarna

Plan för fritidscentrum i Ramsösund och på Bergö innefattande hotell, simstränder, miniatyrgolfbanor, simbassäng, marina m.m. Uppgjord vid Esbo köpings stadsplaneavdelning i september 1971.

nu dock med tyngdpunkten allt mer på det gröna: Miljö-tänkandet utvecklades snabbt under 1970-talet, delvis som en följd av oljekriserna. Vi skall presentera några av de viktigaste planerna här.

Efter att "stomgeneralplanen" för Esbo förkastats i fullmäktige i december 1968, liksom det också hade gått för Alvar Aaltos idé om en tvillingstad över Esboviken litet tidigare, gjorde man nya planer.

SAARISTORANNIKKO- SELVITYS 1973

1973 publicerades "Helsingin seudun saaristorannikko-selvitys", en stor inventering av markdispositionen och naturresurserna på området. Bakom undersökningen låg Esbo, Helsingfors och Helsingfors regionplaneförbund. Planen gjordes av arkitekter vid Tekniska Högskolan. Planen utmynnade i stränga rekommendationer om att förbättra närrekreationsmöjligheterna på bl.a. Sommaröarna. Varken den fasta bosättningen eller sommarvillbosättningen på Sommaröarna skulle få öka. Städerna borde systematiskt köpa upp mark i skärgården, var rekommendationen. De gröna fick luft under vingarna. Den 15 januari 1975 skriver Helsingin Sanomat i en stort uppslagen artikel om undersökningen att "den nuvarande utvecklingstrenden minskar på rekreationsmöjligheterna" i skärgården. Stränderna skulle öppnas för allmänheten. Planen kom att påverka all framtida planering på Sommaröarna. Esbo beslöt i samma vecka att börja bygga den "strandpromenad" (rantaraitti) som man ännu i dag fortsätter att utveckla. Nästan varje år öppnas nya avsnitt av den här "promenaden".

REGIONPLANERNA FÖR HELSINGFORSREGIONEN 1975 OCH 1982

Skärgårds- och kustutredningen från 1973 utmynnade 1975 i en omfattande regionplan för hela Helsingforsregionen. I regionplanen definierade man jord- och skogsbruksområden, rekreationsområden och skyddsområden. I regionplanen strävade man efter att öka invånarnas havsanknutna rekreationsmöjligheter men likaså efter att bevara den ursprungliga skärgårdsnaturens särdrag och skydda den yttre skärgårdens växt- och fågelbestånd. Man försökte också starta en omfattande generalplanering i Esbo, men Södra Esbo fick en lagstadgad generalplan först 2010. Fram till dess uppgjordes delgeneralplaner för Södra Esbo och Sommaröarna.

I den nya regionplanen från 1982 framhävs igen ännu klarare att rekreations- och naturskyddsområdesreserveringarna i skärgården bör utökas. Största delen av Sommaröarna tas nu upp i planen som område för rekreation. Esbo stadsstyrelse och stadsplaneringsnämnd förhöll sig litet avvaktande till den nya regionplanen. Man beslöt i stadsstyrelsen 17.8.1982 att frågan om markdispositionen på Sommaröarna skulle avgöras inom ramen för delgeneralplaneprocessen, som avslutades först i slutet av 1980-talet.

Senare har man också på landskapsförbunds-nivå gjort planer, som berört Sommaröarna. I en del av dem har man kastat fram planer på att mer effektivt bygga ut Sommaröarnas inre "byområden". 2016–2017 försökte man uppgöra en ny delgeneralplan för Esbos skärgård, men det projektet har ännu inte gått att genomföra. Idag har också Sommaröarnas delgeneralplanering tagit nya steg framåt, Skataholm och Svartholm har fått plan och Bergös yttre strand och inre områden är på väg att få plan. Och som följande fas kommer säkert regelrätt stadsplane-uppgörande in i bilden. Men ännu idag lever det mesta av de gamla infrastrukturerna, som A. B. Sommaröarna med sina åtgärder formade, kvar. Och under hela perioden från krigsslutet 1944 till idag har de stora infrastruktur-förbättringarna på Sommaröarna för det mest initierats och förverkligats privat via föreningen SVIE, via Sommarö-Sällskapet: Flytten av Vikingaborg, arrangemangen kring daghemmet, kommunalteknikens utbyggnad, bygget av marinor och båthamnar m.m.

Salakuljetusta Espoon saaristossa

PIRKKO SILLANPÄÄ
ERITYISASIAINTUNTIJA
ESPOON KAUPUNGINMUSEO

Kieltolaki eli asetus alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta tuli voimaan

1.6.1919.

LAKI KOSKI kaikkia aineita, jotka sisälsivät enemmän kuin kaksi tilavuusprosenttia etyylialkoholia eivätkä olleet denaturoituja. Sellaisten aineiden valmistus, maahantuonti, myynti, kuljetus ja varastointi oli sallittua vain lääkinällisiin, tieteellisiin ja teknisiin tarkoituksiin. Yksinoikeus alkoholin valmistukseen, myyntiin ja maahantuontiin näitä laillisia tarkoituksia varten kuului valtiolliselle monopolille, Valtion Alkoholiliikkeelle. Myös kirkkoviini oli sallittu, ja sen maahantuonnista vastasi Valtion Alkoholiliike.

Kieltolaki kumottiin joulukuun 29.–30. päivänä vuonna 1931 pidetyssä kansanäänestyksessä. Kieltolaki päättyi 5. huhtikuuta 1932 klo 10, jolloin ensimmäiset Oy Alkoholiliike Ab:n eli nykyisen Alkon myymälät avattiin.

Kieltolain aikana harjoitettiin alkoholin salakuljetusta valtavana mittakaavassa ja ajasta käytetään useasti myös nimitystä pirttuaika. Laki ei johtanut toivottuun tulokseen, Suomen kansan raitistamiseen, vaan päinvastoin. Salakuljetuksesta tuli suurelle joukolle, etenkin saaristossa tärkeä elinkeino

ALKOHOLIN SALAKULJETUS KIELTOLAIN AIKANA

Pääosa maahantuodusta alkoholista oli 96% pirtua, joka oli lähtömaassa pakattu 10 litran peltikanistereihin. Spriitä tuotiin Saksasta myös 25 litran pyöreissä peltiastioissa. Suurimmat astiat olivat 100–200 litran pelti- tai puutynnyreitä. Spriitä eli pirtua jouduttiin laimentamaan erilaisilla sekoituksilla ja esimerkiksi kahvista tehtyä sekoitusta kutsuttiin ”kaffe knorriksi”. ”Tehdään kuppia” ilmaisu käytettiin tavallisesti, koska juoma-astiana oli yleisesti kahvikuppi. Muita alkoholijuomia kuten konjakkia, viskiä, liköörejä ja viinejä salakuljetettiin myös jonkin verran.

Alkoholijuomia tuotiin monista maista kuten Puolasta, Tšekkoslovakiasta, Unkarista, Hollannista ja Viirosta. Saksasta tuotiin eniten. Virolaiset ostivat saksalaista halpaa pirtua ja myivät sitä eteenpäin ja sen vuoksi luultiin, että pirtu tulee pääasiassa Viirosta. Sieltä tuli arviolta noin 15% salakuljetetusta määrästä.

Eri maiden pirtukauppiat ankkuroivat suuret aluksensa kansainväliselle vesialueelle Suomenlahdella ja Ahvenanmaan saariston tuntumassa. Pirtulastit olivat suuruudeltaan 100 000–300 000 litraa. Pirtu noudettiin aluksista, joita saattoi parhaimmillaan olla odottamassa ostajia lähes parikymmentä.

Virkavalta valvoi kieltolain noudattamista sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla. Espoossa oli kolme poliisiasemaa: Leppävaaran, Kaukalahden ja Kauniaisten poliisiasema. Espoon nimismiespiiri oli jaettu kolmeen ylikonstaapelipiiriin ja nämä edelleen konstaapelipiireihin. Valvontaa hoitivat poliisiviranomaiset maaherrojen johdolla. Kieltolakipoliisit esiintyivät yleensä siviilipukuisena ja heitä kutsuttiin nuuskijoiksi. Vuonna 1930 perustettiin liikkuva poliisi eli ”LENTÄVÄT” valvoamaan kieltolain aikaista rikollisuutta. Poliisit, lähinnä lentävät tekivät vihjeiden perusteella ratsioita linja-autoihin, juniin ja myös koteihin. Myös tiesulkuja järjestettiin. Poliisit saivat kuulla värikkäitä kertomuksia kiinnijääneiltä. Poliiseille oli tärkeintä alkoholikuljetuksen takavarikointi, koska he saivat tietyn takavarikko-osuuden rahakorvauksena. Pienet pirtumäärät toimitettiin poliisiasemille ja kaadettiin siellä maahan.

Tullilaitos vastasi maan rajojen valvonnasta merellä ja osittain rannikolla ja se kuului valtionvarain-

KIELTOLAKIPOLIISIT

ESIINTYIVÄT

YLEENSÄ SIVIILI-

PUKUISENA JA

HEITÄ KUTSUTTIIN

NUUSKIJOKSI

ministeriön alaisuuteen. Espoo kuului Helsingin tullikamaripiiriin. Tullin käytössä olevat laivat ja veneet olivat hitaita eivätkä pystyneet kilpailemaan salakuljettajien nopeiden alusten kanssa. Suomen merivartiolaitos perustettiin vuonna 1930 ja tullilaitoksen tehtävät siirtyivät sille. Merivartiolaitos oli sisäministeriön alainen ja sen käyttöön hankittiin ajanmukaiset nopeat lentokoneet, autot ja vartioveneet.

SALAKULJETUSREITIT JA VARASTOINTIPAIKAT ESPOOSSA

Espoo oli salakuljetukselle oivallinen paikka, koska ranta- viivaa on noin 60 kilometriä ja saaristo lukuisine saarineen takasi salakuljettajille hyvän mahdollisuuden lastien kuljettamiselle ja tulliveneiden harhauttamiselle.

Salakuljetus oli pitkälle organisoitunutta toimintaa ja se voidaan karkeasti jakaa kolmeen tasoon. Ylimmän tason muodostivat tuonnin ja markkinoinnin organisoineet pirtukuninkaat. Toisen tason muodostivat jälleenmyyjät ja trokarit, jotka hoitivat jakelun. Alimman tason muodostivat kantajat, jotka kuljettivat pirtua eteenpäin. Jako ei aina pitänyt paikkaansa, vaan salakuljettaja saattoi itse hoitaa kaiken. Pirtukuninkaat, jotka saattoivat omistaa useita veneitä, eivät yleensä osallistuneet itse salakuljetukseen, vaan käyttivät renkejä, jotka noutivat pirtulastit nopeilla pikamoottoriveneillä aluevesirajalla odottavista aluksista.

Pirtutyynnyrit tai -kanisterit kuljetettiin säkkeihin pakattuna tai torpedon avulla rantaan. Torpedo valmistettiin neljästä pitkästä kulmaraudasta, jotka kiinnitettiin toisiinsa pulteilla. Keula oli kartion muotoinen, jotta veden vastus olisi mahdollisimman pieni. Keula muistutti hauen päätä, jonka mukaan torpedoa kutsuttiin myös haueksi. Torpedoa vedettiin vaijerilla noin 2–3 metrin syvyydessä. Tarvittaessa vaijeri irrotettiin ja torpedo vajosi pohjaan. Torpedoon oli kuitenkin kiinnitetty pussillinen suolaa ja korkki, joka noin kuuden tunnin kuluttua suolan liukenemisen jälkeen nousi pinnalle ja salakuljettajat saattoivat paikallistaa torpedon. Torpedoon mahtui 92 kymmenen litran kanisteria ja se painoi noin 1000 kiloa,

mutta vedessä vain 50–70 kiloa. Ne olivat raskaita vedettäviä ja moni suosikin säkkejä, jotka olivat tullin yllättäessä helppo heittää yli laidan. Niissä oli myös suolapussi korkeineen, jotta ne oli helppo löytää myöhemmin.

Espoon rannikolla oli lukemattomia lastauspaikkoja, joihin voitiin yöaikaan tuoda pirtulasteja moottoriveneillä. Keskeisiä lastauspaikkoja olivat Staffanin, Amiraalisataman ja Villa Miniaton laiturit Soukassa, sekä Kallahden ja Pölanin laiturit Kaukalahdessa, Pentala, Herrö, Suinonsalmi ja Kaitaa sekä Haukilahti, Laajalahti ja Tarvon saari, jota kutsuttiin myös pikku Viroksi. Salakuljettajat tunsivat saariston hyvin ja reitti mereltä Espoonlahdelle saattoi kulkea Torraisarnin ja Storaissarnin kautta Pentalan ja Ramsöuddin välistä ja sieltä edelleen Svartholmenin ja Valackenin välistä Björköfjärdille. Toisinaan toinen vene ajoi edellä tähyttämässä ja tulliveneen lähestyessä ammuttiin varoituslaukaus valopistoolilla.

Pirtu kuljetettiin rannikolle ja siirrettiin nopeasti autoihin tai hevosten kärryille. Maakuljetuksiin oli käytettävä yleisiä teitä. Tieverkosto oli harva ja tiet huonokuntoisia. Reitti Soukasta ja Kivenlahteen ja Kauklahteen kulki Tillinmäen kautta metsän läpi Hakalaan. Autojen yleistyttyä Kauklahteen ajettiin Saunalahden ja Kallahden kautta kulkevaa tietä. Kaukalahdesta pirtua kuljetettiin eri puolille Espoota sekä Vihtiin, Forssaan Hämeenlinnana Lahteen ja Kuopioon. Reitti kulki Espoonkartanosta pohjoiseen Peringintietä ja Forsbackantietä pitkin Nuuksioon, joka oli tärkeä välietappi. Pirtua ajettiin hevosilla kylän läpi ainakin kerran viikossa kesät talvet. Tästä oli tullut sanonta: ”Lain koura ei ulotu Punjoon”.

Syksy oli salakuljetuksessa vilkasta aikaa. Salakuljettajat ostivat pirtua talven varalle ja he kätkivät kanistereita myös talvella tyhjillään olevien kesämökkien tiloihin. Maissa suosittuja kätköpaikkoja olivat ladot, sora-kuopat, pellot, jopa lantakasat ja rantakaislikot. Taloihin saatiin tehdä kätköpaikkoja.

KETKÄ RYHTYIVÄT SALAKULJETTAJIKSI

Helppo raha ja seikkailun halu houkuttelivat vaaralliseen ammattiin. Salakuljettajia myös ihannoitiin. Salakuljettajat, joista hyvänä esimerkkinä Algoth Niska, kulkivat hienoissa vaatteissa ja heillä oli ajan mukaiset kulkuvälineet, autot, moottoripyörät ja nopeat veneet. Maassamme vallitsi tuolloin myös suuri työttömyys. Nuoria miehiä oli suurien ansioiden toivossa helppo saada mukaan.

Salakuljetus oli tuottoisaa, jos onnistui tuomaan lastin mereltä maihin ja myydä eteenpäin. Viinan hinnasta virolainen tutkija Raimo Pullat sanoo, että Suomenlahdella pirtulitra maksoi 7 markkaa ja maihin tuotuna hinta oli 7–10 kertainen. 10 litran kanisteri maksoi 90–120 markkaa. Pirtun hinta vaihtelee eri lähteissä. Talvella viinan hinta nousi, koska sitä oli talven tulon jälkeen vaikeampi hankkia. Talvella saatettiin hakea pirtua jäätä pitkin hevosella Virosta.

Salakuljettajien kuningas *Algoth (Agi) Niska* (1888–1954) on kertonut muistelmissaan monista Espoon saaristossa, esimerkiksi Pentalan ympäristössä tekemistään salakuljetusmatkoista. Hänen salakuljetti kotimaan lisäksi myös Ruotsissa ja Virossa. Ahvenanmaalla Niska oli ”kansallissankari” ja hänellä oli tuttavuuksia kaikissa yhteiskuntaluokissa. Niska kykeni useasti erilaisilla tempauksilla harhauttamaan virkavallan. Hänen kertomuksistaan kuvastuu, että Niska nautti kissa-hiiri -leikistä tullin kanssa merellä. Esimerkiksi kun hän erään kerran oli kuljettamassa torpedoa Espoonlahdella ja tullivene Nordvaktan lähestyi Niskan venettä, hän pysäytti veneensä ja viittasi tullimiehet luokseen. Hän kertoi hyväuskoisille tullimiehille moottorin rikkoutuneen ja pyysi hinausapua. Nordvaktan hinasi Niskan veneen torpedoineen rannalle. Näin Niska sai tullimiesten avustamansa pirtulasin rannalle. Niskalla oli useita nopeita veneitä, joilla hän pääsi pakoon tullin hitaita veneitä. Niskan hienoin ja luetettavin alus oli 16 solmua kulkenut Kickan II.

Salakuljetuksesta on jäänyt jälkipolville runsaasti tarinoita kuten Stor-Herrössä asuneesta *Hulda Peterssonista* ja hänen kolmesta pojastaan. Kerrotaan, että parhaimpana aikana heillä olisi ollut 12 nopeakulkuisia venettä ja puhelin. He eivät peitelleet salakuljetustoimintaansa ja pojille tuli tutuksi myös vankilaelämä.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet:
Espoon kaupunginmuseon asiakirja- ja kuva-arkisto (EKM).

Painetut lähteet:
Ahtokari Reijo. Pirtua, pirtua... Kieltolaki Suomessa 1.6.1919–5.4.1932. Porvoo 1972.

Blom, Christian. Runar Inkovaara, Ramsionsalmen ”kenraali”. Sommarö-Seuran Vuosikirja / Sommarö-Sällskapet Årsbok 1992. Loviisa 1992.

Jyläskoski, Into. Pirtusota Suomemme rannoilla. Loimaa 1976.

Kallonen, Kari. Algoth Niska, Salakuljettajien kuningas. Jyväskylä 2000.

Kaukalahden alueella monissa taloissa myytiin viinaa. Monet kantajat tulivat junalla hakemaan trokareilta, vähittäismyyjiltä, pirtua myytäväksi. Kantajat pystyivät taskuilla varustetun liivin avulla kantamaan suuriakin määriä kerralla Helsinkiin. Eräs kantaja oli jäänyt monien mieleen. Hän oli surupukuun pukeutunut nainen, jolla oli mukanaan pieni tyttö. Hän oli Kauklahteen tullessa hoikka ja lähtiessään paksu, koska hänellä oli vaatteiden alla pirtukanistereilla varustettu liivi. Pirtua kuljetettiin liiveissä puolen litran (halvan) ja neljänneslitran (varpuunen) kanistereissa.

Pirtuaika toi mukanaan myös salakapakat, joita kerrotaan olleen myös Kaukalahdessa.

KIELTOLAIN SEURAUKSET

Kieltolaki synnytti uuden elinkeinon, salakuljetuksen. Väitetään, että 100 000 ihmistä olisi saanut toimeentulonsa salakuljetuksesta. Väkivalta rehotti ja kieltolakia ei kunnioitettu. Lainrikkojien määrä oli vuonna 1919 10 561 ja vuonna 1929 peräti 28 769. Ilmiantajiin suhtauduttiin paheksuvasti. Salakuljetuksen laajuutta arvioitiin takavarikoiden pohjalta. Vuonna 1919 takavarikoitiin alkoholia 8 000 litraa ja seuraavana vuonna jo 110 000 litraa. Määrä nousi vuosittain hurjasti ja vuonna 1930 takavarikoitiin miljoona litraa. On myös arvioitu, että vain 10% tuodusta alkoholista takavarikoitiin. Autoja ja muita kuluvälineitä takavarikoitiin vuosittain myös satoja. Espoon saaristossa tehdyissä pidätyksissä saatettiin takavarikoida 2 000 litran pirtueriä. Vuosina 1919–1925 rangaistiin 915 poliisia, joista 614 erotettiin virasta. Myös lääkäreitä ja apteekkareita rangaistiin. Kieltolain alkoholin kulutus kasvoi ja sen seurauksena perheiden kärsimys lisääntyi.

Vuoden 1919 kieltolaki ei ollut uusi asia Suomessa, vaan niitä alettiin antaa esimerkiksi viljapulan yhteydessä jo 1700-luvulla. Kieltolaki kuului myös raittiusliikkeen ja myöhemmin myös työväenyhdistyksen tavoitteisiin 1800-luvun loppupuolella. Monissa maissa oli voimassa kieltolaki 1900-luvun alkupuolella. Suomessa kieltolaki oli voimassa pitkään ja Suomi menetti tänä aikana paljon rahaa muihin maihin. Kieltolaki sai myös vastustajansa jo vuonna 1920, jolloin ruotsinkieliset perustivat Täyskiellon Vastustamisyhdistyksen.

Kirkasta kuppiin ja nuppiin!
Väkijuomain salakuljetus Espoossa 1919–1932.
Espoon kaupungin museo 1997.
Espoon kaupungin painatuskeskus 1997.

Niska Algoth.
Seikkailujani.
Lahti 1931.

Pitkäripaisen vaiheita 1994. Alkon myymälämuseon esite.

Pullat, Raimo, 1993.
Itämeren rutto.
Oulu 1993.

Pullat, Raimo, Pullat, Risto. Viinameri.
Pirtusotaa Itämerellä 1920- ja 1930-luvulla.
Kustantaja Tammi 2012.

Jakten i Esbo under 100 år

Med tyngdpunkt på jakten i Esbo skärgård

TEXT:
KURT WIKSTRÖM

FOTO:
ESBO STASMUSEUM
OCH KURT WIKSTRÖM

HÄR PRESENTERA den del som uttryckligen berör Esbo och särskilt jakten i skärgården. Jag har fått ett ganska omfattande bildmaterial och då det sägs; "Att en bild berättar mer än tusen ord" – vill at dessa bilder publicera här i Sommarö Sällskapets årsbok 2017. Jag är också glad över att intresset för Sommaröarnas Jaktförening och des jakt- och viltvård tagit en så här pass positiv vändning. Jag tror att det är bra att saken ventileras så vet ortsbefolkningen mera om vad, hur och varför en sådan verksamhet bedrivs på orten.

Sommaröarna har ju varit ett agrart skärgårdssamhälle med alla dess särdrag; såsom jord- och skogsbruk, fiske och jakt, båt- och husbyggnation, samt hantverk. Tre butiker på land, två flytande "varuhus" trafikerade mellanskärgården, måndag – lördag under sommarmånaderna, varuleverans i skärgården med motorbåtar och roddbåtar, senare försedda med aktersnurror – nu är detta allt ett minne blott – men vi har ändå mycket kvar bl.a jakten och viltvården har överlevt; läs mera om detta.

PRESENTATIONENS OMFATTNING (DEN URSPRUNGLIGA OMFANTTNING)

Organiserad jakt uppstod 1865 när Finlands Jaktförening r.f. grundades när tongivande stormän och jägare i Helsingfors så beslöt. Den är också Finlands äldsta, åtminstone av jaktföreningarna.

Jakt har nog bedrivits i Finland i alla tider, men under den sk. Organiserade tidevarven var ändamålet i huvudsak att skaffa mat till sig själv, familjen eller byn. Jakten på rovdjur skedde främst för att begränsa konkurrensen om bytet. Jaktlaget – där ett sådant var ändamålsenligt, bestod av kamrater eller familjer, i större sammanhang kunde man bilda byajaktlag, för tx. jakt på Älg. Rovdjursjakten (varg / björn) hade större förutsättningar att lyckas om man var flera, men någon egentlig organisation fans inte. jaktlagen uppstod vid behov. Jakten kunde under sådana förhållanden vara så intensiv att villtet försvann eller utrotades, såväl nytto – som sk. skadedjur.

I — "Sommarö sheriffen" Kurt "Lilin" Wikström 1954.

II — Finska Allmänna Jägarförbundets Kongressdeltagar märke 1924.

I

II

VARGJAKT

Finlands Jagtforening rf 1865 senare *Jakt*, organiserad jakt kännetecknas av att det bildas föreningar vars verksamhet styrs av lagar och de sysslar också med annat än bytesjakt. Tex.viltvård, vilträkning, fridlysning och skolning av jägare är sådana typiska kännetecken för organiserad jakt.

Suomen Metsästäjäliitto – Finlands Jägarförbund ry rf (1921) är en takorganisation för jaktvårds- och jaktföreningar av vilka de senare är lokala och som är närmast sina medlemmar. Jaktföreningarna hör till jaktvårdsföreningar som ej har personmedlemmar och som verkar regionalt. Men fram till dess grundande var det Finlands Jaktföreningen som var "Taket" inom jakt gebitet.

De oroliga åren, orsaken till att föreningar ej bildades tidigare var Kejsartiden (1809–1917) det var inte lovligt att bilda föreningar hur som helst, i synnerhet inte jaktföreningar. I början av 1846 gavs ett dekret (julistus) som förbjöd Finska undersåtar att höra till hemliga föreningar, vad namn de än må ha. I juni 1849 förpliktigades sällskap och föreningar att underställa sina stadgar Hans Kjeserliga Majestets regeringens granskning och fastställande, med hot om att föreningen avslutas om så inte sker.

TIDEN MELLAN 1900–1920

"Verkliga poeter har sällan varit framgångsrika jägare och stora jägare ännu mera sällan verkliga poeter". Observationen är *Gunnar Brusewitz* och han sätter fingret på en del av problemet – varför jägare hellre tycks vilja jaga än skriva. Det är inte utan att jag stundom sympatiserat med iakttagelsen under detta arbete som blev så mycket mer mödosamt än vad jag någonsin kunde föreställa mig. Men nu, när det är dags att sätta punkt, känner jag samma tillfredsställelse som efter en bra jakttag:

"man frös inte alltför mycket, hundarna kom tillbaka före midnatt, dreven buktade tätt i såtarna, historierna vid brasan var goda liksom den svartbrända korven – och det hela ändade upp med ett byte."

— G.B.

ESBO SKYTTEFÖRENING GRUNDAS

- ✓ 1904 Esbo Skytteförening grundas
- ✓ 1930-talet nationen är ung, det behövs nya lagar. Gamla än dras och uppdateras, enligt tidens anda.
- ✓ Jaktlag 6.4.1934/146
- ✓ **President Svinhufvud** vägrade godkänna en kommittés förslag till ny lag. Presidenten var själv jägare och godkände inte vad som helst. Förslaget omarbetades och lagen godkändes sedan 1934. Samma år importerades en vitsvansbock, två hindar Laukko herrgård, Vesilax.

BILD KAVALKAD under Jakten på sjöområdet i Esbo 1920-1990-talet

Tre raska män på vårisen. Troligtvis är det här fråga om säljakt. Orten förtäljer inte bildens källor, men det torde vara i Esbo skärgård, eftersom Esbo stadsmuseum har gett bilden, jakten bedrevs ungefär likadant på alla ställen. Man ser bössan på mannens axel, till vänster. Längre fram har vi exempel på säljakt på en snörik havsis utanför Esbo skärgård och det är säkert. Skärgårdsbor på jaktutflykt på 1920-talet. Säljakt på isen. Bild: Esbo Stadsmuseum Jaktlaget tar igen sig på klipporna.

Fågelskytte på 1920-talet th. Karl Liman med sonen Per Liman öv. okända

Fångsten den här gången

1940-talet

T.h Eugen och fru Anna Enoksson med uttern som Eugen skjutit på öns strand. Bild: Esbo Stadsmuseum.

"Bibbon" Heimberg, Kaj och Gösta Söderholm
God jakt också här. Kaj i famnen på Gösta.

Farlederna skall utmärkas. Astrid, Farfar Alexander och Gösta Söderholm. Bild av Klas Söderholm.

Farlederna skall utmärkas. Astrid, Farfar Alexander och Gösta Söderholm. Bild av Klas Söderholm.

1950-talet

Gösta Söderholm har lyckats med en god jakt. Allor, skrakar och kanske gräsänder.

Eugen, och tre bröder; Birger, Erik och Nils Sjögren.

1960-talet

S KJUTTÄVLINGAR på Bolarskogbanan, Esbo, Bolarskog. Gösta och Klas Söderholm på prispallen. På banan ordnades tävlingar och träningar i skeet-, trapp- och jaktskytte med hagelgevär. Jaktskyttet var en spännande sport: det var inte bara lovligt byte som plötsligt dök upp, det kunde vara fredat också, så det gällde att blixtnabbt identifiera målet; lovligt eller inte. Det var frågan – så gällde det att träffa också. Klas berättar att han en gång hade segern i sin hand, men så frågade de efter jaktkortet – det brukade de inte göra. Han hde det inte med sig, det blev –poäng och 3:dje plats. De här gossarna var inte några dåliga skyttar, tvärtom, FM-klass var det fråga om. Gösta var den bästa av dem.

Tränings- och tävlingsskyttet har sedan föreningens grundande idkats mycket aktivt. Årsmötet 1964 valde föreningens första skyttesektion, som sedan i sin första årsberättelse nämner att föreningens lag vunnit i Finska Jaktförbundets tävlingar i såväl jakt- som trappskytte. Vidare nämns att Gösta Söderholm gjort finskt rekord i Finska jaktförbundets tävlingar genom att fälla alla 18 duvor.

År 1965 vann föreningens lag pokalen: ”Finlands Jaktskytteförbunds mästerskap i jaktskytte” för alltid.

I

II

III

- I — Gösta (Mösse) Söderholm.
- II — Norman (Norre) Nordberg.
- III — Klas Söderholm.

Fiändä, tarinoita ja ihmisiä / Liv, berättelse och människor

Gösta strömming i lädor.

Kaj och Gösta Söderholm, man fiskar för levebrödet ochjagar för omväxlingen i födan.
Fåglar såldes nog också; men det var nog "på den gamla goda tiden tillåtet för yrkesfiskare".

1970-talet

1 1970-TALET Onni Liman från Sököudd berättar: "man hade proviant med för 2 veckor, samt byteskläder och som bränsle kosangas, ficklampor och batterier, nödraketer m.m. Som märke för lägret hade vi 60 cm stor orangefärgad "boll" av pressenningar, som gick att vika ihop. Den (bollen) sattes upp på en stång, uppe på packisvallen, så man kunde se den på långt håll med kikaren. Vatten får man genom att smälta bitar av packisen som varit i luften, då har saltet runnit ner (ja, se det hade jag aldrig tänkt på).

I

I — Sälskytte 1970, här på väg ut mot havsisen. På bilden tv. Lasse Sjögren och Onni Liman. Båten var försedd med presenning, så man kunde sova i den.

II — Lasse på packisen vid öppet vatten utanför Örskär.

III — Bytet omhändertaras, reds upp 1971 av Onni Liman.

II

III

Sälsskytte 1940

Lars Wäländer vid
öppet vatten på
packisen i Finska
viken

Man hade proviant med för 2 veckor,
samt hyfskläder och som hånste kosan-
gas, Ficklampor och batterier, nöd-
raketer m.m.

Som märke för Lägrät hade vi
en 60cm stor orangekorsjad "holl" av
pressenning, som gick att vika ihop.
Den sattes upp på en lång stäng
ugga på packisvatten, så man kunde se
den på långt håll med kikaren.

Vatten får man genom att smälta
bitar av packisen som varit i luften,
då har sattet runnit ner.

Sälsskytte 1940.
Läger vid sankbådan.
Kläderna är på rock
efter att 7 gånger
nunnat i vattnet samma
dag.
på bilden Lars Wäländer

Lars Wäländer ställer
ut på isarna

Önn. Linnun spanar
efter säl vid ~~the~~
Helsing Lars Isasun.

Med Onni Liman på post i vetakojan – på den gamla "goda" tiden var man för det mesta omständigare. Det gav säkert bättre resultat, för mödorna. Solen står lågt i väster så det är nog höstskytte på gång här. Onni på sjöfågelskytte på Långgrund, med Rövaren i bakgrunden. Men byteavslöjar han ej...

Vettarna tas upp efter avslutat skytte.

En höstdagsmorgon for vi ut med *Kaj Söderholm* på sjöfågelskytte. Det började svagt ljusna när vi kom ut till Långgrund, lade ut vettarna, uppreste skytteskyddet (kojan) och började invänta de stora flågen (benämning på en flock av sjöfåglar under flyckt / sträck) – tiden gick och inget nämnvärt syntes till. Det grydde så småningom och fortfarande inga flåg. Lite senare kom det några enstaka allor susande, men de ville ej riktigt slå sig. En gråtrut seglade envist över oss, tills Kaj knäppte den. Efter det lyckades vi få ett par allor – vi tog upp våra redskap och anträdde något snopna hemfärden. Kaj skulle på jobb och jag med. En kort stump smalfilm blev det i alla fall som minne av händelsen.

Av någon outgrundlig anledning, har jag inte filmat jaktresor till sjöss från vår egen skärgård, men nog från Kyrkslätt där jag från halva 1960-1980-talet jagade sjöfågel med en militär kompis, "Fredri". Förhållandena och jaktsättet är ju ändå så lika, och i skymningen ser man ju inte så noga var man egentligen filmar – så det får väl gå på ett ut.

En gång var jag på vårjakt ute på Långgrund med *Gay Lindfors*. Han hade sin hund med sig för apportering och det gick ju bra en gång, men andra gången höll det på att sluta olyckligt för hunden. Bytet vägrade att ge upp och förföljandet fortsatte allt längre ut – tills; vad händer, jo hunden trasslar in sig i ett nät, vi får brått att hoppa i båten, ut med rasande fart för att rädda hunden. Nå, det lyckades bra, men då skulle man haft kameran med sig. Värvidret var ju också det bästa tänkbara, solen värmdes redan så skönt.

Det var en hastig utflykt till Långgrund med Kaj. Magert resultat blev det också: en gräsandor och en knipa eller skrake lite otydligt på filmen – eller var det allor, som jag skriver ovan. Lite viltvård uträttades på samma gång... På Kyrkslätt holmarna lyckades vi bättre. Vårjakten var bytesmässigt en flopp – annars vackert.

1980-talet ny jägar generation på kommande – eller så ej. Gösta Söderholm med dottersonen, Simon Han jagar ändå inte vad jag vet, fast det börjades i tid. Med morfar, som nog fick det att ta!

I KAP. ALLMÄNNA STADGANDEN
– I § LAGENS TILLÄMPNINGS-
OMRÅDE

Denna lag gäller jakt, fångst och dödande av icke fredade djur samt viltvård, ersättande av skador som vållats av vilt och tillsynen över hundar. Denna lag gäller i tillämpliga delar även fångst och dödande av däggdjur och fåglar som är fridlysta med stöd av lagen om naturskydd (71/23 ändr. 1096/1996). Utöver vad som stadgas i denna lag skall lagen om naturskydd och djurskyddslagen (91/71 ändr. 247/1996) iakttas. Om jaktvårdsavgift och jaktlicensavgift stadgas särskilt. (ändr. Lag om jaktvårdavgift och jaktlicensavgift 616/1993) 1 § ändrad 15.3.2013 Jaktåret börjar 1 augusti och slutar 31 juli.

1998 Rådjursjakten röner framgång; första rådjuret i Esbo nedlades 1998 av *Tapani Kortelainen*. Första vitsvanshjorten har också skjutits på Pentala i Esbo, av honom.

Harjakt på Pentala med hund 1998, jag har en videofilm från den utflykten. Bytet blev en mårhund i stället. Borde väl ändra till "Viltvård på Pentala". "Så é de, men gryta skulle de bli!" Känt ordspråk. Tja, det hör liksom jakten till – inte lyckas man alltid.

Rävjakt på Knaperskär 1999.avi är en videofilm som jag tog från den episoden. Med på resan var *Hans "Jocke" Heimberg*, *Tapani "Tapsa" Kortelainen* och under-teknad. Det var ingen jakt i egentlig mening. Djuret var utsvultet och lade sig bara ned och väntade... Men, det var ändå barmhärtigare, och i den nya lagens anda; att inte låta den plågas av svälten – till döds.

2000-TALET BÖRJAR MODERNA TIDER

2001 Viltvård; harar och klövdjur får säd och frukt under vintern, särskilt viktigt om det förekommer rikligt med snö. *Äppel till Ramsö matplats 12.1.2001.avi*, en viltvårds-video.

SJF fyller 40 år 2003 ordnades stor fest med massor av inbjudna gäster, och hedersmedlemmar. Från Jägrarförbundet kom deras representant, Holmberg och delade ut förtjänstetecken till dem som ansetts vara förtjänta – festligt värre.

2004 och 2007 Viltvård: 2004 ”Bambin i källaren av i video. 2007 Sjöfågelskytte på Stenskär ”Sjöfågelskytte Tom&co.avi” *Janne Heimberg* med kompisar var också där. Ingen stor framgång här heller.. Med på resan var dessutom: Jocke, Perttu, Aki och jag, som filmade hela tiden ”Tapto för HH av KN.avi” Kaj Nyholm blåste tapto på årsmötet 2006.

Föreningens ordförande *Hans Heimberg* avled 25 november 2005 på Mehiläinen sjukhus i Helsingfors. Vi hade nog alla ledsamt efter vår mångåriga ordförande. Han och hustrun Anja ordnade så fina jaktfester, när vi lyckats fälla en älg. Vilken härlig dukning, god mat och trevligt hade vi hela kvällen, natten kommer väl ingen ihåg så noga – det var då det!

VILTVÅRDSFILMNING, RamsöStällde min videokamera på LP ”Long Play” och lämnade platsen för att sedan se vad djuren gör när de absolut ej blir störda av ”mannen i tornet” Videon filmade på i tre långa timmar, först på de sista minuterna behagade ett kudd komma försiktigt fram. Den nya matlådan var för hög, så den gick efrer en stund till den gamla, lägre lådan. ”Ramsö viltufodringsplats. mpg” heter videon, jag kallar den *Världens tråkigaste video*. Det händer absolut ingen ting på nästan tre timmar – men under de sista fem minuterna blir det lite aktion. Ett rådjurs kid träder in på scenen.

Nog lyckades det för sjf:arna att skjuta en säl oxå. Det var *Aki Leikas* som sköt kuten på norra Bergö, mot eftermiddagen. *Perttu Jauhiainen* (kassör) förde båten. På förmiddagen samma dag, var vi också ute med Perttu och då sköt jag (Kurt) en stor säl i vattnet (N.Bergö),

Hans Heimberg, Sommaröarnas Jaktförening ordförande 1990–2005

från rörlig båt. Den sjönk, tyvärr. 2010-talet så har då ett decennium förflutit och det vankas festligheter igen

Viltvårds arbetet som *Kaj Nyholm* och sonen *Tom* utför på Ramsö och Skatan. De har anlagt två viltåkrar – något som inte lyckats på länge, men nog försökt. Sedan har vi ju det här Finland 100 år evenemangen och en massa annat har vi utfört. Det skulle finnas massor att orda om men vem orkar läsa, vem hinner skriva ihop allt.

SOMMARÖARNAS JAKTFÖRENING RF 50 ÅR 2013

Den sjunde september 2013 firade ortens jaktförening sitt 50:de verksamhets år på Vikingaborg ungdomslokal. Föreningens ordförande *Tom Åkerlund* hälsade gästerna välkomna med ett välhållet och trevligt tal till jägarna. Närvarande var ca 50 personer. Det bjöds på god mat, som avnjöts i glada vänners lag. Därtill tittade vi på en fotokompilation från 40 års festen 2003, samt videofilm mellan dansturena, som undertecknad filmat under de gångna åren. Tyngdpunkten i filmen låg ganska jämt mellan de olika jaktformer som bedrivs i föreningen. Mest uppmärksamhet tilldrog sig dock sjöfågeljakten på Stenskär. Det är också naturligt, för verksamheten har av tradition bestått – av just sjöfågeljakt

50 år fortsätter vi viltvårds arbetet som *Kaj Nyholm* och sonen *Tom* utför på Ramsö och Skatan, med början år 2007, är något som prövats på tidigare, men av protokollen framgår, att det inte har varit så framgångsrikt alla gånger. Det har hänt att ogräset tagit överhanden. Pappa *Kaj* har anlagt två viltåkrar, på i träda varande ängar. En strax väster om Bergövägen och en på skatan (Varlax). Med Kajs moderna maskiner har det gått vägen.

I

I — Christers ärvda "muskedunder". Ett riktigt muskedunder är förresten ett mynningsladdat gevär med ändan av mynningen trattliknande – en riktig "Kalle Anka" bössa! 2017

II — Jaktstugan på Stenskär, som vi arrenderar av fam. Edelman. Den har brunnit ned och byggats upp igen av föreningens flitiga medlemmar.

II

SLUTORD

Som, sagt ju mera man forskar desto mera hittar man – och sedan räcker inte 5 månader till... Ett stort tack vill jag rikta till personalen, särskilt bibliotekarie *Taru Liukkonen* på Jaktmuséet i Riihimäki för den stora hjälp jag fick. De har ett omfattande bibliotek med massor av volymer om jakt och viltvård och naturskydd.

Jag kopierar från deras hemsida historia: Finlands Jaktmuseum grundades av Finlands Jägarförbund år 1930. Museet öppnades ändå först år 1972 i Borgå. Till en ny museibygnad byggd av Riihimäki stad flyttade museet på våren 1990. För museets verksamhet ansvarar Finlands Jaktmuseum ry. Museiverksamheten finanseras huvudsakligen med jaktkorttill gångar.

2016, sa jag på föreningens sommarmöte, att reglerna blir bara omständigare, jakten svårare, tills den helt upphör i Esbo – i synnerhet på Sommaröarna och i skärgården – men till dess möts vi i viltvårdens, rekreationens och jaktens tecken.

KÄLLA:
Seitsemän vuosikymmentä metsästykselle. Juha K. Karikko. Suomen Metsästäjiliiton – Finlands Jägarförbund r.y:n historiikki 1921.

Jaktlag / lagändring

KURT WIKSTRÖM

8 § Kommunmedlemmarnas jakt-rätt på statens områden!

Var och en som har hemort i en kommun som hör till Lapplands län eller hemort i Kajana, Hyrynsalmi, Kuhmo, Kuusamo, Paltamo, Pudasjärvi, Puolanka, Risti-järvi, Sotkamo, Suomussalmi, Taivalkoski, Vaala eller Vuolijoki kommun har rätt att i sin hemkommun jaga på områden som tillhör staten. Dessa områden kallas §8 områden på fältet.

19 § Jakt under exeptionella förhål-landen (kanske någon har hört trädgårds odlarnas böner)

För förebyggande av djursjukdo-mar eller av andra hälsoskäl eller för tryggande av den allmänna säkerheten eller för avvärjande av kännbar skada på egendom kan jord- och skogsbruksministeriet utan hinder av detta kapitel besluta att visst villebråd får jagas på ett bestämt område under en viss tid utan jakträtt på området.

24 § Jakt från havsstrand

På obobodda utskär i havet får den som har rätt att jaga på vattenområdet bedriva sjöfågel-jakt från land på öppen strand som tillhör någon annan

31 § Störande av fångst

Det är förbjudet att förhindra eller försvåra laglig jakt genom att göra fångstredskap odugliga eller på annat sätt störa fångs-ten. (så händer ändå ibland; fällor försvinner, jaktorn raseras och utfodrings anordning förstörs).

48 § Rätt att fånga och döda icke fredat djur

Den som äger eller innehar ett område har rätt att fånga eller döda icke fredat djur som befinner sig på hans område. **Denna rätt har ägaren eller innehavaren även när jakträtten på området har överlåtits till någon annan genom ett avtal om jaktarrende.**

Rätt att fånga eller döda icke fre-dat djur har även en byggnads ägare eller innehavare, **om ett skadedjur påträffas i byggnaden eller på dess gårdsområde**, samt den som innehar jakträtten genom avtal om jaktarrende och den som fått jakttillstånd, om inte något annat följer av arrende-avtalet eller tillståndet.

Utan hinder av vad som stadgas i 1 mom. kan jord- och skogsbruksministeriet besluta att

icke fredat djur för förhindran-de av djursjukdomar, **av andra hälsoskäl, för tryggande av den allmänna säkerheten eller för avvärjning av stor skada som hotar egendom får fångas eller dödas inom ett visst område under en bestämd tid utan tills-tånd av områdets eller byggnadens ägare eller innehavare.**

51 § Skyldighet att

hålla hundar kopplade

Från den 1 mars till den 19 augusti skall hundar som är utomhus hållas kopplade eller så att de omedelbart kan kopplas. Vad som sägs i 1 mom. gäller dock inte. (uppräknas undantag)

10 kap. På földer för lagstridig verksamhet — det är sedan ett kapittel för sig.

11 kap. Särskilda stadganden

83 § (18.2.2011/159)

Äganderätt till vilt som påträffats dött

Vilt som har påträffats dött tillhör den som innehar jakträtten på området, om han eller hon har rätt att jaga likadant vilt på området.

Om vilt som avses i 1 mom. har jagats med jaktlicens, tillhör viltet den som innehar jakträtten på området, om han eller hon har likadan jaktlicens och vill behålla viltet. I annat fall tillfaller viltet jägaren.

Om ingen har jakträtt eller jakt-licens för viltet och om något

annat inte föreskrivs nedan, får vilt som påträffats dött inte omhändertas.

83 a § (18.2.2011/159)

Undantag från

äganderätten till dött vilt

En gråsäl eller östersjövikare som påträffats död i fiskered-skap inom havsområdet tillhör redskapets ägare. Om ett i 26 § avsett hjortdjur, rådjur eller vildsvin har dött i trafiken eller avlivats på grund av trafikolycka, tillhör det **krockplatsens** jakt-vårdsförening. **Fällhorn av hjortdjur tillfaller upphittaren.**

84 § Om djur i hjälplöst tillstånd

Behandling av djur i hjälplöst tillstånd. Den som påträffar ett djur som avses i denna lag och som är sjukt, skadat eller annars i hjälplöst tillstånd skall i mån av möjlighet hjälpa djuret eller försöka underrätta områdets äga-re, jakträttshavaren eller polisen därom.

Är djuret i ett sådant tillstånd att det uppenbarligen utsätts för oskäligt lidande om det hålls vid liv, får upphittaren avliva det även om han inte har rätt att på området fånga eller döda djur eller fastän djuret är fredat när det påträffas. (*bra att minnas att det är domstolen som i sista hand avgör vad som är skäligt, hm...*). På avlivat djur tillämpas vad som i detta kapitel stadgas om djur som har träffats döda.

Yhdistyksiltö

Föreningar

Pentala-Herrö Sällskapets verksamhet 2016–2017

HENRIK DAMSTRÖM
STYRELSEORDFÖRANDE

ÅRSMÖTET

FÖRENINGENS ÅRSMÖTE hölls den 20.7.2017 på Esbo Segelförenings paviljong på Pentala. *Henrik Damström* valdes till ordförande för verksamhetsperioden 2017–2018. Följande styrelsemedlemmar omvaldes för perioden 2017–2019: *Carl Lindgren*, Pentala, och *Kristian Honkanen*, Pentala. Övriga styrelsemedlemmar som valts för perioden 2016–2018 är *Sebastian Koreneff*, Pentala, *Hans Köhler*, Pentala, och *Eriks Törnroos*, Halsholmen.

Under räkenskapsperioden var sällskapets verksamhetsgranskare *Christer Levlin* och *Christina Fraser*. Suppleanter för dessa var *Fredrik Franck* och *Aleksi Heinonen*.

EKONOMI

Föreningens ekonomi konstaterades vara god. Årsmötet beslöt dock att en frivillig medlemsavgift vid behov kan uppbäras av föreningens medlemmar.

MUSIK PÅ PENTALA

Lördagen den 19.8.2017 ordnades en trubadurkväll med livemusik av lokala förmågor på Paven. *Tom Karlemo* från Pentala och *Jacintha Damström* från Herrö sjöng och spelade tillsammans ett brett urval av visor och populära stycken. Publikstillströmningen var god.

ÖVRIGT

Diskussioner har förts med stadsarkivet i Esbo om att man kunde överföra föreningens arkivmaterial till stadsarkivet.

Föreningen har under året per epost skickat ut kallelse till öborna då Esbo stadsmuseum har bjudit intresserade till infotillfällen om det kommande skärgårdsmuséet på Pentala.

Suvisaariston vesiosuuskunta

HEIKKI SIRELIUS
HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA
SUVISAARISTON VESIOSUUSKUNTA
SOMMARÖ VATTENANDELSLAG

TOIMINNAN TAUSTAA

SUVISAARISTON VESIOSUUKUNTA Sommarö vattenandelslag (SvSv) perustettiin vuonna 1999. Osuuskunnan toiminta-alue ja verkosto suunniteltiin ja mitoitettiin ympäristöministeriön 6.4.1988 vahvistaman osayleiskaavan tontti- ja asukastietojen perusteella. Toiminta-alueena on Suvisaaristo ja Soukanniemen eteläkärki mukaan lukien joitakin tietömiä saaria. Osuuskuntaan kuuluu yli 400 kiinteistöä, joista kesävesikiinteistöjä on n. 120. Toiminnan piirissä on yli 1000 asukasta ja verkostossa n. 40 km eripakuista putkistoa. Raakaveden toimittaa HSY, joka ottaa vastaan myös jätevedet.

Toiminta aloitettiin osuuskuntamuotoisena, koska Espoon kaupunki ei voinut sitoa rahaa ko. hankkeeseen. Perustamisen yhteydessä käydyissä keskusteluissa ymmärrettiin sovituksi, että kun järjestelmä toimii häiriöttä, niin se liitetään osaksi Espoon vettä. Sittenmin ”sopimus” ei ole edennyt, mikä johtunee Espoon Veden liittymisestä osaksi HSY:tä.

SVSV:N TOIMINTA”

Vesiosuuskunnan toiminta on perustunut paljolti talkootyön hyödyntämiseen. Tämä asettaa erityisiä vaateita niille tahoille, joiden vastuulla ovat keskeiset operatiiviset toiminnot. Osuuskunta turvaa vesihuoltolain edellyttämät toiminnot ostamalla keskeiset palvelut yhteistyöverkkonsa kautta alihankintana. Verkosto koostuu seuraavista henkilöistä ja organisaatioista:

<u>Organisaatio</u>	<u>Toiminto ja vastuualue</u>
Isännöintiverkko	Isännöinti ja hallinto (<i>Lena Wänni</i>)
KTS	Tekninen tuki ja verkoston tarkastus (<i>Jan Hilden</i>)
Ramboll	Veden valvonta- ja tutkimusohjelma (<i>Anni Voutilainen</i>)
Finnish Consulting Group	Vesinäytteet & analyysit (<i>Eliina Anttila</i>)
Ramboll	Valmius- ja desinfiointisuunnitelma (<i>Anni Voutilainen</i>)
Eerola yhtiöt	Yhteistyösopimus häiriötilanteessa

**OSUUSKUNNAN
VALMIUS TOIMIA
HÄIRIÖTILANTEISSA**

Toukokuussa 2016 vesiosuuskunta järjesti hallituksen jäsenille ja sidosryhmiensä edustajille sisäisen koulutus-tilaisuuden. Tilaisuuden tarkoituksena oli ”testata” omaa ja yhteistyöverkoston valmiutta toimia laadittujen veden valvonta- ja valmiussuunnitelmien edellyttämällä tavalla. Tilaisuuden yhteydessä tuli ilmi useita asioita, joissa oli parantamisen varaa. Esille tulleet kehittämisalueet koskivat riskien hallintaa, 24/7 toimivaa päivystysjärjestelmää, digitalista verkkokarttaa ja paikannusjärjestelmää sekä informointijärjestelmiä. Kaikille em. osa-alueille on jo perustettu työryhmät toiminnan korjaamiseksi. Ensi keväänä testataan tapahtuneita muutoksia toisen arviointitilaisuuden yhteydessä.

ISÄNNÖITSIJÄN VAIHTO

Isännöintiverkko Oy on hoitanut vesiosuuskunnan isännöintitehtäviä yli 10 vuotta. Sääntöjen mukaan osuuskunnalla pitää olla myös toimitusjohtaja ja Isännöitsijä on näin ollen toiminut myös osuuskunnan toimitusjohtajana.

Osuuskunnan hallitus on pyrkinyt pienentämään rooliaan operatiivisessa toiminnassa ja keskittymään sille kuuluviin tehtäviin: toiminnan valvomiseen ja ohjaamiseen. 24/7 toimiva päivystysjärjestelmä on ollut yksi tärkeä kehittämiskohde, jota ei ole Isännöintiverkko Oy:n kanssa kyetty kuitenkaan luomaan.

Osuuskunnan hallitus päätti keväällä 2016 etsiä uutta isännöintitoimistoa. Käytyjen keskustelujen ja tarjouspyyntöjen tuloksena uusi isännöintisopimus allekirjoitettiin 11.10.2016 isännöintiyhtiö Priman Oy:n kanssa. Koska edellisen sopimuksen irtisanomisaika on 3 kk, astuu uusi isännöitsijä ”remmiin” 1.1.2017.

Uusi isännöitsijämme on:

Oskari Laine
Priman Oy
Satukuja 1
02230 Espoo

Asiakastietojen ja dokumenttien siirtojärjestelyt käynnistettiin heti sopimuksen allekirjoituksen jälkeen. Samoin hankkeet 24/7 päivystyksen, asiakastietojärjestelmien toimivuuden, verkkokartta ja informaatiojärjestelmien varmistamiseksi on aloitettu.

**ESPOON OSAYLEIS-
KA A V A U U D I S T U S**

Espoo on käynnistänyt kaavaudistuksen (Bergö, Stora Bodö, Friedheminkallio ja Saariston osayleiskaava), jonka vaikutukset heijastuvat myös SvSv:n toimintaan. Osuuskunta toimitti asian johdosta ensimmäisen vastineen Espoolle 06.09.2013. Vastineessa osuuskunta esitti huolensa siitä, ettei sitä oltu kuultu suunnittelun yhteydessä. Erityisesti tuotiin esille osuuskunnan järjestelmän kapasiteetti, joka on suunniteltu ja mitoitettu 1988 mukaisen osayleiskaavan pohjalta. Osuuskunta on useaan otteeseen ollut aloitteellinen asiasta Espoon päättäjien suuntaan. Aktiivisuudestaan huolimatta ei vesiosuuskunta ole tullut riittävästi kuulluksi suunnitelmia laadittaessa.

Tästä syystä Vesiosuuskunta nimesi 07.03.2016 erillisen työryhmän, jonka on aktiivisesti yhteydessä vaikuttamassa kaupungin päättäjiin. Työryhmän tavoitteena on löytää / tuottaa Espoon kaupungin päättäjille sellainen, uudistukseen liittyvä vaihtoehto, joka perusteltu sekä Suvisaaristolaisten, että Espoon kaupungin intressejä ajatellen.

Työryhmässä on 4+4 jäsentä ja sen puheenjohtajana toimii *Robert Donner*.

**VESIOSUUSKUNNAN
HALLITUKSEN
KOKOONPANO**

Toukokuussa 2016 pidetty osuuskuntakokous valitsi hallituksen jäseniksi seuraavat henkilöt:

1.Heikki Laaksonen	2.Inka Finell	3.Riku Paanila
4.Folke Rosengård	5.Mikaela Ahlman	6.Eeva Simola-Erholz
7.Robert Donner	8.Jan Kolster	9.Heikki Sirelius

Vauhdikasta menoa & mitaleita

CANOAN
KILPAMELOJIEN
KAUSI 2017

TEKSTI:
SUSANNA WINQVIST

KUVAT:
KUVAAJAN NIMI
KUVAN YHTEYDESSÄ

PIENEHKÖ mutta pippurinen Canoan kilpamelontaporukka aloitti melontakauden aikaisin keväällä ja viimeiset treenit vesillä vedettiin vasta lokakuun lopussa. Ahkera harjoittelu, hyvä yhteishenki ja kova tsemppi tuovat tulosta. Suomen Cupissa Canoa sijoittui seurana hienosti kolmannelle sijalle ja nuorimestaruuskisoista kotiin tuomisena oli seurapisteissä hopeaa. Canoan riveissä kilpaili tänä vuonna ilahduttavasti muutama uusi juniori ja yksi vanha konkarikin palasi kilparadoille kahdenkymmenen vuoden tauon jälkeen seuraa edustamaan.

Kauden avausmelonta pääsiäisenä, melojat Marenissa. Kuva: Janne Miettinen.

I

III

II

IV

- I — Ruskamelontaa lokakuussa. Tyttöjen nelikkö starttaamassa Bredanilta. Kuva: Susanna Winqvist.
- II — Junnujen valmentaja Ellis Westerback (nro 4) näyttää esimerkkiä, kuinka vedetään täysillä. Kuva: Anna Troberg.
- III — Junioreiden kesäleiri kesäkuussa: retki Vasikkasaareen. Kuva: Mimma Ekblad.
- IV — Team Canooan voittotuuletus. Kuva: Sari Laava.

Sommoro-Seura ry

Sommarö-Sällskapet rf

Sommarö-Seura ry:n toimintakertomus vuodelta 2016

SOMMARÖ-SEURA RY
/
SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF

Sommarö-Seura ry:n 44 toimintavuosi on ollut lähinnä kaavojen valmistelun odottelua. Hallitus on toimintavuoden aikana kokoonnut 5 kertaa. Vuosikokouksessa 13.03.2016 puheenjohtajaksi valittiin uudelleen Ville Rajala ja hallituksessa jatkavat samat jäsenet kuin vuonna 2015.

Vuoden 2016 aikana saatiin 17 uutta jäsentä ja 24 poistettiin rekisteristä (omasta pyynnöstä tai kuolemantapauksen johdosta), joten tämänhetkinen jäsenmäärä on 455

Sommarö-Seura on seurannut osayleis- ja saaristokaavojen valmistelujen etenemistä mielenkiinnolla, koska saaristokaavat siirrettiin Bergö-Bodö kaavoituksen edelle, samoin kuin lehdistössä kerrotussa Suinonsalmeen uuden asutusalueen suunnitelmasta mennee myös näiden vanhojen kaavasuunnitelmien edelle.

Hallitus on ollut yhteydenpidossa Espoon kaupunkisuunnittelulautakuntaan.

Seuran kaislaleikkurin käyttöaste nousi huomattavasti viime vuoden aikana, ilmeisesti uuden perämöötörin hankinta oli onnistunut investointi. Hallitus on myös käynyt keskusteluita Suvisaariston vesiosakaskunnan kanssa mahdollisista projekteista alueen vedenlaadun parantamiseksi.

Sommarö-Seuran vuosittain tekemän vuosi-

kirjan merkitys on erittäin tärkeä alueen historian ja ajankohtaisten tapahtumien tallentamisessa. Vuoden 2016 vuosikirjan toimittivat parin edellisvuoden tapaan Inka ja Clarice Finell.

Seuran vuosikokous pidettiin 13.03.2016 Vikingaborgissa, läsnä oli 31 jäsentä.

Vuosikokouksessa päätettiin pitää jäsenmaksu edelleen samana, 30 euroa ensimmäiseltä perheenjäseneltä ja 10 euroa seuraavilta.

Hallitukseen on toimintavuonna 2016 kuuluneet seuraavat henkilöt:

<i>Ville Rajala</i>	(pj.)
<i>Folke Rosengård</i>	(varapj.)
<i>Siv Matomaa</i>	(siht.)
<i>Jon Eriksson</i>	(jäsenrekisteri)
<i>Kim Lindberg</i>	(varainhoito)
<i>Inka Finell</i>	(vuosikirja)
<i>Clarice Finell</i>	(vuosikirja)
<i>Robert Castrén</i>	
<i>Niclas Jansson</i>	
<i>Tommi Kemppainen</i>	
<i>Nils Lindblom</i>	
<i>Lauri Tukiainen</i>	
<i>Henrik Damstén</i>	

Toiminnantarkastajina toimivat Riitta Mäkinen-Ripatti ja Hannu Vänskä ja varahenkilöinä Bo Lindgren ja Dorrit Tverin-Långström.

Pöytäkirjan tarkastajina toimivat Hannele Eklund ja Robert Donner.

Hallitus kiittää kaikkia Suvisaariston asukkaita aktiivisesta toimintaan osallistumisesta!

SOMMARÖ-SEURA RY
HALLITUS

Sommarö-Seuran toimintasuunnitelma vuodelle 2017

SOMMARÖ-SEURA RY
/
SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF

Keskeiset vuoden 2017 toimintakohteet ovat edelleenkin kaavoitus, jäsenistölle tiedottaminen kaavoitusasioissa sekä ympäristöasiat. Hallitus seuraa kevyen liikenteen väylän jatko-osan suunnittelua ja pyrkii vaikuttamaan sen mahdollisimman nopeaan toteuttamiseen. Vuosikirjan toimittaminen vuodelle 2017 on tärkeä, käynnistyyhän Seuran 45. toimintavuosi.

Kaavoitus

Seuran hallitus seuraa aktiivisesti vireillä olevien Bergö- ja Lilla Bodön-Stora Bodön osayleiskaavojen etenemistä ja päivittämistä ja pyrkii vaikuttamaan niihin tarvittaessa, sekä tiedottamaan näistä alueen asukkaille. Myös saaristokaavojen etenemistä seurataan aktiivisesti. Saaristokaavaluonnokset koskevat Itäistä saaristoa ja Kytön ja Penttala-Herrön alueita.

Sommarö-Seuran hallitus haluaa panostaa tiedottamiseen, sosiaaliseen mediaan (SOME) ja jäsenten sähköposti osoitteiden keräämiseen sekä uusien jäsenten hankkimiseen. Hallitus suunnittelee uuden asukaskyselyn tekemistä. Edellinen tehtiin vuonna 2007 ja kyselyllä halutaan tarkastella mitkä asiat ovat muuttuneet, mitkä ovat pysyneet ennallaan ja mitä voisimme parantaa tulevaisuudessa.

Ympäristö

Sommarö-Seura odottaa vuonna 2009 peruste-

tun Bergö-Ramsön vanhojen metsien suojele-
alueen ehdotettujen hoito- ja käyttösuun-
nitelmien pikaista toteuttamista.

Seuran jäsenet ovat aktiivisesti mitanneet
alueella näkösyvyyksiä jo kahdeksan vuo-
den ajan. Espoon kaupungin ympäristökeskus
toivoo, että vielä jatkettaisiin mittauk-
sia myös vuonna 2017 jotta ympäristökeskus
saa riittävästi materiaalia merialueen ti-
lan seurannassa ja miten voisimme kehittää
toimintaa, jolla voitaisiin estää rehevöi-
tymistä rannikolla.

Selvitetään, miten saisimme kevyenliiken-
teen väylän toteutumisen mahdollisimman
nopeasti eteenpäin.

Muuta keskustelun pohjaksi;

- ✓ Rakennustapaohjeet alueen rakentamiselle (onko jo myöhäistä?)
- ✓ Vieraiden kasvien poistaminen on ollut listoilla?
- ✓ Yhteydenpito alueella toimivien yhdistysten ja seurojen kanssa (on keskusteltu, mutta ei ole oikein toteutunut vielä? (ESF, EBUF, SViE, Canoa, Metsästysseura, Penttala-Herrö ja Lehtisaariseurat, Saaristomuseo, Publicistförbundet, Suvisaariston vesiosuuskunta, Seura- ja Palokunta, Yle ja Koppelo saaret? Tunteeko joku koppelosaarelaisia että saataisiin sieltä myös aktiivista toimintaa)
- ✓ Väylien ruoppaus on aina ajankohtainen?
- ✓ Kunnolliset opasteet luonnonsuojelualueelle?
- ✓ Miettikää vielä mitä kaikkea meidän pitäisi hoitaa?
- ✓ Työryhmän kokoaminen Sommarö-Seuran 50-vuotisjuhlaa varten ja historiikin toteuttaminen?

Sommarö-sällskapets verksamhetsberättelse för år 2016

SOMMARÖ-SEURA RY
/
SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF

Sommarö-sällskapets 44:e verksamhetsår har nästan enbart varit en väntan på planberedningen. Styrelsen har sammanträtt 5 gånger under verksamhetsåret. På årsmötet den 13.3.2016 återvaldes Ville Rajala till ordförande och i styrelsen fortsätter samma styrelsemedlemmar som år 2015.

Under året fick sällskapet 17 nya medlemmar och 24 ströks ur registret (på egen begäran eller genom dödsfall), vårt nuvarande medlemsantal är 455.

Sommarö-sällskapet har med stort intresse följt med delgeneral- och skärgårdsplanens framskridande pga. att skärgårdsplanens planering flyttades fram före Bergö-Stora Bodö planeringen. Likadant har planeringen av Svinösundsområdet nya bostadsområde kört förbi behandlingen av de gamla delgeneralplanerna.

Sällskapets styrelse har aktivt varit i kontakt med Esbo stadsplaneringsnämnd.

Användningen av sällskapets vassklippningsmaskin har höjts avsevärt under året, det syns som om anskaffningen av den nya motorn var en lyckad investering. Sällskapet har även fört diskussioner med Sommarö vattendelägarlag om eventuella projekt för att förbättra området vattenkvalitet.

Sällskapets årsbok som utkommer varje år

har stor betydelse för att samla Sommarö-sällskapets historia och områdets händelser. Redaktörer för årsboken år 2016 var Inka och Clarice Finell.

Sällskapets årsmöte hölls den 13.3.2016 på Vikingaborg, närvarande var 31 medlemmar.

Årsmötet beslöt att hålla medlemsavgiften för år 2016 på 30 euro för den första familjemedlemmen och 10 euro för de följande.

Till styrelsen har under verksamhetsåret 2016 hört följande personer:

Ville Rajala	(ordför.)
Folke Rosengård	(vice ordför.)
Siv Matomaa	(sekr.)
Jon Eriksson	(medlemsreg.)
Kim Lindberg	(kassör)
Inka Finell	(årsboken)
Clarice Finell	(årsboken)
Robert Castrén	
Niclas Jansson	
Tommi Kempainen	
Nils Lindblom	
Lauri Tukiainen	
Henrik Damstén	

Årsmötet valde Riitta Mäkinen-Ripatti och Hannu Vänskä till verksamhetsgranskare och Bo Lindgren och Dorrit Tverin-Långström till suppleanter.

Till protokolljusterare och rösträknare valdes Hannele Eklund och Robert Donner.

Styrelsen tackar alla Sommaröbor för aktivt deltagande i verksamheten.

SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF
STYRELSEN

Sommarö-sällskapets verksamhetsplan för år 2017

SOMMARÖ-SEURA RY
/
SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF

De viktigaste ärendena kommer även under år 2017 att röra sig kring plane frågor, information till medlemmarna om plane- och miljöfrågor. Styrelsen följer upp och försöker påverka att planeringen av fortsättningsdelen på Sommarö vägens lättrafikled ska förverkligas.

Utgivandet av årsboken för år 2017 är viktigt, vi inleder ju vårt 45. verksamhetsår.

Planering

Sällskapet styrelse följer aktivt med framskridandet och uppdaterandet av delgeneralplanen Bergö - Lilla Bodö - Stora Bodö, sällskapet försöker vid behov påverka dem och informera områdets invånare. Vi följer även aktivt med framskridandet av skärgårdensplanen. Skärgårdensplanen utkastet berör Esbos "östra" skärgård, samt Kytö och Pentala - Herrö områdena.

Sommarö-sällskapet vill satsa på information och kommunikation inom ramen för social media (SOME), insamlandet av medlemmarnas e-post adresser och att försöka få nya medlemmar. Styrelsen planerar att göra en ny boende enkät. Den föregående enkäten gjordes år 2007 och med enkäten försöker man klarlägga vilka saker som förändrats, vilka som är som förut och vilka vi kan förbättra.

Sällskapet försöker klarlägga hur förverkligandet av lättrafikledens fortsättnings-

del kunde ske så fort som möjligt.

Miljöfrågor

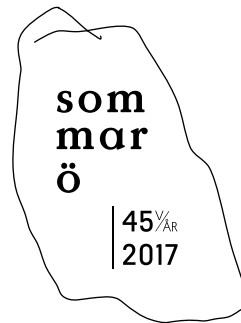
Sommarö-sällskapet väntar på att den skötsel- och nyttjandeplan över Bergö-Ramsö gamla skogar som grundades år 2009 skall verkställas.

Sällskapets medlemmar har redan under 8 år aktivt gjort djupsiktsmätningar på området. Esbo stads miljöcentral hoppas att mätningarna skall fortsätta även under sommaren 2017 så att miljö-centralen får tillräckligt med material för att uppfölja havsområdenas välmående och hur vi kan förbättra verksamheten för att undvika övergödning längs kusten.

Annat som underlag för diskussion;

- Byggnadsförordningar inom området (är det för sent?)
- Utplånandet av främmande växter
- Kontakt med andra föreningar och sällskap på området (ESF, EBUF, SViE, Canoa, Esbo skytteförening, Pentala-Herrö och Lövö föreningarna, Skärgårdsmuseet, Publicistförbundet, Sommarö Vattenandelslag, församlingen och brandkåren, Yle och Kopplorna. (Finns det någon som känner någon från Kopplorna så att de kunde involveras i verksamheten)
- Muddrande av farlederna är alltid aktuella?
- Ordentlig skyltning på naturskyddsområdena?
- Funderingar över vad allt vi borde sköta om?
- Utnämning av arbetsgrupp inför Sommarö-sällskapets 50 års jubileum och historikens förverkligande

SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF
STYRELSEN

— Sääntömääräinen vuosikokous 12.3.2017 klo 17.00
Vikingaborgissa, Suvisaarentie 8 B, 02380 Espoo

— Stadageenligt årsmöte den 12.3.2017 kl 17.00 på
Vikingaborg, Sommarövägen 8 B, 02380 Esbo

Ennen kokousta/Före mötet:

Luento/Föredrag: Näkösyvyysmittausten ja satelliittikuvien mahdollinen yhteiskäyttö Suvisaaristossa. Luennoitsija: Erikoistutkija Kari Kallio, Merikeskusyksikkö, Suomen Ympäristökeskus (SYKE)

Läsnä oli 41 jäsentä (nimiluettelo liitteenä)
Närvarande var 41 medlemmar (namnförteckning bifogas)

12^s/1 Seuran puheenjohtaja Ville Rajala avasi kokouksen.
Sällskapets ordförande Ville Rajala öppnade mötet.

12^s/2 Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Niclas Jansson ja sihteeriksi Siv Matomaa. Pöytäkirjantarkastajiksi ja ääntenlaskijoiksi valittiin Hannele Eklund ja Modde Finell.

Till mötesordförande valdes Niclas Jansson och till sekreterare Siv Matomaa. Till protokolljusterare och rösträknare valdes Hannele Eklund och Modde Finell.

12^s/3 Vuosikokous todettiin laillisesti koollekutsutuksi ja päätösvaltaiseksi. Viime vuoden vuosikokouksessa 13.3.2016 päätettiin että ilmoitus kokouksesta on vuosikirjassa, Hufvudstadsbladetissa (5.3.2017) ja Länsiväylässä (4-5.3.2017), seuran internetsivuilla sekä Saaristokaupassa. Mikäli vuosikirja myöhästyy, ilmoitus kokouksesta lähetetään jäsenille postitse tai sähköpostilla. Lisäksi internetsivuilla oli nähtävänä vuosikokouksen esityslista. Ensi vuonna noudatetaan samantyyppistä menettelyä.

Årsmötet konstaterades lagenligt sammankallat och beslutfört. På senaste års årsmöte den 13.3.2016 beslöt man att kallelsen till årsmötet sker genom annons i årsboken, Hufvudstadsbladet (5.3.2017) och Länsiväylä (4-5.3.2017), på sällskapets internetsidor och därtill i Skärgårdsbutiken. Om årsboken blir försenad, skickas årsmöteskallelsen till medlemmarna per post eller mail. Därtill fanns föredragningslistan till påseende på sällskapets internetsidor. Nästa år följer vi samma förfarelsesätt.

12^s/4 Käsitellään ^s12 määrättyt asiat.
Behandlas de i 12^s stadgade ärendena.

Kokouksen työjärjestys hyväksyttiin
Mötets arbetsordning godkändes.

12^s/5 **Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen esittäminen sekä toiminnantarkastajien lausunto**

Ville Rajala kertoi lyhyesti tilinpäätöksestä, joka oli 1027,75€ ylijäämäinen. Ville Rajala esitteli lyhyesti toimintakertomuksen ja Folke Rosengård kertoi, että seuran kaislaleikkuri on ollut monella vuokrattuna. Inka ja Clarice Finell saivat lämpimät suosionosoitukset vuosikirjasta. Sommarö-seuran hallitus seuraa osayleis- ja saaristokaavan etenemistä, päätöksiä odotellaan.

Toimintakertomus hyväksyttiin ilman korjauksia.

Ville Rajala luki toiminnantarkastajien lausunnon suomeksi, lausunto vahvistettiin.

Presentation av bokslutet och verksamhetsberättelsen samt verksamhetsgranskarnas utlåtande

Ville Rajala berättade kort om bokslutet som hade ett överskott på 1027,75€. Ville Rajala presenterade verksamhetsberättelsen och Folke Rosengård berättade att många har hyrt sällskapets vassklippningsmaskin. Inka och Clarice Finell fick varma applåder för årsboken. Sommarö-sällskapets styrelse följer med delgeneral- och skärgårdsplanens framskridande, vi väntar på beslut.

Verksamhetsberättelsen godkändes utan korrigeringar.

Ville Rajala läste upp verksamhetsgranskarnas utlåtande på finska, utlåtandet fastställdes.

12^s/6

Vahvistettiin tilinpäätös ja myönnettiin hallitukselle vastuuvapaus.

Bokslutet fastställdes och styrelsen beviljades ansvarsfrihet.

12^s/7

Toimintasuunnitelma, talousarvio, liittymis- ja jäsenmaksut vuodelle 2017

Ville Rajala esitteli toimintasuunnitelman, jonka painopiste vuonna 2017 on edelleenkin kaavoitus- ja ympäristöasioissa, kevyen liikenteen väylän jatko-osan rakentamisessa sekä vuoden 2017 vuosikirjan julkaisemisessa. Toimintasuunnitelma ja erityisesti erillisenä kappaleena.

muuta vilkasta keskustelua herättäneitä aiheita:

Seura ehdotti Espoon kaupungille jo vuosia sitten, että alueelle olisi hyvä saada yhtenäiset rakennustapaohjeet. Kaupunki ilmoitti, että päätös on heidän, aiheesta keskustellaan uudelleen seuraavassa vuosikokouksessa.

Vieraiden ja haitallisten kasvien osalta vuosikokous ehdotti, että vuosikirjassa voisi olla lista näistä kasveista sekä niiden torjuntaohjeet.

Yhteydenpito muiden alueella toimivien seurojen kanssa on ollut ontuvaa, tämä vaatisi yhteisiä juhlia tai tapahtumia. Tällaisia kuitenkin ole nyt näköpiirissä

Väyliä ruoppaus ja leventäminen ovat aina ajankohtaisia ja toteutetaan tarpeen mukaan, joko yksityisesti tai talkoovoimin. Erityisesti väylää kaivataan Bosundin ja Byvikenin välille ja tästä seura on käynyt keskusteluja kaupungin kanssa useaan otteeseen. Tielaitos ei esimerkiksi ole hyväksynyt Bosundin salmen leventämistä.

Opasteita kaivataan teille ja luonnonsuojelualueille.

Odotamme edelleen kaupungin päätöstä 2009 perustetun Bergö-Ramsön vanhojen metsien suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelmasta.

Mietteitä oli Suvisaarentien 38 kohdalla olevasta suoja- tiestä. Se on epäkäytännöllinen ja vaarallinen, bussisäkki on keskellä suojatietä. Onko mitään tehtävissä?

Voidaanko Sävasundintien tienhaaraan saada parempi näkyvyys madaltamalla vastapuolen pengertä?

Seuran tapahtumakalenteri vuosikirjaan ja internet-sivuille.

Sommarö-Seuran hallitus asettaa työryhmän suunnittelemaan seuran 50-vuotisjuhlaa, ehdolla Stefan Ahlman, Hannele Eklund ja Eeva Simola-Erholtz.

Ville Rajala kertoi talousarviosta, blogi kotisivuilla maksaisi noin 1000 euroa.

Vuosikokouksessa päätettiin säilyttää vuoden 2017 jäsenmaksut ennallaan, 30€ ensimmäisestä perheenjäseneltä ja 10€ seuraavista. Liittymismaksua seuralla ei ole. Jäsenmaksu sisältää yhden vuosikirjan/perhe.

Hyväksyttiin toimintasuunnitelma ja talousarvio.

Verksamhetsplanen, budgeten, inskrivnings- och medlemsavgifter för år 2017

Ville Rajala berättade om verksamhetsplanen, tyngdpunkterna för år 2017 ligger fortfarande på plane- och miljöarbetet, lättrafikledens fortsättningsdel och utgivandet av årsboken. Verksamhetsplanen och speciellt det fristående stycket

andra ämnen som väckte livlig diskussion:

Sällskapet har för flere år sedan gjort ett förslag till staden om en enhetlig byggnadsprincip för området, staden meddelade att de beslutar om dylika saker, mera diskussioner på följande årsmöte.

Angående främmande växter i naturen föreslogs det att en lista över dem och deras bekämpningsmetoder kunde ingå i årsboken.

Kontakterna med andra aktiva föreningar på orten har varit haltande, mera sammanhållning skulle fordra gemensamma fester eller evenemang, sådant finns ej på agendan.

Muddring och breddande av farleder är alltid aktuellt och förverkligas vid behov på privat basis eller som talkoarbete. Speciellt farleden mellan Bosund och Byviken är önskad och om denna har sällskapet haft många diskussioner med staden. Vägverket godkände tex. inte breddandet av Bosundet.

Man hoppas få skyltar längs vägar och naturstigar. Vi väntar fortfarande på beslut från staden angående den skydds- och skötselplan för Bergö-Ramsö gamla skogar som uppgjordes år 2009.

Man funderade över om det finns något att göra angående den skyddsväg som finns vid Sommarövägen 38, busshållplatsen är mitt på skyddsvägen vilket gör den osäker och farlig.

Går det att få bättre sikt vid Sävasundsvägens avtag genom att ta bort en del av branten på motsatta sidan?

Man hoppas få in sällskapets händelsekalender i årsboken och på internetsidorna.

Sommarö-sällskapets styrelse utser en arbetsgrupp för att börja planera sällskapets 50-årsjubileum, på förslag Stefan Ahlman, Hannele Eklund och Eeva Simola-Erholtz.

Ville Rajala berättade om budgeten, en blogg på hemsidan skulle kosta runt 1000 euro.

På årsmötet beslöt man att behålla medlemsavgiften för år 2017 oförändrad, 30€ för den första familjemedlemmen och 10€ för de följande, sällskapet har ingen inskrivningsavgift. Medlemsavgiften innehåller en årsbok / familj.

Verksamhetsplanen och budgeten godkändes.

12^s/8

Puheenjohtajan ja hallituksen jäsenten valinta

Ville Rajala valittiin yksimielisesti Sommarö-seuran puheenjohtajaksi vuodelle 2017.

Erovooroisista jäsenistä, Clarice Finell, Niclas Jansson, Tommi Kemppainen, Jon Eriksson ja Robert Castrén valittiin yksimielisesti uudelleen. Lauri Tukiainen erosi omasta tahdosta kesken kauden, hänen tilalleen valittiin Hans Köhler yhdeksi vuodeksi.

Val av ordförande och styrelsemedlemmar

Ville Rajala återvaldes enhälligt till Sommarö-sällskapets ordförande för år 2017.

Av de medlemmar som stod i tur att avgå återvaldes Clarice Finell, Niclas Jansson, Tommi Kemppainen, Jon Eriksson och Robert Castrén enhälligt. Lauri Tukiainen utgick ur styrelsen på egen begäran underpågående mandat. I stället för honom invaldes Hans Köhler för ett år.

Hallituksen jäsenet / Styrelsens sammansättning

Ville Rajala	Svinö puh.joht./ordf.	uud.val / omval
Folke Rosengård	Bredviken	
Nils Lindblom	Soukanniemi / Sököudd	
Inka Finell	Bergö	
Siv Matomaa	Esboviken	
Henrik Damstén	Soukanniemi / Sököudd	
Kim Lindberg	Suinonmäki / Svinöbacken	
Clarice Finell	Bergö	uud.val / omval
Niclas Jansson	Iso Lehtisaari / Stora Lövä	uud.val / omval
Jon Eriksson	Ramsö	uud.val / omval
Robert Castrén	Stora Bodö	uud.val / omval
Hans Köhler	Sököudd	uusi / nyval
Tommi Kemppainen	Sävasund	uud.val / omval

Val av verksamhetsgranskare

Toiminnantarkastajiksi valittiin Petri Pirhonen ja Hannu Vänskä ja heidän varamiehikseen Bo Lindgren ja Dorrit Tverin-Långström. Valinnat tehtiin yksimielisesti.

Till verksamhetsgranskare valdes Petri Pirhonen och Hannu Vänskä, till suppleanter Bo Lindgren och Dorrit Tverin-Långström, valen var enhälliga.

MUUT ASIAT / ÖVRIGA ÄRENDEM

Osayleiskaava on tulossa nähtäväksi erinäisillä muutoksilla. Stefan Ahlman totesi, ettei kaavoituslautakunta tee päätöksiä, mutta puoltaa Bergön kaavan läpimenoa. Saaristokaavan uskottiin olevan kunnossa mutta Ely-keskus hylkäsi sen kokonaisuudessaan. Rannoilla ei saa olla rakennuksia, monet alueet ovat luonnonsuojelualueita ja siksi vaikeita muuttaa.

Delgeneralplanen kommer att komma till påseende med diverse ändringar. Stefan Ahlman kommenterade att planenämnden inte gör beslut, nämnden förordar dock att Bergöplanen godkänns. Man trodde att skärgårdsplanen var OK men den förkastades i sin helhet av NTM-centralen. Stränderna måste vara obebbyggda, många områden är naturskydsområden och därför svåra att åtgärda.

Kokous päättyi klo 18.50 / Mötet avslutades kl 18.50

Vesiosuuskunnan puheenjohtaja Heikki Sirelius piti vuosikokouksen päätyttyä pitkän esitelmän osuuskunnan tulevaisuudesta. Puhe valokuvineen löytyy sähköpostista.

Vattenandelslagets ordförande Heikki Sirelius höll efter årsmötet ett långt föredrag om andelslagets framtid. Talet med bilder finns på mailen.

Pyynnöstä/Enligt uppdrag

SIV MATOMAA
(siht./sekr.)

Pöytäkirjantarkastaja/Protokolljusterare
HANNELE EKLUND MODDE FINELL

VILLE RAJALA
Svinö ordförande – omval

LINDBERG KIM
Svinö – omval

DAMSTÉN HENRIK
Sököudd – omval

LINDBLOM NILS
Sököudd – omval

FINELL INKA
Bergö – omval

ROSENGÅRD FOLKE
Bredviken – omval

MATOMAA SIV
Sävasund – omval

JON ERIKSSON
Ramsö

JANSSON NICLAS
Stora Lövä

KÖHLER HANS
Sököudd – nyval 1 år

KEMPPAINEN TOMMI
Sävasund

CASTRÉN ROBERT
Stora Bodö

FINELL CLARICE
Bergö

Kaavatyöryhmä

/ Planearbetsgruppen

Niclas Jansson (puh.joht./ordför.),
Ville Rajala, Folke Rosengård,
Henrik Damstén, Robert Castrén,
Jon Eriksson, Hans Köhler
& Clarice Finell

Ympäristötyöryhmä

/ Miljöarbetsgruppen

Folke Rosengård (puh.joht./ordför.),
Inka Finell, Kim Lindberg
& Ville Rajala.
– Alaryhmään kuuluu / undergruppen består av Lauri Tukiainen & Jukka Kauppila.
– Ulkopuolista apua pyydetään tarvittaessa / utomstående experthjälp inkallas vid behov.

Tiedotamisen ja sosiaalisen median työryhmä / Arbetsgruppen för information och den sociala median / SOME

Kim Lindberg (puh.joht./ordför.),
Ville Rajala,
Tommi Kemppainen
& Clarice Finell.

Vuosikirjatoimitus

/ Årsboksredaktionen

Inka Finell (puh.joht./ordför.),
Clarice Finell,
Nils Lindblom.
– Erikoisosaamista pyydetäessä / experthjälp vid behov.

Kaisla-leikkuria vuokrataan!

hcp HELSINKI CAPITAL PARTNERS

Asset management to be proud of.™

Three B Corporations at Best for the World Summit 2017 in Suvisaaristo

Sommarö-Seura vuokraa kaisla-
leikkurin mallia Doroklippen 3070.
Leikkurin vuokrausta hoitaa
Folke Rosengård (040 802 1956).
Muista siivota jälkesi.

—
Vuokraus 50,00/vuorokausi.

Sommarö-Seura hyr ut en vassklippare
av märket Doroklippen 3070. Du kan
hyra klipparen av Folke Rosengård
(040 802 1956). Kom ihåg att städa
efter dig.

—
Hyran är 50,00/dygn.

Vassklippare uthyrs!

Kotipizza Lippulaiva

Pizza perille -palvelu – Pizzatransport

Kotipizza Pikkulaiva

Ulappakatu 2

02320 Espoo

Puh. 09-58400732

Avoinna: ma-pe 10:30-21, la 10:30-20, su 12-19

Lounas: arkisin klo 10-14

Kuljetus: Kuljetusmaksu 4,90€, minimitalaus 16€.

Kuljetusalue 5km säteellä ravintolasta.

Kotipizza.fi

Tervetuloa! Välkommen!

Asuntokauppaa Suvisaariston alueella vuodesta 1987!

Bostadsförsäljning på Sommaröarna sedan 1987!

LEA JAKAMA OY LKV
Tapiontori 3 C, 02100 ESPOO
puh. 09-8676 555
info@leajakama.fi

leajakama.fi

Handelsbanken sijoittajan asialla jo vuodesta 1871

Olemme vahvan erikoisosaamisemme ansiosta erityisesti sijoittajan pankki. Toimintamme perustuu henkilökohtaiseen palveluun ja yksilöllisiin ratkaisuihin. Tarjoamme sinun ja perheesi tilanteen ja tarpeen mukaan aina parhaimman ratkaisun, ei yksittäisiä tuotteita. Tavoitat meidät suoran puhelinnumeron päästä, olemme nopeita päätöksenteossa ja mielellämme tapaamme sinua, siksi asiakastytyväisyytemme on korkea. Luonnollisesti palvelemme myös digitaalisesti ja mobiilisti.

Säästämis- ja sijoitusasioiden lisäksi hoidamme myös muut henkilö- ja yritysasiakkaiden pankkipalvelut.

Tapaamisiin Matinkylän konttorissa!

Handelsbanken – placerarens bank sedan 1871

Tack vare vår mångsidiga expertis är vi placerarens egen bank. Handelsbankens verksamhet baserar sig på personlig betjäning och individuella lösningar. Vi erbjuder dig det, som passar dig och din familj allra bäst. Vi säljer inte enskilda placeringar. Handelsbanken har mycket nöjda kunder: du når oss på våra direkta telefonnummer, vi träffar dig gärna och vi fattar besluten snabbt. Naturligtvis erbjuder vi också tjänster på nätet och mobilen.

Du får inte inte bara med placeringarna, vi står också till tjänst med alla övriga tjänster för privat- och företagskunder.

Vi ses på Mattby kontoret!

Yhteystiedot

etunimi.sukunimi@handelsbanken.fi
Sijoitusjohtaja Marianne Välkki, p. 010 444 3625
Asiakasvastaava Camilla Stigell, p. 010 444 3624
Asiakasvastaava Henri Gallen, p. 010 444 3626
Konttorinjohtaja Arja Luoto, p. 010 444 3622

Kontaktuppgifter

fornamn.efternamn@handelsbanken.fi
Placeringsdirektör Marianne Välkki, tfn 010 444 3625
Kundansvarig Camilla Stigell, tfn 010 444 3624
Kundansvarig Henri Gallen, tfn 010 444 3626
Kontorschef Arja Luoto, tfn 010 444 3622

Handelsbanken

Keväällä upeat orvokit ja erilaiset kevät kukat ja äitienpäiväkukat

Kesällä kotimaiset kesäkukat ja amppelit lähitarhoilta runsain valikoimin

Syksyllä callunat, kanervat ja havut

Jouluna joulukukat, asetelmat, havupallot ja –kranssit ja kuuset

Soukanväylä 3

02320 Espoo

Olemme Facebook:ssa

HYVÄÄ MULTAA

- Kivituhkaa • Leikkihiekkaa • Sepeliä • Sora- ja hiekkalajikkeita • Kuorta
- Seulottua luonnonkiveä • Toimitukset myös pienissä erissä pienellä autolla

Puh: 0500-450420

J-V LAMMI OY

www.jvlammi.fi

Tuloksekasta kiinteistönvälitystä
pääkaupunkiseudulla ja läntisellä Uudellamaalla

Merja Saarinen

Suvisaaristolainen kiinteistönvälittäjä, LKV

puh. 0400 88 00 66 merja.saarinen@avaintilat.fi

Avaintilat LKV

Multifunction Group Oy, Suomalaistentie 1-3, 02270 Espoo

Avaintilat^{LKV}

Rakennus- ja konsulttitoimisto
Byggnads- och konsultbyrå

SÄVASUND BYGGTJÄNST

TIMO MATOMAA

rkm, ri, lkv

Gsm + 358 50 500 2001

timo.matomaa@kolumbus.fi

Svartholmantie 3
02380 ESPOO
Suomi/Finland

- Pää- ja rakennesuunnittelua
- Projektinjohtoa ja rakennuttamista
- Valvontaa
- Arvioita ja katselmuksia
- Rakennuslain mukaisia lupia
- Hallinnanjakosopimuksia
- Kuntotarkastuksia
- Rakennusoikeus selvityksiä
- Kiinteistövälitystä
- Huvud- och konstruktionsplanering
- Projektledning o. byggherreuppdrag
- Övervakning
- Värderingar och granskningar
- Tillstånd av olika slag (bygglag)
- Avtal gällande besittningsrätt
- Konditionsgranskningar
- Byggnadsrättsutredningar
- Fastighetsförmedling

SKATA MARIN

Veneasema – Marinstation

☎ 045 122 6049 | info@tritonmarin.fi

www.tritonmarin.fi

MARINETEK

Flytbryggor samt tillbehör. Service och strandbyggnationer i västra delen av Nyland.

SEABERGS AB / Oa Sjöberg

Sommarövägen 23, 02380 Esbo

tel. 0400 873 288 / email: info@seabergs.fi

www.marinetek.net / www.seabergs.fi

*Skärgårds
Butiken*

SAARISTOKAUPPA

KAUPPA, KAHVILA & CATERING

BUTIK, CAFÉ & CATERING

AVOINNA / ÖPPET

Ma - Pe / Må - Fre 8.30 – 19.00 La / Lø 9.00 – 15.00

Kesällä myös sunnuntaisin / På sommaren också söndagsöppen

Suvisaarentie 23 / Sommarövägen 23, 02380 Espoo / Esbo

Puh. / Tel. 09 - 888 4114

SOUKAN APTEEKKI

Yläkartanontie 28
02360 Espoo
p. 09-8016133
www.soukanapteekki.fi

Avoinna ma-pe 8.30-19.00
(kesällä 8.30-18.00)
la 9.00-15.00
(kesällä 9.00-14.00)

TERVETULO!

TILAA

– KUN HALUAT HYVÄÄ
LINJA-AUTOPALVELUA
HYLJEKUJA 6, 02270 ESPOO
PUH. (09) 888 1269, (09) 888 1312
FAX (09) 888 1179
tilausajot@tyllila.com
www.tyllila.com

Alberganesplanadi 9 A
02600 Espoo
p. 09-5102855
www.bellarosette.com

Kauneudenhoitopalvelut

Hyvinvointiin ja juhlaan
kokonaisvaltaisesti tarjoaa
Marianna Rikkola
erikoiskosmetologi, meikkaaja

*Tähän sinun mainoksesi
ensi vuonna!
/
Din reklam på denna
plats nästa år!*

*Lisätietoja
/
Mera information
WWW.SOMMAROSEURA.FI*

HARKITSETKO KIINTEISTÖSI MYYNTIÄ?

Suvisaaristossa on jatkuva kysyntä kiinteistöistä.

- paikallinen välittäjä tietää alueen kaavat, kunnallistekniset asiat, vesijättömaan lunastuksen ym.
- suurta ammattitaitoa vaaditaan, kun myydään talo + rakennuspaikat samaan aikaan siten, että vältetään suurilta veroseuraamuksilta
- 5 vuoden vastuu kiinteistökaupoissa ei ole ongelma, kun tietää miten kiinteistön myy
- yli 25 v. ja useiden kauppojen kokemus Suvisaariston alueella

SUVISAARISTOLAISILLE 30% ALENNUS PALKKIOSTA

Luottamuksella suvisaaristolaiset talo- ja tonttikaupan ammattilaiset
Mara ja Tarja

MARTTI PITKÄNEN
Kiinteistönvälittäjä LKV,
rakennusmestari
0400 809 503
martti.pitkanen@kotilkv.fi

TARJA PITKÄNEN
Kiinteistönvälittäjä LKV,
KIAT
050 5555 418
tarja.pitkanen@kotilkv.fi

Palveluhakemisto Samma på svenska

–OMAISUUDENHOITO

–KAPITALFÖRVALTNING

HELSINKI CAPITAL

PARTNERS RAHASTOYHTIÖ

Kaapelitehdas

Tallberginkatu 1 D

00180 Helsinki

Ajanvarauksella:

Svartholmantie 7, Suvisaaristo

Puhelin (09) 689 88 470

Telefon 040 73 111 73

suvisaaristo@helsinkicapital-
partners.fi

www.helsinkicapitalpartners.fi

–RAKENTAMINEN

J-V LAMMI OY

Hyvää multaa, kivituhkaa,
leikkihiekkaa, sepeliä, sora-
ja hiekkalajikkeita, kuorta,
seulottua luonnonkiveä, toimi-
tukset myös pienissä
erissä pienellä autolla.

p. 0500 450 420

www.jvlammi.fi

–SÄHKÖASENNUKSET

BERGÖN SÄHKÖ OY

Bergöntie 22,

02380 Espoo

p. 040 588 0189

www.ekn-group.fi

ERIKOISKOSMETOLOGI, MEIKKAAJA

MARIANNA RIKKOLA

Alberganesplanadi 9 A

02600 Espoo

p. (09) 510 2855

www.bellarosette.com

HANDELSBANKEN

Handelsbanken sijoittajan

asialla jo vuodesta 1871

*Handelsbanken – Placerarens
bank sedan 1871*

–

MATINKYLÄN KONTTORI

MATTBY KONTORET

–

Yhteystiedot / Kontaktuppgifter

etunimi.sukunimi@handelsbanken.fi

Sijoitusjohtaja/Placeringsdirektör:

Marianne Välkki,

p./tfn 010 444 3625

Asiakasvastaava / Kundansvarig:

Camilla Stigell,

p./tfn 010 444 3624

Asiakasvastaava / Kundansvarig:

Henri Gallen, p./tfn 010 444 3626

Konttorinjohtaja / Kontorschef:

Arja Luoto, p./tfn 010 444 3622

K-SUPERMARKET SOUKKA

Soukantie 16

02360 ESP00

Avoinna:

Ark 07–21

La 08–21

Su 10–18

KUVAKLASSIKKO OY

Valokuvauspalvelut, viralliset
passikuvat heti, kotivideoiden,
kaitafilmiä ja diakuvien digtoin-
ti DVD:lle, antikvariaatti.

Ruorikuja 2, 02320 Espoo

p. 0400 593 344

www.kuvaklassikko.fi

Liity jäseneksi

Bli medlem

SOMMARÖ-SEURA RY

Sommarö-Seura on

Suvisaariston asukkaiden
asialla. Jos haluat liit-
tyä jäseneksi, lähetä
oheisen ilmoittautumis-
kaavakkeen tiedot osoit-
teella:

Jon Eriksson

Ramsövägen 1

02380 ESBO

jon.eriksson@outlook.com

050 572 0858

SOMMARÖ-SÄLLSKAPET RF.

Sommarö-Sällskapet sköter

sommaröbornas intressen.

Vill di bli medlem,

returnera anmälnings-

kupongen till:

Jon Eriksson

Ramsövägen 1

02380 ESBO

jon.eriksson@outlook.com

050 572 0858

NIMI / NAMN

KATUOSOITE / GATUADDRESS

POST.NUM. & KAUPUNKI

/ POSTKOD & STAD

PUHELIN / TELEFON

SÄHKÖPOSTI / E-POST

Haluan liittyä

Sommarö-seuran

jäseneksi

Jag vill

bli medlem

I Sommarö-

sällskapet

Sommarö-Seura on Suvisaariston
asukkaiden asialla. Jos haluat
liittyä jäseneksi, lähetä ilmoit-
tautumiskaavakkeen tiedot osoit-
teella:

–

Sommarö-Sällskapet sköter

sommaröbornas intressen.

Vill di bli medlem, returnera

anmälningskupongen till:

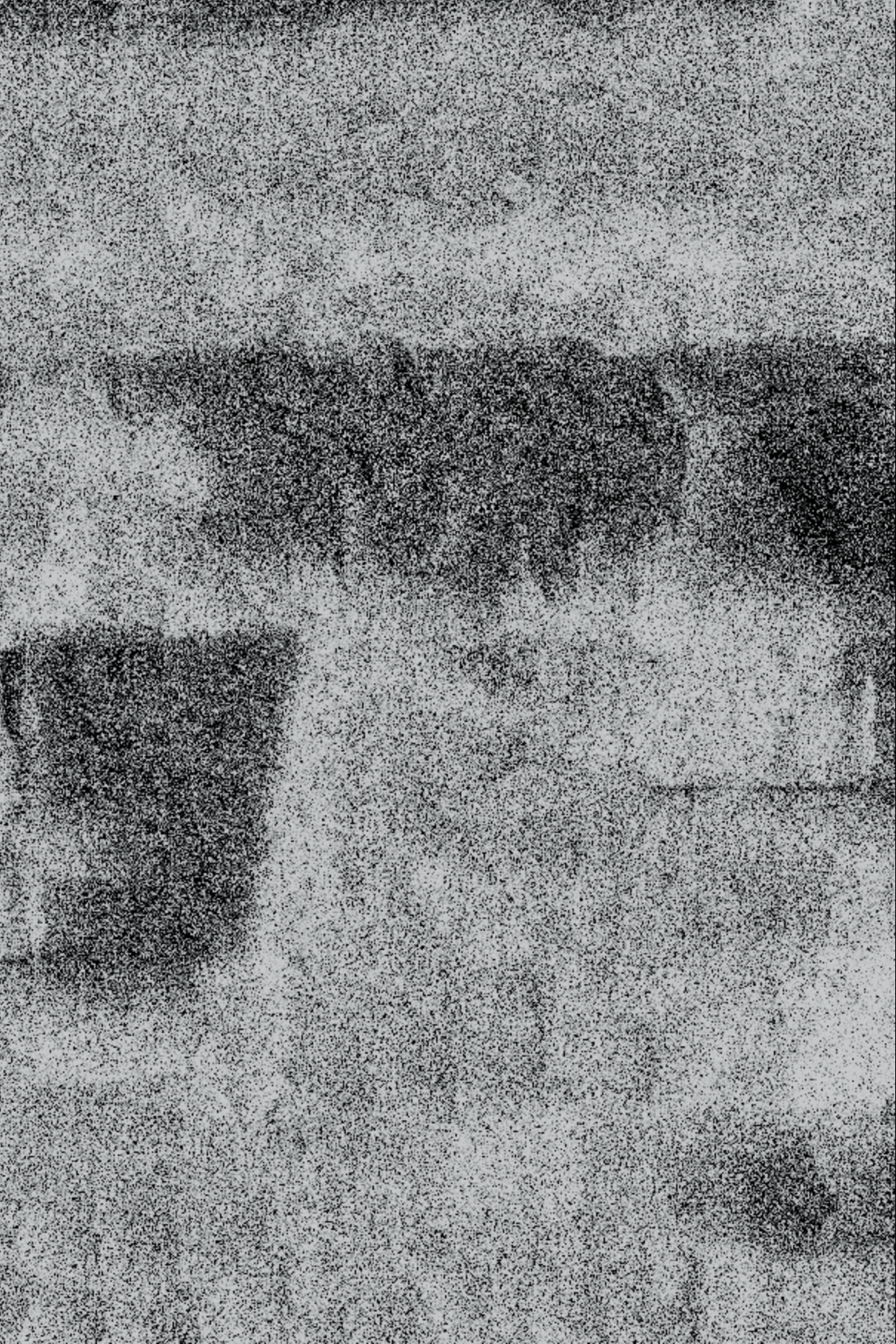
Jon Eriksson

Ramsövägen 1

02380 ESBO

jon.eriksson@outlook.com

050 572 0858

**som
mar
ö**

**45^V_{AR}
2017**

**Sommarö-Seura
Sommarö-Sällskapet**

**Vuosikirja
Årsbok
2017**

**45. vuosikerta
45. årgången**